

w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym /Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm./ oraz art. 12 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym /Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 717, z późn. zm./, w związku z uchwałą Nr VII/31/2003 Rady Gminy Ruda-Huta z dnia 17 marca 2003 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta

- Rada Gminy uchwala co następuje:

§ 1

1. Uchwala się **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta**, zwane dalej „Studium”.
2. „Studium” stanowią:
 - 1) tekst „Studium” – załącznik nr 1 do niniejszej uchwały,
 - 2) rysunek „Studium” w skali 1 : 25 000 – załącznik nr 2 do niniejszej uchwały,
 - 3) rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag zgłoszonych do „Studium” – załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.
3. „Studium” określa wymagania długookresowej polityki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, obejmuje:
 - 1) uwarunkowania rozwoju zrównoważonego,
 - 2) kierunki pożądanych zmian w zagospodarowaniu,
 - 3) zasady ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz kształtowania ładu przestrzennego.

§ 2

„Studium” stanowi podstawę prowadzenia polityki przestrzennej i działań Samorządu, szczególnie w zakresie:

- 1) ochrony standardów życia i realizacji celów publicznych,
- 2) opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 3) strategii oraz promocji rozwoju gminy w zakresie obejmującym realizację zadań publicznych, gospodarczych, programów rozwoju, programów zorganizowanej działalności inwestycyjnej i infrastruktury.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ruda-Huta.

§ 4

„Studium” jest przechowywane w Urzędzie Gminy Ruda-Huta. Urząd Gminy zobowiązany jest do udostępniania studium w ramach obowiązujących przepisów.

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
Piotr Śliwa

SPIS TREŚCI:

CZĘŚĆ I.....	4
I. INFORMACJE OGÓLNE.....	5
1. Podstawy opracowania.....	5
1.1. Podstawa prawna.....	5
1.2. Podstawa formalna.....	5
2. Przedmiot, obszar i zakres opracowania.....	5
3. Cele studium.....	6
4. Materiały wyjściowe.....	7
5. Zespół autorski.....	7
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	8
1. Położenie geograficzne gminy.....	8
2. Zarys historii gminy.....	8
3. Charakterystyka społeczno – gospodarcza.....	9
III. OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY.....	10
1. Uwarunkowania przyrodnicze.....	10
1.1. Położenie w regionie, powiązania przyrodnicze.....	10
1.2. Rzeźba terenu.....	11
1.3. Budowa geologiczna i warunki geologiczno – inżynierskie.....	12
1.4. Surowce mineralne.....	13
1.5. Wody powierzchniowe.....	13
1.6. Wody podziemne.....	15
1.7. Klimat.....	15
1.8. Gleby.....	16
1.9. Szata roślinna.....	18
1.10. Fauna.....	18
1.11. Obszary i obiekty chronione.....	19
1.12. Funkcjonowanie systemu ekologicznego gminy.....	21
1.13. Stan i zagrożenia środowiska.....	22
1.13.1. Stan czystości powietrza.....	22
1.14. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.....	22
1.15. Zagrożenia dla czystości wód podziemnych.....	23
1.16. Zagrożenia erozją gleb.....	24
1.17. Zagrożenia dla biotycznych elementów środowiska przyrodniczego i systemu ekologicznego gminy.....	24
1.18. Uwarunkowania przyrodnicze – wnioski.....	25
2. Uwarunkowania kulturowe.....	26
2.1. Historia gminy.....	26
2.2. Wykaz zabytków z terenu gminy Ruda-Huta.....	27
2.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	27
2.2.2. Obiekty objęte ewidencją prowadzoną przez gminę.....	28
2.2.3. Zasoby archeologiczne.....	32
2.3. Krajobrazowe i kulturowe wartości gminy.....	35
3. Uwarunkowania – rolnictwo i leśnictwo.....	36
3.1. Rolnictwo.....	36
3.1.1. Charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	36

3.1.2. Struktura agrarna.....	39
3.1.3. Zatrudnienie w rolnictwie.....	44
3.1.4. Wyposażenie rolnictwa.....	45
3.1.5. Obsługa rolnictwa.....	48
3.2. Leśnictwo.....	49
3.3. Ocena uwarunkowań gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi.....	51
4. Ocena stanu zagospodarowania gminy.....	52
4.1. Struktura funkcjonalna gminy i przestrzenne uwarunkowanie rozwoju.....	52
4.2. Uwarunkowania komunikacyjne.....	53
4.2.1. Układ drogowy.....	53
4.2.2. Komunikacja zbiorowa.....	56
4.2.3. Układ kolejowy.....	56
4.2.4. Zaplecze motoryzacji.....	56
4.2.5. Wnioski.....	56
4.3. Uwarunkowania – infrastruktura techniczna.....	57
4.3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	57
4.3.2. Usuwanie nieczystości płynnych.....	58
4.3.3. Usuwanie nieczystości stałych.....	59
4.3.4. Zaopatrzenie w ciepło.....	60
4.3.5. Zaopatrzenie w gaz.....	60
4.3.6. Elektroenergetyka.....	60
4.3.7. Telekomunikacja.....	61
4.3.8. Wnioski – infrastruktura techniczna.....	61
5. Analiza potencjału gospodarczego gminy.....	62
5.1. Demografia.....	62
5.2. Rynek pracy.....	68
5.3. Bezrobocie.....	69
5.4. Aktywność gospodarcza.....	72
5.5. Budżet gminy.....	75
5.6. Mieszkalnictwo.....	78
5.7. Urządzenia obsługi mieszkańców – usługi wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).....	82
5.7.1. Administracja samorządowa.....	82
5.7.2. Porządek i bezpieczeństwo publiczne.....	82
5.7.3. Obsługa finansowa.....	83
5.7.4. Kultura.....	83
5.7.5. Edukacja.....	85
5.7.6. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	88
5.7.7. Handel, gastronomia, rzemiosło.....	92
5.7.8. Łączność.....	93
5.7.9. Sport i rekreacja.....	93
5.7.10. Zieleń, cmentarze.....	93
5.7.11. Wnioski dotyczące usług.....	94
6. Identyfikacja głównych problemów gminy.....	95
7. Szanse i zagrożenia rozwoju.....	95
7.1. Szanse – korzystne elementy rozwoju.....	95
7.2. Zagrożenia – elementy mogące ograniczyć rozwój.....	96
CZĘŚĆ II.....	97
IV.KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	98
1. Cele rozwoju.....	98
2. Rozwój przestrzenny gminy – zasady kształtowania jej struktury funkcjonalno – przestrzennej.....	98

3. Kierunki i zasady rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych.....	99
3.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy.....	99
3.2. Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i polityki ekologicznej gminy.....	100
3.3. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.....	101
3.3.1. Ochrona walorów przyrodniczych i bioróżnorodności.....	101
3.3.2. Ochrona walorów krajobrazowych i kształtowanie krajobrazu kulturowego..	110
3.3.3. Ochrona zasobów wodnych.....	111
3.3.4. Ochrona powietrza atmosferycznego.....	112
3.3.5. Ochrona lasów i zwiększenie lesistości.....	112
3.3.6. Ochrona gleb.....	113
3.4. Eksploatacja surowców mineralnych.....	113
4. Zasady ochrony wartości środowiska kulturowego.....	114
5. Kierunki rozwoju przestrzennego.....	116
5.1. Rozwój funkcji mieszkaniowych.....	116
5.2. Rozwój funkcji usługowych.....	117
5.3. Rozwój funkcji rolniczych i leśnych.....	118
5.4. Rozwój funkcji produkcyjnych – pozarolniczych.....	121
5.5. Rozwój funkcji wypoczynku i turystyki.....	121
6. Kierunki i zasady komunikacji.....	122
6.1. Układ drogowy.....	122
6.2. Komunikacja zbiorowa.....	122
6.3. Zaplecze motoryzacji.....	122
6.4. Układ kolejowy.....	123
6.5. System ścieżek rowerowych.....	123
6.6. Tereny i urządzenia związane z komunikacją.....	123
7. Tereny i urządzenia związane z infrastrukturą techniczną.....	124
7.1. Tereny urządzeń i uzdatniania wody.....	124
7.2. Tereny urządzeń oczyszczania ścieków.....	125
7.3. Tereny urządzeń składowania odpadów stałych.....	125
7.4. Tereny urządzeń zaopatrzenia w ciepło.....	125
7.5. Tereny urządzeń związanych z zaopatrzeniem w gaz przewodowy.....	125
7.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	126
7.7. Telekomunikacja.....	126
7.8. Zieleń, cmentarze.....	126
V. KIERUNKI ROZWOJU GMINY – POLITYKA PRZESTRZENNA.....	128
1. Cele polityki przestrzennej.....	128
2. Zasady realizacji polityki przestrzennej w ustalonych obszarach strategicznych.....	129
VI. UZASADNIENIE.....	132
1. Objaśnienie przyjętych rozwiązań.....	132
2. Synteza ustaleń studium.....	132
VII. TOK FORMALNO – PRAWNY OPRACOWANIA „STUDIUM”.....	133

CZEŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Podstawy opracowania.

1.1. Podstawa prawna.

Prawną podstawę opracowania stanowią: ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001 r. poz. 1591, z późniejszymi zmianami), ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717), a w szczególności jej art. 10 z uwzględnieniem obowiązujących szczególnych przepisów prawnych, oraz uchwała Nr VII 31 / 2003 Rady Gminy Ruda-Huta z dnia 17 marca 2003 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”.

1.2. Podstawa formalna.

Podstawę formalną opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta” stanowi umowa o dzieło zawarta w dniu 5 czerwca 2003 r. pomiędzy Gminą Ruda-Huta reprezentowaną przez Wójta Gminy a Autorskim Zespołem Projektowym reprezentowanym przez:

- mgr inż. arch. Marię Talmę,
- inż. Wojciecha Czuryszkiewicza,
- inż. Lucjana Zielińskiego.

2. Przedmiot, obszar i zakres opracowania.

Przedmiotem opracowania jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta” obejmujące kompleksową propozycję ukierunkowania rozwoju, sprecyzowaną w wyniku analiz potencjałów i możliwości rozwojowych poszczególnych funkcji obszaru. Generalnie obszar opracowania obejmuje teren gminy Ruda-Huta o powierzchni 11 248 ha w jej administracyjnych granicach. Prowadzone w ramach opracowania studia i analizy branżowe oraz wynikające z nich wnioski wykraczają niejednokrotnie swym zasięgiem poza granice obszaru gminy, w zakresie uzależnionym od ciągłości przestrzennej występujących zjawisk i powiązań funkcjonalno – przestrzennych z terenami otaczającymi. Dotyczy to w szczególności związków przyrodniczych, krajobrazowych, infrastrukturalnych, w tym zewnętrznych powiązań komunikacyjnych i wybranych funkcji zagospodarowania.

Część I swoim zakresem obejmuje:

- ogólną terenową inwentaryzację urbanistyczną przestrzennego zagospodarowania gminy, w tym występujących funkcji i sposobu użytkowania terenów,
- przestrzenną i ekonomiczną ocenę stanu i jakości zagospodarowania gminy a także sprawność funkcjonowania poszczególnych dziedzin mających wpływ na jakość życia mieszkańców z uwzględnieniem trendów zmian struktury przestrzennej zagospodarowania i przekształceń w środowisku przyrodniczym,
- identyfikację głównych problemów mogących rzutować na dalszy rozwój przestrzennej gminy, a wymagających różnego typu działań zapobiegawczych, interwencyjnych i organizacyjnych,
- określenie szans rozwoju gminy,
- analizę potencjału gospodarczego gminy,
- rozpoznanie uwarunkowań rozwijania poszczególnych funkcji zagospodarowania obszaru, z określeniem potencjałów i barier rozwoju,
- wskazanie terenów posiadających predyspozycje do wykorzystania ich dla określonych funkcji w docelowym zagospodarowaniu przestrzennym gminy;

Część II swoim zakresem obejmuje:

- określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- zasady realizacji polityki przestrzennej gminy.

Materiały graficzne „Studium” obejmują następujące mapy:

– sytuacja gminy na tle województwa lubelskiego	skala 1:100 000
– powiązania przyrodnicze	skala 1:100 000
– powiązania komunikacyjne i infrastrukturalne	skala 1:100 000
– uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe	skala 1: 25 000
– uwarunkowania – infrastruktura techniczna	skala 1: 25 000
– uwarunkowania – synteza	skala 1: 25 000
– kierunki zagospodarowania	skala 1: 25 000

3. Cele studium.

Celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest:

- określenie optymalnych kierunków przestrzennego, zrównoważonego rozwoju gminy na podstawie spodziewanych, możliwych trendów rozwoju ekonomicznego, stanowiącego wyraz społecznych oczekiwań mieszkańców dotyczących wzrostu poziomu ich życia;
- uzyskanie instrumentu służącego koordynacji działań planistycznych w obszarze gminy i umożliwiającego wybór optymalnych wariantów zrównoważonego rozwoju wszystkich funkcji przestrzennego zagospodarowania w poszczególnych etapach rozwojowych;

- utworzenie aktu wewnętrznego, ukierunkowującego politykę przestrzenną Rady i Wójta Gminy, z możliwością dostosowywania jej do zmieniających się uwarunkowań.

4. Materiały wyjściowe.

- plan zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta uchwalony Uchwałą Nr XVII/51/86 Gminnej Rady Narodowej w Rudzie-Hucie z dnia 18 września 1986r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Chełmskiego Nr 5 poz. 63 z dnia 31 października 1986 r.;
- miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego ośrodka gminnego Ruda-Huta, uchwalony Uchwałą Nr XIII/45/90 Gminnej Rady Narodowej w Rudzie-Hucie z dnia 11 kwietnia 1990 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Wojewódzkiej Rady Narodowej w Chełmie Nr 9 z dnia 16 lipca 1990 r. , poz. 134;
- aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda-Huta, uchwalony Uchwałą Nr XXIII/99/93 Rady Gminy w Rudzie-Hucie z dnia 4 października 1993 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Chełmskiego Nr 2 z dnia 6 kwietnia 1994 r., poz. 11;
- strategia rozwoju gminy Ruda-Huta, przyjęta Uchwałą Nr XXVI/125/2001 r. Rady Gminy w Rudzie-Hucie z dnia 11 czerwca 2001 r.;
- wytyczne, wnioski i opinie do „Studium”, zebrane w ramach czynności wstępnych, zgłoszone przez organy administracji rządowej, samorządowej i organy właściwe do uzgodnień na podstawie przepisów szczególnych, w wyniku zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzenia „Studium”;
- informacje, opracowania i programy w zakresie infrastruktury technicznej;
- dane statystyczne dotyczące gminy Ruda-Huta i powiatu chełmskiego – roczniki statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Lublinie (1990 – 2002 r.);
- mapa sytuacyjno – wysokościowa gminy Ruda-Huta w skali 1:25 000; 1:100 000 (druk);
- mapa klasyfikacji gruntów w skali 1:25 000 wykonana przez Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno – Kartograficzne w Lublinie (1980 r.);
- mapy geologiczno – gruntowe w skali 1:10 000 wykonane przez „GEOPROJEKT” Warszawa - 1983 r.

5. Zespół autorski.

Główni projektanci	—	mgr inż. arch. Maria Talma inż. Wojciech Czuryzkiewicz
Projektanci	—	inż. Lucjan Zieliński mgr Czesława Kosiniec mgr Irena Patkowska inż. Krystyna Borzęcka inż. Alicja Depa
Asystenci projektantów	—	Bogusława Iwaniuk Wiesława Zdanowicz

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.

1. Położenie geograficzne gminy.

Gmina Ruda-Huta położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego i w północno – wschodniej części powiatu chełmskiego.

Graniczy z gminami: od północy – Wola Uhruska, Sawin, od zachodu – Chełm, od południa – Dorohusk. Wschodnią granicą gminy na odcinku ok. 5 km stanowi dolina rzeki Bug, wyznaczająca również polsko – ukraińską granicę międzypaństwową.

Teren gminy leży w makroregionie Polesie Wołyńskie w obrębie mezoregionu Obniżenie Dubienki. Niewielkie północne fragmenty terenu gminy leżą w obrębie tzw. Łuku Uhruskiego.

W północnej części gminy z zachodu na północny wschód przebiega rzeka Uherska – dopływ Bugu.

W północno -wschodniej części gminy przebiega droga wojewódzka relacji Terespol - Włodawa – Dorohusk – Zosin (granica państwa) – na terenie gminy ok. 5 km.

Pozostałe drogi to drogi kategorii powiatowej i gminnej zapewniające właściwą obsługę komunikacyjną mieszkańcom gminy zarówno w powiązaniach wewnętrznych jak i z obszarami sąsiednich gmin i miejscowości.

Z południa na północ przebiega przez teren gminy linia kolejowa o znaczeniu lokalnym Nr 81 relacji Chełm – Włodawa z przystankami w Rudzie - Opalin i Karolinówce.

Odległości z miejscowości Ruda-Huta do najbliższych miast wynoszą: do Chełma - 15 km, do Włodawy – 44 km, do przejścia granicznego w Dorohusku – 24 km.

2. Zarys historii gminy.

Najstarsze ślady osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Ruda-Huta pochodzą z epoki kamienia.

Bogata i dobrze rozwinięta sieć osadnicza powstała w epoce brązu oraz we wczesnym średniowieczu. Odnotowano także ślady obecności osadnictwa późniejszego – średniowiecznego i nowożytnego (XIV – XVI wiek).

Najwcześniej, bo już w XV wieku stwierdzono pierwsze wzmianki o miejscowościach Ruda-Huta i Ruda.

Miejscowość Hniszów wymieniana jest w XVI w. i związana jest z dworem założonym blisko przeprawy przez rzekę Bug.

Kolejne miejscowości datowane są w XVIII i XIX wieku.

W latach 1864 – 1874 na terenie obecnej gminy Ruda-Huta masowo osiedlali się koloniści niemieccy. Głównie w miejscowościach: Rudka, Ruda Opalin, Zarudnia, Chromówka, Gotówka, Karolinów, Leśniczówka, Żalin

Miejscowość gminna Ruda-Huta jest zdecydowanie największą miejscowością w gminie. Centralnie usytuowana na obszarze gminy przy drodze prowadzącej z Chełma do Włodawy. Dwuczłonowa nazwa obecnej miejscowości gminnej związana jest z hutą szkła uruchomioną w 1921 r.

Gmina Ruda-Huta jako jednostka administracyjna pojawiła się w 1973 r.

W okresie od czerwca 1975 r. do 31 grudnia 1998 r. gmina Ruda-Huta była jedną z gmin w województwie chełmskim. Po kolejnej reformie administracyjnej od stycznia 1999 r. gmina

Ruda-Huta o powierzchni 11 242 ha, z 24 miejscowościami należy do powiatu chełmskiego w województwie lubelskim.

Gmina posiada herb.

3. Charakterystyka społeczno – gospodarcza.

Ruda-Huta to typowa gmina o charakterze rolnym. Podstawowym źródłem utrzymania ludności jest praca we własnym gospodarstwie rolnym. W obszarze gminy dominują użytki rolne – 74 % ogólnej powierzchni gminy. Lasy stanowią 17 % ogólnej powierzchni gminy. Około 55 % użytków rolnych zajmują gleby klas III i IV. Jakość występujących gleb zaliczana jest do średnio korzystnych dla produkcji rolnej. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi ok. 5,0 ha.

Sieć osadniczą gminy tworzy 24 miejscowości, w których zamieszkuje 4 835 osób, z których wydzielono 15 sołectw. Miejscowość Ruda-Huta licząca 1 100 mieszkańców jest największą miejscowością (23 % ogółu mieszkańców gminy), siedzibą Urzędu Gminy, pełniącą ważną funkcję w życiu społecznym – kulturalnym – oświatowym.

W Rudzie-Hucie zlokalizowane są: Zespół Szkół Gminnych, Ośrodek Zdrowia, Apteka, Urząd Pocztowy, Bank Spółdzielczy, Posterunek Policji, straż pożarna, Lecznica zwierząt, kościół, cmentarz, stacja paliw, oczyszczalnia ścieków, placówki handlowe, gastronomii i rzemiosła.

Obsługa mieszkańców gminy w zakresie opieki zdrowotnej jak i stan zdrowia społeczeństwa gminy, jest zbliżony do przeciętnego w województwie.

Porównywalne ze standardami wojewódzkimi są możliwości edukacyjne na różnych poziomach i dostęp do instytucji kulturowych szczebla lokalnego.

Analiza rynku pracy w gminie wskazuje na konieczność tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

Od lat wzrasta liczba osób bezrobotnych w gminie, w 2003 r. około 638 osób. Niewielka liczba osób pracujących poza rolnictwem (270) świadczy o małej aktywności ekonomicznej ludności gminy. Największy udział w poza rolniczym rynku pracy mają pracujący w usługach nierynkowych.

Stan dróg w gminie jest niezadowalający, wskaźniki gęstości dróg i ich utwardzenie są niższe od wskaźników powiatowych i wojewódzkich.

Wyposażenie gminy w systemy infrastruktury technicznej prezentuje bardzo niski poziom. Przy dość dużym zwodociągowaniu poszczególnych miejscowości gminy brak jest oczyszczalni ścieków i kanalizacji, poza miejscowością gminną w której istnieje oczyszczalnia ścieków. Brak jest sieci gazu ziemnego. Niezadowalający jest stan telefonizacji gminy.

Korzystny jest stan środowiska naturalnego gminy, który stwarza przyjazne warunki do zamieszkania (agroturystyka) i wypoczynku.

Przesłanką porównawczą gminę z innymi regionami, jest czynnik materialny. Badania GUS podają, że na Lubelszczyźnie ubóstwo jest największe w kraju. Konsekwencją powyższego jest słabsze od przeciętnego w kraju wyposażenie w gminie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku, a także nieco gorsze standardy mieszkaniowe.

III. OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY.

1. Uwarunkowania przyrodnicze.

1.1. Położenie w regionie, powiązania przyrodnicze.

Gmina Ruda-Huta położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie chełmskim.

Wschodnią granicę na krótkim odcinku (ok. 6 km) stanowi rzeka Bug, będąca jednocześnie granicą państwa z Ukrainą. Ponadto od wschodu i południa gmina graniczy z gminą Dorohusk i od zachodu z gminą Chełm a od północy z gminami: Sawin i Wola Uhruska.

Powierzchnia gminy wynosi 11 248 ha, a zamieszkuje ją 4 835 osób. W obrębie gminy występuje 15 sołectw i 24 miejscowości.

Przez teren gminy przebiega droga Nr 816 relacji: Hrubieszów- Dorohusk – Terespol oraz linia kolejowa Chełm – Włodawa (Orchówek) o znaczeniu lokalnym. Gmina leży w odległości 15 km od Chełma i 20 km od przejścia granicznego w Dorohusku.

Według regionalizacji fizyczno – geograficznej Polski (Kondracki 1998), obszar gminy Ruda-Huta znajduje się w mezoregionie – Obniżenie Dubienki należącego do makroregionu Polesie Wołyńskie i podprovincji Polesie.

W podziale Polski na krainy przyrodniczo – leśne omawiana gmina leży w Krainie Mazowiecko – Podlaskiej w dzielnicy Wyżyny Wschodniolubelskiej, w mezoregionie Polesie Wołyńskie (Tramplera i inni 1990). Kraina ta charakteryzuje się brakiem buka, jodły i świerka. Geobotaniczny podział Polski (J. Matuszkiewicz 1993) sytuuje obszar gminy w podokręgach: Dorohusko – Sawińskim oraz doliny Bugu „Horodło – Uhrusk”, okręgu Polesia Wołyńskiego, Krainie Zachodniowołyńskiej i prowincji Środkowoeuropejskiej.

Na obszarze gminy Ruda-Huta występują liczne obszary o walorach przyrodniczych rangi międzynarodowej. Należą do nich:

- ostoja przyrody CORINE – Torfowiska Węglanowe k/Chełma Nr 378. W gminie ostoja obejmuje fragmenty Chełmskiego Parku Krajobrazowego z rezerwatem przyrody „Bagny Serebryskie”. Występują tu cenne zbiorowiska torfowiskowe oraz rzadkie i chronione gatunki awifauny.
- ostoje przyrody (ptasia) europejskiej sieci ekologicznej „Natura 2000”:
 - ostoja ptasia - „Dolina Środkowego Bugu” obejmująca starorzecze tarasu zalewowego doliny Bugu w rejonie Hnieszowa.
 - ostoja ptasia – „Chełmskie Torfowiska Węglanowe” obejmująca najcenniejsze fragmenty Chełmskiego Parku Krajobrazowego, w tym Bagna Serebryskiego.

W Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET - PL) obszar gminy Ruda-Huta leży w zasięgu Poleskiego Obszaru Węzłowego (o symbolu 27 M) o randze międzynarodowej.

Regionalny system obszarów chronionych tworzą: Chełmski Park Krajobrazowy, Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu i rezerwat przyrody „Bagny Serebryskie), a uzupełniają go użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

Rozwój systemu obszarów chronionych nastąpi poprzez utworzenie „Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego „ oraz „Dorohuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”.

Przez wschodnie tereny gminy przebiega fragment projektowanego paneuropejskiego korytarza ekologicznego doliny Bugu. Korytarz ten łączy nadbużańskie obszary chronione (Ukrainy, Polski i Białorusi) z obszarami nadwiślańskimi.

Ważną funkcję w przyrodniczym systemie gminy odgrywa dolina Uherki. Pełni ona funkcję lokalnego korytarza ekologicznego łączącego Chełmski Park Krajobrazowy i jego otulinę z projektowanym Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym i Dorohuskim Obszarem Chronionego Krajobrazu

1.2. Rzeźba terenu.

Obszar gminy Ruda-Huta charakteryzuje się małym urozmaiceniem rzeźby, przeważają tereny płaskie równinne o niewielkich deniwelacjach i spadkach terenu. Wyjątek stanowi strefa krawędziowa doliny Bugu oraz Uherki i dolnej Gdolanki.

Głównymi czynnikami modelującymi rzeźbę terenu gminy były procesy glacialne, akumulacji, fluwialno – denudacyjne, erozyjne i krasowe.

Najstarszym elementem rzeźby omawianego terenu jest fragment zdenudowanego ostańca kredowego (Babia Góra) położony na północ od Zarudnia (przy północnej granicy gminy); wyniesiony do 187 m n.p.m. (poza granicą do 205 m n.p.m.) o łagodnych zboczach (spadki poniżej 5%). Jest on pozostałością zrównań utworzonych w okresie trzeciorzędu.

Największą powierzchnię gminy zajmuje młodoplejstocieńska równina akumulacji jeziorzyskowo – rzecznej o powierzchni płaskiej lub miejscami lekko falistej, wyniesiona od 167 do 182 m n.p.m., urozmaicona licznymi formami krasu powierzchniowego zachodzącego na płytkim podłożu kredowym. Formy krasowe mają charakter niewielkich zagłębień bezodpływowych typu wertebów i uwałów często połączonych w całe systemy dolinek krasowych.

We wschodniej części terenu powierzchnię równiny akumulacyjnej urozmaicają nieznaczne wały i pagórki wydymowe o wysokości względnej 1,5 – 3 m i spadkach zboczy na ogół powyżej 5 %. Formom wydymowym towarzyszą miejscami niewielkie zagłębienia deflacyjne o głębokości ok. 1 – 2 m.

W obrębie doliny Bugu (w północno – wschodniej części gminy) położone są ostańce meandrowe o charakterze wzgórz wyspowych stanowiące odcięte fragmenty równiny jeziorzyskowo – rzecznej. Wysokość względna ostańców wynosi 8 – 12 m, powierzchnia na ogół płaska, a zbocza strome o charakterze krawędzi o spadkach 5 – 15 % i powyżej 15 % (Geoprojekt 1983).

Wśród form holocenijskich najwyraźniej wyodrębnia się w rzeźbie dolina Bugu. Strefa krawędziowa doliny ma wysokość względną 5 – 10 m i miejscami ma charakter podcięć erozyjnych. Szerokie dno doliny urozmaicają liczne starorzecza (o różnej wielkości i kształcie) o dnie podmokłym lub wypełnionych wodą. taras zalewowy Bugu o powierzchni płaskiej, okresowo zalewany jest wodami powodziowymi.

Do mniejszych form zaznaczających się w morfologii analizowanego obszaru należy dolina Uherki i dolnej Gdolanki, o stromych krawędziach i płaskim tarasie zalewowym.

Na terenie całej gminy powszechnie występują równiny torfowe o charakterze rozległych płaskich obniżen pochodzenia krasowego, ze współczesną akumulacją bagienna, na ogół włączone w odpływ powierzchniowy.

Generalnie można stwierdzić, że rzeźba obszaru gminy nie stwarza istotnych ograniczeń dla rozwoju zabudowy i rolnictwa.

Z zabudowy należy wykluczyć tereny o zwiększonych nachyleniach położone w strefie krawędziowej dolin: Bugu, Uherki i Gdolanki.

1.3. Budowa geologiczna i warunki geologiczno – inżynierskie.

Obszar gminy Ruda-Huta leży w brzeżnej strefie prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, w granicach jednostki podniesienia kumowskiego (Żelichowski 1983). Krystaliczne podłoże platformy pokrywają osady paleozoiczne, na których bezpośrednio zalega mezozoiczny kompleks skał węglanowych jury i kredy.

Osady jury wykształcone są w postaci cienkiej serii wapieni piaszczystych i organogenicznych (górną jury) o średniej miąższości kilkadziesiąt metrów.

Na wapieniach jurajskich zalega gruba pokrywa skał kredowych (o średniej miąższości 450m) Pod względem litologicznym są to miękkie margle i kreda piszcząca, rzadziej opoki.

Powierzchnia podłoża kredowego jest nierówna. Miejscami utwory kredowe odsłaniają się na powierzchni terenu w postaci płatów usytuowanych najczęściej w otoczeniu obniżen(zachodnia, południowo – zachodnia i południowa część gminy) oraz w obrębie zdenudowanego ostańca kredowego (północna część gminy). W otoczeniu płatów kredowych podłoże kredowe zalega płytko, do głębokości kilku metrów. W innych rejonach gminy strop utworów kredowych występuje dość głęboko, w rejonie Hłowy i w dolinie Bugu na głębokości

28 – 30 m p.p.t., a w rejonie Rudy-Huty na głębokości 20 – 24 m p.p.t..

Na skałach górnokredowych zalegają utwory czwartorzędowe o zmiennej miąższości i litologii. Najpowszechniejsze są osady plejstocenyjskie akumulacji jeziorzyskowo – rzecznej związane z okresem interglacjału emskiego i zlodowacenia bałtyckiego. Są to głównie piaski i mułki wykształcone jako piaski pylaste (lokalnie piaski drobne i średnie) oraz pyły piaszczyste i gliny pylaste. Osady te przewarstwiają się wzajemnie i osiągają zróżnicowane miąższości – od 1 m do kilkunastu bądź dwudziestu kilku metrów.

Większe płaty mułków na powierzchni terenu występują na północy w rejonie wsi Rudka, w zachodniej części gminy w rejonie Zarudni, Poczekajki i Marynina, w środkowej części koło Chromówki i Karolinowa oraz w południowo – wschodniej części gminy w okolicy Żalina i Dobryłów Kol.

We wschodniej części gminy (okolice Miłosławia i Hniszów Kol. oraz Uroczysko Wesółka) występują piaski eoliczne budując drobne wały i pagórki wydymowe.

Najmłodsze osady holocenyjskie wypełniają współczesne dna dolin i zagłębien terenu.

W dolinie Bugu zalegają mady (pylaste i piaszczyste) i piaski rzeczne o znacznej miąższości (ponad 4,5 m).

W dolinach rzecznych, w dnach starorzeczy i w zagłębieniach występują namuły i piaski humusowe oraz torfy. Większe płaty torfów (o miąższości od 0,5 do 3 m) występują w rozległych obniżeniach doliny Gdolanki, w okolicach Rudy-Huty, na północ od Zarudni, w obniżeniach we wschodniej części gminy oraz w niektórych starorzeczach Bugu.

Niewielkie suche zagłębienia terenu wypełniają mułki i piaski deluwialne o niewielkiej miąższości.

Charakteryzując gminę pod względem geologiczno – inżynierskim, należy wyraźnie podkreślić duże zróżnicowanie warunków budowlanych.

Nośność utworów kredowych uzależniona jest od stopnia skrasowienia skał, natomiast nośność gruntów czwartorzędowych (piaski i mułki) uzależniona jest od stopnia ich zagęszczenia i nawodnienia. Z uwagi na możliwość występowania w podłożu gruntów organicznych (nienośnych) lokalizacja zabudowy winna być poprzedzona szczegółowymi badaniami gruntów. Z zabudowy należy wykluczyć tereny o gruntach młodszych nieskonsolidowanych o du-

żej ściśliwości, często zawodnionych. Są to głównie namuły organiczne i torfy. Z warunkami budowlanymi wiąże się głębokość zalegania I poziomu wód gruntowych. Jest on niestety na znacznych obszarach gminy dość płytki (płycej niż 2,0 m p.p.t.), stwarza to pewne ograniczenia w posadowieniu budynków.

1.4. Surowce mineralne.

Na terenie gminy Ruda-Huta występuje udokumentowane złożo kruszywa naturalnego we wsi Jazików.¹

Złożo piasków obejmuje dwa pola (złożo bilansowe i pozabilansowe) o łącznej powierzchni ok. 3,5 ha. Złożo położone jest na N od cmentarza polsko - katolickiego oraz ok. 110 m na E od drogi relacji Ruda-Huta – Żalin (1,2 km od Rudy-Huty). Pokrycie terenu stanowią grunty orne V i VI klasy bonitacyjnej.

Zasoby geologiczne złoża wynoszą: bilansowe (o miąższości złoża – 2 m) – 77,4 tys. ton, a pozabilansowe (o miąższości złoża od 1 – 2 m) – 49,6 tys. ton.

Złożo zostało udokumentowane do poziomu zwierciadła wody.

Podstawowe parametry geologiczno – górnicze złoża przedstawia poniższe zestawienie:

Złoża	Złożo bilansowe	Złożo pozabilansowe	
powierzchnia złoża	16 830 m ²	17 539 m ²	
		Pole A	Pole B
miąższość złoża	2,0–3,4 m, śr. 2,65 m	1,1-1,8 m, śr. 1,53 m	1,5-2,3 m, śr. 1,8 m
głębokość zalegania nad zw. wody	2,4 – 3,7 m	1,9 – 2,1 m	1,8 – 2,6 m
grubość nadkładu	0,3-0,4 m, śr. 0,31 m	0,2-0,3 m, śr.0,23 m	0,3 m

Warunki eksploatacyjne i komunikacyjne złoża są korzystne, a surowiec jest przydatny do zapraw budowlanych.

Ze względu na dużą zawartość pyłów (śr. 9,08 %) piasek nie spełnia wymogów jako surowiec dla potrzeb drogownictwa.

Na terenie gminy występują liczne drobne wyrobiska po piasku eksploatowane na potrzeby lokalnej ludności.

Użytki kopalne w gminie Ruda-Huta zajmują 2 ha, co stanowi 0,01 % powierzchni gminy.

1.5. Wody powierzchniowe.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Ruda-Huta położony jest w dorzeczu Bugu (rzeki III rzędu) i to głównie w zlewni jego dopływu – Uherki. Jedynie wschodnie i północno – wschodnie fragmenty terenu należą do bezpośredniej zlewni Bugu.

¹ Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na podstawie „Karty rejestracyjnej złoża piasków Ruda-Huta” z 1988 r. przez Przedsiębiorstwo Geologiczne w Kielcach, nie ujęte w „Bilansie zasobów kopalnin .. w Polsce” z 2001 r. Ministerstwa Środowiska.

Największą rzeką na obszarze gminy jest Bug, lewobrzeżny dopływ Narwi. Rzeka stanowi wschodnią granicę gminy i państwa (Polska – Ukraina) na odcinku ok. 6 km. Rzeka na omawianym odcinku jest nieuregulowana, meandruje, tworząc liczne starorzecza. Szerokość koryta rzeki wynosi ok. 50 – 100 m.

Rzeka ma ustrój roztopowo – deszczowy z wezbraniem w okresie wiosennym (marzec – kwiecień) i jesiennymi niszówkami (sierpień – październik).

Stany wody w rzece obserwowane na wodowskazach w Dorohusku i we Włodawie (poza granicami gminy) w okresie 1966 – 70 wykazywały dużą różnicę między średnimi stanami niskimi, a wysokimi i wynosiły 330 cm i 305 cm, a stanami ekstremalnymi dochodziła do 490 cm (w Dorohusku) i ok. 440 cm (we Włodawie).

Średni roczny przepływ Bugu z wielolecia (1951 – 90) mierzony na przekroju we Włodawie, wynosił 54,5 m³/s. Największy przepływ z okresu obserwacyjnego wynosił ok. 770 m³/s.

Tereny zagrożone powodzią to grunty niżej położone należące do wsi Hniszów, Marysin, Sosnowiec i Jamne.

Największym dopływem Bugu na omawianym terenie jest Uherka. Rzeka przepływa przez północne obszary gminy (odcinek 11,5 km) z zachodu na wschód, a w rej. Kol. Rudki skręca na północ. Odcinek ujściowy rzeki położony jest poza obrębem gminy (gm. Wola Uhruska). Rzeka jest uregulowana, a szerokość koryta wynosi ok. 2,5 m. Jest to rzeka o ustroju - deszczowym. Wysokie stany wód notuje się w marcu i kwietniu, a minimalne pod koniec lata (sierpień, wrzesień). Stany wody w rzece mierzone na wodowskazie w Rudzie Opalin (w latach 1961 – 65) wykazywały niezbyt duże wahania, ok. 150 cm (pomiędzy średnimi stanami, niskimi a wysokimi) oraz ok. 270 cm (między stanami ekstremalnymi). Średni roczny przepływ Uherki z wielolecia (1955 – 90) wynosił 1,55 m³/s, natomiast maksymalny 28,1 m³/s, a minimalny 0,05 m³/s.

Głównym prawobrzeżnym dopływem Uherki na terenie gminy jest rzeka Gdolanka (odcinek o długości ok. 12 km), której odcinek źródłowy położony jest poza obrębem gminy (rejon rezerwatu Brzeźno). Rzeka ta jest również uregulowana, a szerokość koryta wynosi 1 – 1,5 m. Stany wody na rzece nie są obserwowane.

Pozostałe, mniejsze cieki naturalne (bezimienne) płynące na omawianym obszarze stanowią głównie dopływy Uherki i Gdolanki, jedynie ciek wypływający spod Żalina uchodzi bezpośrednio do Bugu.

Naturalny układ wód powierzchniowych wzbogaca dość gęsta sieć rowów melioracyjnych i kanałów, głównie o charakterze odwadniającym (np. Kanał Świerżowski).

Ze względu na niewielkie deniwelacje terenu oraz zakłócenia odpływu powierzchniowego (powstałe wskutek melioracji) zlewnie te nie mają wyraźnie wykształconych wododziałów.

Wody powierzchniowe w omawianej gminie zajmują powierzchnię 153 ha, co stanowi 1,4 % powierzchni gminy.

Występuje tu kilka nieco większych zbiorników wodnych w rejonie Rudy Opalin (o pow. 1 i 3 ha) i w rejonie lasu Uroczysko Wesołówka, oraz liczne drobne oczka wodne głównie genezy krasowej (rejon Gotówki Niemieckiej, Marynina, Zarudni, Podrudzia).

Mniejsze zbiorniki wypełniają niektóre starorzecza w dolinie Bugu. Na torfowiskach występują liczne torfianki z wodą. (dolina Gdolanki, ok. Miłosławia, Marysina).

W rejonie wsi Iłowa znajduje się niewielki zbiornik wodny wykorzystywany na cele rekreacyjne.

1.6. Wody podziemne.

Pierwszy ciągły poziom wód gruntowych w gminie Ruda-Huta występuje w utworach czwartorzędowych i kredowych. Oba poziomy pozostają w ścisłym związku hydraulicznym, tworząc najczęściej jedno zwierciadło wód podziemnych (Wilgat i inni 1984).

Głębokość występowania wody pierwszego poziomu nawiązuje do rzeźby terenu.

Najpłycej – do 1 m p.p.t. występują wody w dnach dolin rzecznych oraz w obrębie rozległych płaskich obniżen o charakterze równin torfowych.

Charakterystycznym elementem jest dolina Bugu. W obrębie starorzeczy w utworach przepuszczalnych zwierciadło swobodne zalega na ogół płycej niż 1 m p.p.t. W obrębie tarasu zalewowego zabudowanego z mad pyłowych i pyłowo – piaszczystych, wody gruntowe mają często zwierciadło napięte i zalegają nieco głębiej (do 1,5 m p.p.t.).

Płytkie wody gruntowe (płycej niż 2 m p.p.t.) zalegają również w obrębie niższej równiny akumulacyjnej rozciągającej się w sąsiedztwie dolin i zagłębień. Większe rejony o płytkich wodach położone są w południowej części gminy (okolice wsi Chromówka i Żalin Kol.) oraz na północy gminy (rejon wsi Rudka).

Na obszarach bardziej wyniesionych (w obrębie równiny akumulacji jeziorzyskowo – rzecznej), wody gruntowe zalegają na głębokości 2 – 3 m p.p.t. i lokalnie głębiej. Najgłębiej wody gruntowe występują w obrębie ostańca kredowego w północnej części gminy.

Wody podziemne użytkowych pięter wodonośnych występują w osadach piaszczystych czwartorzędu oraz w szczelinowo – warstwowych utworach górnej kredy.

Czwartorzędowy poziom wodonośny ujmowany jest przez większość studni kopanych, występuje na głębokości 9 – 20 m i stanowi główne źródło zaopatrzenia w wodę ludności gminy. Są to wody gruntowe o zwierciadle swobodnym, miejscami napiętym (w obrębie utworów trudnoprzepuszczalnych). Poziom ten zasilany jest przez infiltrację wód opadowych oraz spływ podziemny. Zwierciadło wody podlega znacznym wahaniom (średnio 1,5 m). Wody poziomu czwartorzędowego narażone są na wszelkie zanieczyszczenia powierzchniowe.

Kredowy poziom wodonośny występuje w szczelinach skał węglanowych mastrychtu górnego (margli i kredy piszącej) na głębokości od 10 – 42 m p.p.t. i głębiej do 70 m.

Zwierciadło wody ma charakter naporowy, jest napięte i stabilizuje się na głębokości 2 – m p.p.t. Poziom ten jest ujmowany przez wszystkie studnie głębinowe na terenie gminy. Mają one zróżnicowane wydajności (15 – 66 m³/h).

Gmina Ruda-Huta położona jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 407 Chełm – Zamość, którego zasoby wód kredowych podlegają szczególnej ochronie przed degradacją.

1.7. Klimat.

W podziale rolniczo – klimatycznym Polski R. Gumińskiego, gmina Ruda-Huta położona jest w dzielnicy klimatycznej „chełmskiej”, w której zaznacza się wyraźny wpływ klimatu kontynentalnego. Charakteryzuje się on długim, ciepłym latem i długą chłodną zimą oraz dość wysoką amplitudą średnich temperatur – 23,5 ° C.

W ciągu roku nad omawianym obszarem przeważa cyrkulacja zachodnia nad wschodnią i północna nad południową. Przeważają masy powietrza polarno – morskie (64 %), następnie

polarno – kontynentalne (23 %) oraz arktyczne (11 %) najrzadziej napływają zwrotnikowe masy powietrza (2 % przypadków).

Na omawianym terenie dominują wiatry z kierunku południowo – zachodniego (17,7 % przypadków) oraz południowo – wschodniego (14,8 % przypadków). Wiatry zachodnie, wschodnie i południowe stanowią po 10 % notowań. Charakterystyczny jest dość duży udział ciszy atmosferycznej – 14,4 %.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,3 °C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca lipca wynosi 18,9 °C. a najzimniejszego, stycznia - 4,6 °C.

Zima trwa przeciętnie 97 dni, często nawet dłużej (średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi około 85 dni), natomiast lato około 98 dni. Okres wegetacyjny trwa tu około 210 dni (ze średnią temperaturą 14,7 °C).

Średnia suma opadów atmosferycznych w latach 1951 – 1990 wynosiła na tym obszarze 540 mm. W latach suchych notowano 350 – 400 mm, a w latach mokrych 750 – 800 mm. Warunki klimatu lokalnego modyfikowane są przez rzeźbę terenu rodzaj podłoża, szatę roślinną, głębokość zalegania wód podziemnych, bliskość zbiorników wodnych itp.

Analizowany obszar gminy Ruda-Huta charakteryzuje się stosunkowo dużą powierzchnią terenów o niekorzystnych warunkach klimatycznych. Zaliczyć do nich należy doliny i obniżenia terenowe oraz tereny o płytkim zaleganiu wód gruntowych. Występują tu niekorzystne warunki termiczno – wilgotnościowe (inwersje termiczne, częste przymrozki i zaleganie mgieł, duża wilgotność powietrza), a także gorsze warunki przewietrzania, zwłaszcza w przygruntowej warstwie powietrza. Są to tereny niewskazane dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego oraz obiektów o charakterze przemysłowym jak i dla upraw mało odpornych na przymrozki.

Wskazane jest pozostawienie tych terenów w dotychczasowej formie zagospodarowania terenu jako łąki i pastwiska.

Pozostałe tereny gminy charakteryzują się korzystnymi warunkami klimatycznymi. Posiadają one dobre warunki termiczno – wilgotnościowe, solarne i wietrzne. są odpowiednie pod lokalizację budownictwa mieszkaniowego, względnie na terenach rolniczych – pod uprawę roślin o większych wymaganiach klimatycznych.

Na gruntach piaszczystych niewskazana uprawa roślin niskopiennych, mało odpornych na dobowe wahania temperatury w przygruntowej warstwie powietrza.

1.8. Gleby.

Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy wynosi 73,2 %, z czego 48,1 % stanowią grunty orne, a 24,8 % przypada na użytki zielone.²

Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych w odniesieniu do powierzchni gruntów ornych w gminie przedstawia się następująco:³

kl. I	kl. II	kl. III a	kl. III b	kl. IV a	kl. IV b	kl. V	kl. VI	kl. VI z
		0,8	8,7	21,7	28,2	27,0	13,1	0,5

² Według danych Głównego Urzędu Geologii i Kartografii za 2002 r.

³ Według IUNG w Puławach.

Jak wynika z przedstawionych danych na terenie gminy dominują gleby średniej i niskiej jakości (IV, V i VI klasy bonitacyjnej) i zajmują aż 90 % powierzchni gruntów ornych. Gleby klasy III stanowią jedynie 9,5 % gruntów ornych.

Pokrywa glebowa gminy Ruda-Huta wykształcona została z utworów czwartorzędowych – plejstocenijskich i holocenijskich oraz częściowo z utworów górno-kredowych.

Najlepsze gleby, zaliczone do IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej (pszenno dobre lub pszenno – żytnie) występują mniejszymi lub większymi zasięgami, głównie w zachodniej i południowej części gminy. Największe zwarte obszary tych gleb występują w okolicach wsi: Poczekajka, Marynin, Tarnówka, Gotówka Niemiecka, Żalin Kol. i Dobryłów Kol. Są to rędziny brunatne, wykształcone ze zwietrzliny skał kredowych oraz gleby brunatne lub bielcowe, pyłowe całkowite lub o składzie mechanicznym piasków gliniastych mocnych pylastych na glinie bądź na pyłach, czasem na kredzie. Gleby te posiadają korzystne warunki dla intensyfikacji rolnictwa, nadają się pod uprawy wymagających zbóż.

W pobliżu dolin i zagłębień terenu występują gleby o nieco gorszych warunkach wodno – powietrznych (okresowo nadmiernie uwilgocone). Są to głównie czarne ziemie, gleby brunatne i bielcowe, a także miejscami rędziny. Gleby te zaliczono do IVa i IVb klasy bonitacji, kompleksu zbożowo – pastewnego mocnego. Występują na niewielkich powierzchniach w rej. wsi Żalin Kol., Hniszów Kol., Zabłocie, Leśniczówka.

Obszary gleb o warunkach średniokorzystnych dla produkcji rolniczej, zaliczane do kompleksu żytnio – ziemniaczanego dobrego i słabego oraz zbożowo – pastewnego słabego klas IVa i IVb, występują największymi zasięgami w okolicach wsi Chromówka Kol., Żalin, Leśniczówka. Są to gleby bielcowe oraz czarne ziemie zdegradowane. skład mechaniczny tych gleb to zwykle piaski gliniaste, lokalnie pyłaste na glinie lub pyłowe całkowite lekko spiaszczone na powierzchni. Są one mniej zasobne w składniki pokarmowe, mogą jednak dawać dość wysokie plony przy odpowiednich zabiegach agrotechnicznych.

Najmniej korzystne dla produkcji rolnej są gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielcowe, brunatne, kwaśne), należące do kompleksu żytnio – ziemniaczanego słabego i żytniego słabego w V i VI klasie bonitacyjnej. Gleby te są ubogie w składniki pokarmowe, wadliwe, okresowo zbyt suche. Większe zasięgi gleb klasy V występują w północno – wschodniej części gminy (okolice wsi Rudka), w środkowej (okolice Rudy-Huty) oraz w północno – zachodniej części gminy (okolice Iłowy). Gleby klasy VI występują głównie wokół kompleksów leśnych w ok. wsi Miłosław, Jazików, Iłowa.

Użytki zielone występują w dolinach rzecznych (Bugu, Uherki i Gdolanki) oraz w zagłębieniach terenu, głównie na glebach torfowo – mułowych, a w dolinie Bugu na madałach (ciężkich i średnich).

Procentowy udział klas bonitacyjnych w odniesieniu do powierzchni użytków zielonych w gminie przedstawia się następująco:

kl. I	kl. II	kl. III	kl. IV	kl. V	kl. VI	kl. VI z
-	-	4,9	44,6	35,0	14,8	0,7

Dominują w gminie użytki zielone średniej i słabej jakości (V i VI klasa bonitacyjna), stanowią ok. 80 % powierzchni wszystkich użytków zielonych. Największe ich powierzchnie (poza dolinami rzecznyymi) występują w okolicach wsi: Hniszów, Marysin Kol., Żalin, Dobryłów Kol.

Gleby klas III i IV występujące na terenie gminy są chronione, a szczególnej ochronie podlegają gleby organiczne torfowe i torfowo - murszowe

1.9. Szata roślinna.

Lasy zajmują 17 % powierzchni gminy. Tworzą one kilka zwartych kompleksów leśnych położonych w południowej, północno – zachodniej i wschodniej części gminy (w okolicach Żalina, Hłowy oraz Hniszów Kol. i Wesołówki). Pozostałe lasy występują w dużym rozdrobnieniu na terenie całej gminy.

W lasach gminy Ruda-Huta dominują dwa typy siedliskowe: boru świeżego i boru mieszanego świeżego (szczególnie w północnej i wschodniej części gminy). Znacznie mniejsze powierzchnie zajmują siedliska boru wilgotnego, boru mieszanego wilgotnego oraz lasu świeżego, lasu mieszanego świeżego i wilgotnego. Drzewostany buduje głównie sosna z domieszką gatunków liściastych (brzozy lub dębu).

Lasy liściaste zachowały się przede wszystkim w południowej części gminy (lasy Żalińskie). Są to zespoły grądowe, rzadziej świetlista dąbrowa.

Miejsca najbardziej podmokłe (w obniżeniach terenu, w pobliżu cieków wodnych) zajmują siedliska olsu i olsu jesionowego. Większe fragmenty zbiorowisk olsowych występują w lasach Żalińskich i w ok. Hniszowa i Marysin Kol.

Najcenniejszym pod względem florystycznym kompleksem leśnym jest las Żaliński (włączony do Chełmskiego Parku Krajobrazowego). Występują tu dość liczne rośliny chronione jak: przytulia (marzanka) wonna, kalina koralowa, kruszyna pospolita, lilia złotogłów, gnieźnik leśny, kruszczyk szerokolistny, barwinek pospolity.

W kompleksie leśnym ok. Hniszów Kol. i Wesołówki rośnie rzadki wężymord niski, chroniony goździk pyszny oraz dziewięciśli bezłodygowy.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 23 rzadkich i chronionych gatunków roślin, w tym 15 gatunków podlegających ścisłej ochronie, 5 gatunków zagrożonych w Polsce i 3 na Lubelszczyźnie.⁴ Ich stanowiska (ok. 65) koncentrują się w północno – wschodniej i południowej części gminy (rejon Podrudnia, Rudki, Hniszowa, Karolinowa, Gotówki Niemieckiej oraz wcześniej omawianych lasów ok. Żalina i Hniszowa).

Na uwagę zasługują zbiorowiska roślinne torfowisk i podmokłych łąk. Występują tu rzadkie gatunki jak: kosaciec syberyjski, kruszczyk błotny, goryczka wąskolistna, groszek błotny, goździk pyszny, storczyk krwisty i szerokolistny i inne.

1.10. Fauna.

Gmina Ruda-Huta ze względu na występowanie różnorodnych siedlisk (leśnych, łąkowych, torfowiskowych i wodnych) ma bardzo bogaty i interesujący świat zwierzęcy.

Największą różnorodnością gatunków odznacza się awifauna. Stwierdzono tu występowanie 110 gatunków ptaków lęgowych i prawdopodobnie lęgowych.⁴ Najcenniejsze gatunki zasiedlają tereny podmokłe: turzowiska, wilgotne łąki, trzcinowiska drobnych zbiorników wodnych (rejon Podrudzia, Rudki, Rudy Opalin, Hniszowa) oraz łąki i starorzecza Bugu. Gnieźdzą się tu takie gatunki jak rycyk, krwawodziób, czajka, bekas, derkacz, wodnik, błotniak stawowy, brzęczka, kropiatka, remiz, dziwonia, jarzębatka i inne. W okresie przelotów na łąkach

⁴ „Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Ruda-Huta” wykonana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Chełmie przez Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, 1998 r.

zalewanych przez Bug (ok. Hnieszowa) obserwowano liczne stada: łabędzi, bocianów, kaczek, żurawi, batalionów⁵

Rzadkie gatunki ptaków stwierdzono w lasach oraz na ich obrzeżach graniczących z łąkami: drożdżik, puchacz, pustułka, trzmiełojad, myszołów, jastrząb, krogulec, orlik krzykliwy, bocian czarny, dudek.

Dolina Bugu (rejon Hnieszowa) oraz południowe fragmenty gminy zaliczono do ostoi ptasich Natura 2000, o znaczeniu europejskim.

Najcenniejszym chronionym gatunkiem ssaków w gminie Ruda-Huta jest bóbr. Obserwowany jest w południowej części gminy na Bugu oraz na zbiorniku wodnym na południowy zachód od Hnieszowa. Wśród gadów obserwuje się m. in.: zaskrońce, padalce, jaszczurki zwinki i żyworódki oraz żółwie błotne (rejon Karolinowa). Liczne są chronione gatunki płazów: kumaka nizinnego, grzebuszki ziemnej, ropuchy szarej i zielonej oraz rzekotki drzewnej i żab: moczarowej, trawnej i wodnej.

Bardzo bogaty jest również świat motyli. Stwierdzono występowanie 71 gatunków motyli dziennych, z tego 15 gatunków ginących i zagrożonych. Najcenniejsze tereny występowania motyli to: dolina zalewowa Bugu oraz dolina Uherki (rejon Podrudzia).

1.11. Obszary i obiekty chronione.

Najcenniejsze przyrodniczo i krajobrazowo obszary w gminie Ruda-Huta zostały włączone do regionalnego (i krajowego) systemu obszarów chronionych. System obszarów chronionych jest układem przestrzennym i funkcjonalnym, w którym uzupełniają się różne formy ochrony przyrody.

Podstawowym elementem systemu w gminie są: Chełmski Park Krajobrazowy, Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu (pełniący funkcję otuliny parku) i rezerwat przyrody „Bagno Serebryskie”, a uzupełniają go użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Obszary prawnie chronione w gminie zajmują 5 256 ha, co stanowi 46,7 % powierzchni gminy.

Na terenie gminy Ruda-Huta położone są następujące obszary i obiekty chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody:

- **Chełmski Park Krajobrazowy** - (część północno - wschodnia parku o pow. 2 767 ha) utworzony w 1983 r. Aktualnie na obszarze Parku obowiązuje rozporządzenie Nr 17 Wojewody Lubelskiego z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Lubelskiego Nr 39, poz. 1222) z późniejszymi zmianami.^{6 i 7}

Chełmski Park Krajobrazowy rozciąga się w południowej i zachodniej części gminy i obejmuje: kompleksy leśne (ok. Żalina i Rudy) oraz fragmenty rozległych torfowisk (Bagno Serebryskie) i dolin rzecznych: Gdolanki i Uherki. Tereny te odznaczają się dużym zróżnicowaniem siedlisk i zbiorowisk roślinnych, a także niezwykłym bogactwem

⁵ „Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Ruda-Huta” wykonana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Chełmie przez Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, 1998 r.

⁶ Rozporządzenie Nr 78 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Lubelskiego Nr 194, z dnia 9 grudnia 2003 r. poz. 3732).

⁷ Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 lipca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Lubelskiego Nr 147, z dnia 17 sierpnia 2004 r. poz. 2084).

flory i fauny reprezentowanej przez wiele gatunków rzadkich i chronionych. Najcenniejsze przyrodniczo obszary parku (lasy Żalińskie, rezerwat przyrody „Bagno Serebryskie”) stanowią ostoje przyrody (rangi europejskiej). W/w rozporządzenie ustala również Otulinę Chełmskiego Parku Krajobrazowego, będącą integralną częścią istniejącego na terenie gminy Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

- **Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu** – (fragment obszaru o pow. 2 489 ha), utworzony w 1983 r. rozporządzeniem Nr 50 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998 r. w sprawie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. U. Woj. Chełmskiego Nr 10, poz. 86). Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu rozciąga się w południowej i zachodniej części gminy, wokół Chełmskiego Parku Krajobrazowego.
- **Rezerwat przyrody „Bagno Serebryskie”** – (północny fragment rezerwatu o powierzchni 13,93 ha), utworzony zarządzeniem MOSZNiL z dnia 9.10.1991 r. (M.P. Nr 38, poz. 273). Jest to rezerwat torfowiskowy, objęty ochroną częściową o łącznej powierzchni 373,62 ha (gmina Chełm i Ruda-Huta). Celem ochrony jest zachowanie torfowiska węglanowego z wieloma unikalnymi gatunkami flory (gnidosz królewski, zerwa kulista, kosatka kielichowata, pełnik europejski, kilka gatunków storczyków i goryczek) oraz awifauny (wodniczka, błotniak popielaty, kulik wielki).
- **Użytki ekologiczne**
Na terenie gminy występuje 55 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 174,01 ha utworzonych w 1996 r.⁸ na gruntach Nadleśnictwa Chełm (Leśnictwo Borek, Ostrowy, Czulczyce i Świerże). Są to głównie śródleśne torfowiska i oczka wodne (często okresowe) z kępami roślinności szuwarowej i krzewiastej. Użytki ekologiczne utworzono w celu zachowania bioróżnorodności siedlisk (zbiorowisk torfowiskowych i wodnych).
- **Pomniki przyrody**
Na terenie gminy występuje 10 pomników przyrody w tym: 9 pojedynczych drzew i 1 grupa drzew.
Drzewa pomnikowe rosną głównie w parku podworskim w Hniszowie. Osobliwością przyrodniczą jest 400 –letni dąb szypułkowy „Bolko”, największy okaz w makroregionie lubelskim.

Pomniki przyrody w gminie to:

1. dąb szypułkowy „Bolko” – o obw. 860 cm. – Hniszów, nr ewid. 1⁹
2. dąb szypułkowy – o obw. 365 cm. – Hniszów, nr ewid. 134¹⁰
3. 4 dęby szypułkowe – o obw. 340 – 360 cm. – Hniszów, nr ewid. 135¹¹

⁸ Utworzone przez Radę Gminy Ruda-Huta Uchwałą Nr XIX/85/96 z dn. 29 marca 1996 r. zmienione uchwałą Nr XXXVIII/171/98 z dnia 29 kwietnia 1998 r.

⁹ utworzony w 1959 r. Obwieszczeniem Wojewody Chełmskiego z dn. 30 maja 1981 r. (Dz. U. WRN Nr 2, poz. 11).

¹⁰ Utworzone w 1989 r. zarządzeniem Nr 15 Wojewody Chełmskiego z dn. 14 lipca 1989 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej położonych na terenie województwa chełmskiego.

4. dąb szypułkowy	– o obw. 320 cm. – Hniszów, nr ewid.136 ¹¹
5. iglicznia trójcierniowa	– o obw. 144 cm. – Hniszów, nr ewid.137 ¹¹
6. brzoza brodawkowata	– o obw. 225 cm. – Hniszów, nr ewid.138 ¹¹
7. jesion wyniosły	– o obw. 350 cm. – Hniszów, nr ewid.139 ¹¹
8. jesion wyniosły	– o obw. 320 cm. – Hniszów, nr ewid.140 ¹¹
9. klon zwyczajny	– o obw. 301 cm. – Hniszów, nr ewid.141 ¹¹
10. wiąz polny	– o obw. 335 cm. – Ruda, nr ewid.142 ¹¹

- **Parki podworskie.**

Cennym elementem przyrodniczo – krajobrazowym na terenie gminy jest zespół dworsko – parkowy (wpisany do rejestru zabytków woj. lubelskiego – A/191) w Hniszowie. Dawne założenie parkowe (z XIX w.) w stylu krajobrazowym zajmuje ok. 5 ha powierzchni. Dawny układ przestrzenno – kompozycyjny parku zachował się tu fragmentarycznie w postaci szpalerów, dawnych alei drzew: lipowej i klonowej oraz stawów (na obrzeżach parku).

Flora parku reprezentowana jest przez 17 gatunków drzew. Najliczniej występują tu: lipa drobnolistna, kasztanowiec biały, olsza czarna, klon pospolity, dąb szypułkowy. W parku rośnie 12 drzew pomnikowych, w tym dąb „Bolko”, jeden z największych i najbardziej znanych i najcenniejszych pomników przyrody w woj. lubelskim.

Ponadto pozostałości dawnych założeń dworsko – parkowych występują:

- w Żalin Kol. – Jazików z pocz. XX w. o pow. 1,5 ha (własność prywatna)
- w Rudzie-Hucie z I poł. XX w. (teren szkolny)
- w Leśniczówce z I poł. XX w. (park przyszkolny)

1.12. Funkcjonowanie systemu ekologicznego gminy.

O równowadze ekologicznej środowiska gminy i jej trwałych związkach z przyrodniczym otoczeniem decyduje lokalny system przyrodniczy gminy. Stanowi on aktywny biologicznie, ciągły przestrzennie układ, którego podstawę stanowią doliny rzeczne (z doliną Bugu na czele) oraz duże zwarte kompleksy leśne.

System przyrodniczy gminy jest integralną częścią Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCH) o znaczeniu ponadlokalnym.

Skupienia potencjału ekologicznego traktowane są jako tzw. węzły ekologiczne (obszary o podwyższonej aktywności biologicznej), natomiast drogi wymiany materii i informacji biologicznej pomiędzy nimi – jako korytarze ekologiczne.

System przyrodniczych powiązań w gminie tworzą:

- obszary węzłowe,
- obszary uzupełniające, wspomagające węzły ekologiczne,
- korytarze ekologiczne.

Za obszary węzłowe na terenie gminy uznaje się:

- obszary rozległych łąk i starorzeczy w obrębie tarasu zalewowego doliny Bugu w okolicach Hniszowa i Rudki (ostoja ptactwa wodno – błotnego o znaczeniu europejskim),
- obszar Chełmskiego Parku Krajobrazowego obejmujący lasy Żalińskie i łąki na SE od Karolinowa, rezerwat przyrody „Bagno Serebryskie” (ostoje ptasie i siedliskowe o znaczeniu europejskim),

- kompleks leśny wschodniej części gminy (ok. Hniszów Kol. i Wesołówki) z przyległymi łąkami i jeziorkiem śródleśnym,
- torfowisko na południe od Podrudzia.

Obszary uzupełniające to tereny cenne przyrodniczo znajdujące się poza obszarami węzłowymi. Są to: drobne torfowiska, oczka wodne, zespoły roślinności krzewiastej, szuwarowej, rozlewiska, kompleksy łąk, drobne zalesienia itp.

Spójność systemu przyrodniczego zapewniają korytarze ekologiczne. Stanowią je przede wszystkim doliny rzek i cieków. Do głównych należą:

- dolina Bugu; korytarz ekologiczny o znaczeniu europejskim łączący nadbużańskie obszary chronione,
- dolina Uherki; korytarz o znaczeniu lokalnym łączący Chełmski Park Krajobrazowy i jego otulinę z ekosystemami doliny Bugu i projektowanym Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym,
- dolina Gdolanki; korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym łączący Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu z ekosystemami doliny Uherki.

1.13. Stan i zagrożenia środowiska.

1.13.1. Stan czystości powietrza.

Gmina Ruda-Huta charakteryzuje się dobrymi warunkami higieny atmosfery. Głównymi emitarami zanieczyszczeń pyłowo – gazowych w gminie są lokalne kotłownie węglowe oraz paleniska gospodarstw domowych.

Z większych źródeł zanieczyszczeń powietrza są: zakłady przemysłu mięsnego w Leśniczówce, piekarnia w Rudzie-Hucie, tartak w Iłowie, wysypisko odpadów komunalnych w Rudka Kol.

Lokalnym liniowym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza, gleby i hałasu w gminie jest droga krajowa Nr 17 biegnąca przez tereny nadbużańskie (relacji Terespol – Włodawa - Dorohusk – Zosin).

W gminie Ruda-Huta nie prowadzi się pomiarów zanieczyszczenia powietrza i emisji hałasu przy trasach komunikacyjnych. Brak jest również stacjonarnych stacji monitoringu powietrza.

1.14. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.

Stan czystości rzek gminy Ruda-Huta, badanych w 2001 r. przez WIOŚ w Lublinie przedstawiał się następująco:

- rzeka Bug – wody rzeki (w klasyfikacji ogólnej) nie odpowiadały normom żadnej z klas czystości, zarówno pod względem fizyko-chemicznym jak i bakteriologicznym. Przyczyną dyskwalifikacji wód były: bardzo wysokie stężenia charakterystyczne chlorofilu "a", wysokie koncentracje azotu azotynowego, fosforu ogólnego oraz zły stan sanitarny wód (ponadnormatywne wartości obliczeniowe miana coli). Główne źródła zanieczyszczenia Bugu występują poza obszarem gminy (rzeka transgraniczna).

- rzeka Uherka - wody rzeki na odcinku przepływającym przez teren gminy w klasyfikacji ogólnej były nadmiernie zanieczyszczone (NON) zarówno pod względem fizyko - chemicznym jak i bakteriologicznym. O dyskwalifikacji wód rzeki (w p.p. Rudka) decydowały pozaklasowe koncentracje fosforanów i nie najlepszy stan sanitarny wód. Rzeka Uherka jest odbiornikiem ścieków miejskich z Chełma, które w głównej mierze decydują o zanieczyszczeniu wód środkowego i dolnego odcinka rzeki.
- rzeka Gdolancka (Gdola) - stan czystości wód ujścia rzeki (w p.p. Ruda-Opalin) odpowiadał III klasie czystości według kryterium fizyko - chemicznego) oraz II klasie czystości według kryterium bakteriologicznego i hydrobiologicznego. Rzeka jest odbiornikiem ścieków z gminnej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Rudzie-Hucie.

Źródłami zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie gminy są: spływy powierzchniowe substancji biogennych z pól uprawnych (z nawozów, środków ochrony roślin itp.) oraz nieoczyszczone ścieki (bytowo - gospodarcze) z terenów zabudowy wiejskiej, odprowadzane do cieków i rowów melioracyjnych.

1.15. Zagrożenia dla czystości wód podziemnych.

Obszar gminy Ruda-Huta leży w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 407 „Chełm - Zamość”, którego zasoby wodne wymagają szczególnej ochrony przed zanieczyszczeniem.

Tereny najbardziej zagrożone zanieczyszczeniem wód podziemnych z powierzchni terenu w gminie zostały zakwalifikowane jako Obszary Najwyższej Ochrony (ONO) zbiornika oraz Obszary Wysokiej Ochrony (OWO) GZWP. W ich zasięgu leży południowo - wschodnia i północna część gminy. Obszary te pozbawione są izolacji lub posiadają słabą izolację poziomą wodonośnego (piętra kredowego) od powierzchni topograficznej, co stwarza możliwość szybkiej pionowej filtracji płynnych zanieczyszczeń bądź substancji rozpuszczanych przez wody opadowe do głębszych warstw wodonośnych.

Zasoby wodne w obrębie GZWP stanowią na omawianym terenie jedynie źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną dobrej jakości, dlatego ich ochrona wymaga ukierunkowanego gospodarowania (eliminacja wszelkich źródeł zanieczyszczeń wód). Z poziomu kredowego czerpie wodę ujęcie wody w Rudzie-Hucie, zaopatrujące w wodę gminny wodociąg grupowy.

Znaczna część ludności w gminie zaopatruje się w wodę z płytkich indywidualnych studni kopanych bazujących na I poziomie zwierciadła wód gruntowych zalegających głównie w utworach czwartorzędowych, lokalnie kredowych. Wody tego poziomu są najbardziej narażone na zanieczyszczenia, a ich jakość budzi poważne zastrzeżenia. Analiza jakości wody w studniach przydomowych na terenie gminy (wg badań PIOŚ w 1994 r.) wykazała ich zły stan sanitarny (64 % przebadanych studni posiadało wody zanieczyszczone bakteriologicznie).

Największym zagrożeniem dla wód podziemnych w gminie jest niewielki stopień skanalizowania wsi, szczególnie w rejonach wyposażonych w sieć wodociągową. Ścieki (przy wzmożonym poborze wody) gromadzone są często w nieszczelnych szambach skąd przenikają do wód gruntowych lub odprowadzane są bezpośrednio do gruntu i rowów melioracyjnych.

Na terenie gminy funkcjonuje mechaniczno - biologiczna oczyszczalnia ścieków (o przepustowości 104 m³/dobę) zlokalizowana w Rudzie-Hucie oraz oczyszczalnia zakładów mięsnych w Leśniczówce (o przepustowości 50 m³/dobę).

1.16. Zagrożenia erozją gleb.

Gmina charakteryzuje się dość dużym stopniem zagrożenia marginalizacji gruntów. Są to głównie tereny piaszczystych i suchych gleb klas V, VI i VIz, leżących w strefie wododziałowej zlewni Bugu i Uherki (środkowa i wschodnia część gminy) lub w pobliżu terenów leśnych. Grunty te są mało odporne na antropopresję i łatwo ulegają procesowi degradacji gleb.

Gleby zagrożone procesami erozyjnymi (erozja umiarkowana) występują głównie w obrębie stref krawędziowych dolin rzecznych (Bugu i Uherki) oraz w rejonie wychodni skał kredowych (głównie południowa i zachodnia część gminy).

1.17. Zagrożenia dla biotycznych elementów środowiska przyrodniczego i systemu ekologicznego gminy.

Do głównych zagrożeń ekosystemów torfowiskowych i wodnych dominujących w krajobrazie gminy należą: niekontrolowany odpływ wód powierzchniowych siecią starych rowów melioracyjnych, obniżanie zwierciadła wód podziemnych w wyniku eksploatacji ujęcia wody „Bariera” w rejonie Chełma, lej depresyjny, sukcesja roślinności zaroślowej na torfowiskach spowodowana ich osuszaniem i zaniechaniem ekstensywnej gospodarki rolnej oraz pożary torfowisk związane m. in. z wypalaniem traw. Spowodowało to zniszczenie i wyginięcie wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin m. in. na terenie rezerwatu przyrody „Bagno Serebryskie” oraz na południe od Rudy-Huty (rejon projektowanych użytków ekologicznych).

Zagrożeniem dla walorów przyrodniczych gminy są również dzikie wysypiska śmieci. Występują one na skraju lasu lub w zagłębieniach wypełnionych wodą, cennych dla wielu gatunków roślin i zwierząt (np. w pobliżu Gdoli i w dolinie Bugu przy południowej granicy gminy). Potencjalnym zagrożeniem dla najcenniejszych przyrodniczo obszarów w gminie (projektowany Nadbużański Park Krajobrazowy i Dorohuski Obszar Chronionego Krajobrazu) mogą być wszelkie zabezpieczenia przeciwpowodziowe w dolinie Bugu. Tereny zalewowe doliny Bugu, ze starorzeczami oraz obecny charakter koryta rzeczno (liczne meandry) stanowią niezwykle cenną (w skali europejskiej) ostoję awifauny wodno – błotnej.

W okresie wylewów Bugu, całe obszary łąk położone w rejonie Hniszowa są miejscem żerowania dla wielu gatunków przelotnych i rzadkich gatunków lęgowych. Tereny te powinny zachować dotychczasowy charakter jako naturalne poldery zalewowe.

Elementami destabilizującymi system ekologiczny na obszarze gminy są bariery ekologiczne pochodzenia antropogenicznego. Do głównych liniowych barier ekologicznych w gminie należy zaliczyć:

- drogę wojewódzką Nr 816 biegnącą w sąsiedztwie cennych przyrodniczo terenów nadbużańskich oraz przecinającą korytarz ekologiczny doliny Uherki. Projektowana modernizacja drogi (do parametrów drogi głównej – G) spowoduje wzrost zagrożeń dla fauny i flory w strefie jej oddziaływania (zanieczyszczenia komunikacyjne, hałas, zakłócenie stosunków wodnych, bariera w wędrówkach zwierząt itp.),
- linię kolejową relacji: Chełm – Włodawa, przecinającą ekosystemy torfowiskowe rezerwatu przyrody „Bagno Serebryskie” oraz lokalny korytarz ekologiczny doliny Uherki,
- kolizyjny przebieg projektowanego gazociągu wysokiego ciśnienia na odcinku biegnącym przez obszary prawnie chronione (Chełmski Park Krajobrazowy i rezerwat przyrody „Bagno Serebryskie”).

1.18. Uwarunkowania przyrodnicze – wnioski.

1. Gmina Ruda-Huta posiada wyjątkowo wysokie walory przyrodnicze; unikalna awifauna doliny Bugu, cenne zbiorowiska torfowiskowe i leśne oraz bogata fauna Chełmskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.
Większość cennych przyrodniczo obszarów objęto ochroną prawną, które stanowią ok. 47 % powierzchni gminy.
2. Gmina charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami dla rozwoju rolnictwa. Dominują gleby średniej i niskiej jakości – IV, V i VI klasy bonitacyjnej. Gleby chronione (III i IV klasy) stanowią 59,4 % powierzchni gruntów ornych. Występuje zagrożenie marginalizacji gruntów.
3. Tereny o korzystnych warunkach fizjograficznych dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej (korzystne warunki gruntowo – wodne i klimatyczne oraz słabe gleby) występują na północ i na wschód od Rudy-Huty oraz zajmują większe powierzchnie głównie w północnej części terenu (ok. Iłowy i Rudki) oraz w środkowej i wschodniej części gminy.
4. Obszary leśne zajmują 17 % powierzchni gminy. Dominują bory sosnowe i bory mieszane (ok. Iłowy i Hniszów Kol.). Lasy liściaste występują w południowej części gminy (ok. Żalina). Znaczne powierzchnie zajmują cenne przyrodniczo siedliska podmokłe i bagienne (lasy glebochronne).
5. Lasy atrakcyjne i dostępne dla turystyki (bez ograniczeń) występują niewielkimi płatami w obrębie Chełmskiego Parku Krajobrazowego oraz większymi we wschodniej części gminy (ok. Kol. Hniszów).
6. Gmina Ruda-Huta posiada dość duże predyspozycje dla rozwoju turystyki kwalifikowanej (pieszej, rowerowej) oraz agroturystyki i ekoturystyki. Tereny atrakcyjne krajobrazowo i przyrodniczo występują w rejonie wsi Hniszów (malownicza dolina Bugu ze starorzeczami, park podworski z dębem „Bolko”, bliskie sąsiedztwo dużego kompleksu leśnego) oraz w sąsiedztwie lasów ok. Hniszowa i Iłowy.
7. Stan czystości głównych rzek gminy; Bugu i Uherki jest zły (poza klasyfikacją). Rzeki te już nadmiernie zanieczyszczone wpływają na teren gminy.
8. Obszar gminy leży w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 „Chełm – Zamość”, którego zasoby wodne wymagają ochrony przed degradacją jakościową i ilościową. Szczególnej ochronie na terenie GZWP podlegają obszary najbardziej zagrożone skażeniem wód – Obszar Najwyższej Ochrony (ONO) i Obszar Wysokiej Ochrony (OWO) wód podziemnych.
9. Największym zagrożeniem dla czystości wód na terenie gminy jest nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa.
10. Stan czystości powietrza na terenie gminy nie budzi istotnych zastrzeżeń. Brak jest znaczących źródeł zanieczyszczających powietrze, poza tzw. „niską emisją”.
11. Potencjalnym zagrożeniem dla środowiska (walorów biotycznych) są projektowane inwestycje: modernizacja trasy Nr 816 tzw. „Nadbużanki” oraz budowa gazociągu wysokiego ciśnienia w rejonie Chełmskiego Parku Krajobrazowego.
12. Udokumentowane złoża piasków na terenie gminy są niewielkie i mają znaczenie lokalne.

2. Uwarunkowania kulturowe.

2.1. Historia gminy

Warunki fizjograficzne terenu położonego w granicach gminy były korzystne dla osadnictwa, zwłaszcza stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodna. Punkty osadnicze skupiały się w pobliżu szerokiej doliny Bugu i Uherki, a także dolin innych cieków.

Najstarsze ślady osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Ruda-Huta świadczą o tym, że pierwsi osadnicy będący przedstawicielami kultury świderskiej pojawili się już w starszej epoce kamienia - paleolicie, następnie w środkowej epoce kamienia - w mezolicie. Penetracja osadnicza nasiliła się tu prawdopodobnie w młodszej epoce kamienia - neolicie.

Osadnictwo rozwijało się na przestrzeni dziejów, powstawały nowe punkty osadnicze. Szczególnie bogata i dobrze rozwinięta sieć osadnicza powstała we wczesnej epoce brązu i epoce brązu oraz we wczesnym średniowieczu. Poświadczona jest także obecność osadnictwa późniejszego - średniowiecznego i nowożytnego, stosunkowo dużą ilością śladów po budowach murowanych, datowanych na XIV - XVI w. Duże nagromadzenie stanowisk wielokulturowych występujących na terenie gminy może świadczyć o intensywnej penetracji osadniczej i konsekwentnym zasiedlaniu w różnych okresach dziejów miejsc o warunkach szczególnie sprzyjających osadnictwu.

Pierwsze datowanie wsi znajdujących się w granicach gminy Ruda-Huta przypada na wiek XV i jest związane z miejscowościami: Ruda-Huta i Ruda.

Nazwa wsi Ruda (będącej wówczas własnością królewską) pojawiła się po raz pierwszy w 1443 r. Następnie wzmiankowany jest Hniszów, którego historia sięga XVI w. i związana jest z dworem założonym blisko przeprawy przez Bug.

Kolejne miejscowości wzmiankowane były już w XVIII i XIX wieku. Po upadku Polski tereny te znalazły się pod zaborem rosyjskim.

W latach 1864 - 1874 w pobliżu Chełma masowo osiedlali się niemieccy koloniści.

Na terenie obecnej gminy kolonie niemieckie pojawiły się w 1864 r. w miejscowościach Rudka, Ruda Opalin, Zarudnie, w 1865 r. w Marysinie, a w następnych latach w miejscowościach Chromówka, Gotówka, Iłowa, Karolinów, Leśniczówka, Marynin, Marysin, Poczekajka, Ruda, Ruda Kol., Ruda-Huta, Tarnówka, i Żalin.

Od 1867 r. ziemie te przynależały do obszaru gminy Świerże związanej z powiatem chełmskim. Dwuczłonowa nazwa obecnej miejscowości gminnej związana jest z hutą szkła uruchomioną tu w 1921 r.

Obecne nazwy wymienionych miejscowości wykrystalizowały się z pierwotnych, często archaicznych brzmień, przekształconych na przestrzeni lat.

Gmina Ruda-Huta jako wyodrębniona jednostka administracyjna pojawiła się w 1973 r.

W okresie od 1 czerwca 1975 r. do 31 grudnia 1998 r. w Polsce funkcjonował dwustopniowy podział administracyjny: województwo - gmina, w którym chełmskie było jednym z 49 województw, a Ruda-Huta była jedną z gmin w województwie chełmskim.

Bez większego znaczenia dla gminy odbyło się wprowadzenie w kraju trzech dużych reform: administracyjnej, oświatowej i zdrowia. Po 24 latach przynależności do województwa chełmskiego Ruda-Huta 1 stycznia 1999 r. - już w powiecie chełmskim - powróciła do województwa lubelskiego - jednego z 16 województw w kraju.

2.2. Wykaz zabytków z terenu gminy Ruda-Huta

2.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Wpis do rejestru zabytków zapewnia chronionym obiektom ochronę prawną. W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w obszarze objętym ochroną konserwatorską wymaga uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Na terenie gminy Ruda-Huta rejestrem zabytków objęte są dwa obiekty:

- **Dawny kościół ewangelicko – augsburski, obecnie kościół polskokatolicki pw. św. Mateusza, z poł. XIX w.**, położony w miejscowości Ruda-Huta (Zarudnie), chroniony w granicach działki nr 49.

- nr rejestru zabytków – CH A/180

Kościół usytuowany jest centralnie na działce o powierzchni 1300 m², w obrębie której podlega ochronie konserwatorskiej wraz z drzewostanem.

Świątynia murowana z cegły, orientowana, podzielona na dwie części: wschodnią – sakralną i zachodnią – oświatowo – mieszkalną. Nad kościołem sklepienie beczułkowe, dach dwuspadowy, kryty blachą. W elewacji frontowej rocaille o motywach rokokowych.

Obiekt jest przykładem prowincjonalnego budownictwa sakralnego mniejszości wyznaniowej, charakteryzującego się oszczędną dekoracją architektoniczną. Jest rzadkim przykładem dobrze zachowanej świątyni budowanej przez kolonistów niemieckich, pełniącej funkcje sakralne - nieprzerwanie - od chwili powstania.

Lokalizacja kościoła przy skrzyżowaniu dróg zapewnia obiektowi dobrą ekspozycję.

Mury z czerwonej cegły wylaniające się z bujnej zieleni otaczającego starodrzewia stanowią pozytywną dominantę urbanistyczną oraz ważny akcent orientacyjny.

- **Pozostałości zespołu dworsko - parkowego z połowy XIX w.**, położonego we wsi Hniszów, chronionego w granicach działek nr 322 i w części 323, obejmujących teren o powierzchni 53,08 ha.

- nr rejestru zabytków - A/191

Zespół został założony przez rodzinę Trzebińskich w miejscu dawnych, XVI-wiecznych ogrodów dworskich. Mimo częściowego zniszczenia i zatarcia, czytelny jest układ przestrzennie - kompozycyjny zespołu z fragmentami dawnych alei, układem wodnym i ukształtowaniem terenu. Zachowały się resztki charakterystycznych dla okresu międzywojennego nasadzeń egzotów oraz jednostkowe okazy starodrzewu dębowego, w tym dąb szypułkowy „Bolko” - jeden z najokazalszych w kraju pomników przyrody.

Pozostałości parku i przestrzeń, jaka powstała po wycięciu drzew i wyburzeniu budynków, nadal zajmuje centralne położenie w lokalnym krajobrazie na pograniczu krawędzi pradoliny Bugu i łączy się jak dawniej ze wsią należącą niegdyś do dworu. Elementy układu

przestrzenno - kompozycyjnego, ukształtowanie terenu i walory przyrodnicze obiektu sprawiają, że jest on charakterystycznym i cennym przykładem krajobrazowego założenia parkowego typowego dla połowy XIX w.

2.2.2. Obiekty objęte ewidencją prowadzoną przez gminę

Obiekty objęte ewidencją podlegają ochronie pośredniej. Dopuszcza się zmiany i adaptację obiektów po uprzednim uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Architektura sakralna

- Ruda-Huta - kościół parafialny p.w. św. Stanisława Bł. Męczennika
murowany - z 1923 r., przebudowany w 1956 r.

Budynki użyteczności publicznej

- Hniszów - szkoła z 1937 r., murowana
obecnie dom mieszkalny wł. UG Ruda-Huta
- Karolinów - szkoła z ok. 1925 r., drewniana
obecnie dom mieszkalny nr 51, wł. Jan Chojnacki
- budynek kasy PKP, sprzed 1939 r., drewniany
- Leśniczówka - szkoła z 1937 - 1939, drewniana
- Ruda - szkoła z 1905 r., murowana
- poczta z 1929 r., drewniana
ob. dom mieszkalny - Ruda Opalin 19, wł. Anna Celińska
- Ruda-Huta - karczma z 2 poł. XIX w., drewniana
obecnie dom mieszkalny, wł. Leszek Słomianowski
- Ruda-Opalin - dworzec kolejowy sprzed 1914 r., drewniany

Budownictwo przemysłowe

- Karolinów - młyn elektryczny z 1926 r., drewn. - mur.
wł. GS Ruda - Huta
- Żalin - wiatrak koźlak z 1930 r., drewniany
wł. M. Bondaruk

Założenia dworskie

- Ruda-Huta - dwór, 2 poł. XIX w., drewniany
wł. UG Ruda-Huta
- 2 czworaki z 2 poł. XIX w., (d. wł. huty) ob. domy:
- ul. 22 Lipca 54 i 56/58, wł. M. Zagóra i Bąk

Domy mieszkalne

- Chromówka - 4 domy drewniane:
- z 1900 r. - nr 25, wł. Henryk Janiszewski
- z ok. 1910 r. - nr 21, wł. Aleksandra Pokorska
- z ok. 1910 r. - nr 24, wł. Kazimierz Gil
- z 1930 r. - nr 18, wł. Zofia Wawrzycka
- Dobryłów - 4 domy drewniane:
- sprzed 1918 r. - nr 10, wł. Zofia Gaik
- z lat 1928 - 1930 - nr 18, Zofia Włodarczyk
- z 1937 r. - nr 21, wł. Jadwiga Bądaruk
- sprzed 1939 r. - nr 67, wł. Pelagia Janiuk
- Gdola - 2 domy drewniane
- z k. XIX w. - nr 36, wł. Kazimiera Diakowska
- z ok. 1928 r. - nr 4, wł. Wiesław Mudy
- Hniszów - 1 dom drewniany z 1938 r. - nr 15, wł. Katarzyna Śluz
- Łłowa - 1 dom drewniany z ok. 1900 r. - nr 19, wł. Lech Bisko
- Karolinów - 5 domów drewnianych:
- z 1920 r. - nr 31, wł. Jan Laskowski
- nr 31a, wł. Stanisław Krawczuk
- nr 62, wł. Bolesław Ryszkiewicz
- z 1925 r. - nr 15, wł. Julia Jesionczuk
- nr 32, wł. Aleksander Palec
- Leśniczówka - 4 domy drewniane:
- z k. XIX w. - nr 11, wł. Alfreda Pejcho
- z pocz. XX w. - nr 7, wł. Eugeniusz Janiszewski
- z 1918 r. - nr 28, wł. Franciszek Konieczny
- z 1928 r. - nr 11, wł. UG Ruda-Huta
- Marysin - 2 domy drewniane
- z 1938 r. - nr 3, wł. Waldemar Błaszczuk (do rozbiórki)
- z 1934 r. - nr 15, wł. Michał Lasociński
- Poczekajka - 1 dom drewn. z 1928 r. - nr 7/8, wł. P. Pawelczuk i T. Kądrak
- Ruda - 8 domów drewnianych:
- z k. XIX w. - nr 25, wł. Anna Kuryś
- z 1907 r. - nr 101, wł. Zofia Tarasiuk
(ob. nie użytkowany)
- z ok. 1915 r. - nr 32, wł. Wojciech Szymański
- nr 33, wł. A. Paradowska
- z 1925 r. - nr 58, wł. Jan Sawicki
- nr 84, wł. Maria Kędzierawska
- nr 110, wł. Piotr Pikula
- z 1932 r. - nr 102, wł. Wojciech Wolski

- Ruda-Huta - 4 domy:
 - drewniany z 1900 r. - ul. Niepodległości 46, wł. J. Hein
 - murowany, tzw. trzynastak z 1900 r. - nr 2/9
 (dom pracowników huty), wł. UG Ruda-Huta
 - z 2 poł. XIX w. - 2 czworaki, (d. wł. huty) ob. domy:
 - ul. 22 Lipca 54 i 56/58, wł. M. Zagóra i Bąk
- Ruda Opalin - 1 dom drewniany sprzed 1900 r. - nr 19, wł. Józef Złomiańczuk
- Rudka - 2 domy drewniane:
 - z 1920 r. - nr 35, wł. Danuta Tarasiuk
 - z 1935 r. - nr 55, wł. Tadeusz Ulewicz
- Zarudnie - 2 domy drewniane:
 - z 1920 r. - nr 7, wł. Ryszard Mamcarz
 - z lat 1918-1920 - nr 13, wł. Stanisław Cechmistrz
- Żalin - 2 domy drewniane:
 - sprzed 1914 r. - nr 86, wł. Władysław Iwaniszczuk
 - z 1938 r. - nr 68, wł. Bronisława Sawicka
- Żalin-Kolonia - 3 domy drewniane:
 - z ok. 1920 r. - nr 26, wł. Henryk Kotowski
 - z ok. 1925 r. - nr 5, wł. Zofia Lipińska
 - sprzed 1939 r. - nr 72, wł. Sylwester Brakarz

Zabudowa zagrodowa (drewniana)

- Chromówka - nr 1, wł. Helena Piłat:
 - dom drewniany z ok. 1920 r.
- Leśniczówka - nr 24, wł. Elżbieta Worobij:
 - dom drewniany z ok. 1900 r.
 - stodoła z ok. 1910 r.

Kapliczki, krzyże, pomniki

- Hniszów
 - krzyż z 1905 r. drewniany
 - krzyż z 1844 r. drewniany
 - kapliczka z ok. 1960 r. murowana
- Hniszów - Kolonia - kamień graniczny dóbr Świerże z 1825 r.
- Łowa
 - krzyż z 1939 r. drewniany
 - krzyż z 1970 r. drewniany
- Jazików
 - krzyż z 1964 r. drewniany
 - kapliczka z 1992 r. murowana
- Leśniczówka - kapliczka z obrazem Matki Boskiej, sprzed 1939 r., mur.
- Marynin - krzyż z 1947 r. drewniany
- Marysin - krzyż z 1945 r. drewniany
- Miłosław - krzyż z 1952 r. drewniany

- Poczekajka - krzyż z 1990 r. drewniany
 - krzyż z 1990 r. drewniany
 - krzyż z 1990 r. drewniany
 - krzyż z 1990 r. drewniany
- Ruda - krzyż z 1948 r. drewniany
 - pomnik Mikołaja Tusewicza, kamień z k. XIX w.
- Ruda - Huta - kapliczka z figurą św. Jana Chrzciciela, z 1864 r., drew.
- Rudka - krzyż z 1915 r. drewniany
 - krzyż z 1948 r. drewniany
- Zarudnie - krzyż z 1955 r. drewniany (nowy metalowy)
- Żalin - krzyż z 1910 r. drewniany
 - krzyż z 1939 r. drewniany
 - krzyż z 1939 r. drewniany
 - krzyż z 1980 r. drewniany
 - kapliczka z obrazem Matki Boskiej, sprzed 1939 r. drew.
 + krzyż drewniany z 1907 r.
- Żalin - Kolonia - krzyż z 1933 r. drewniany
 - krzyż z 1934 r. drewniany

Cmentarze i mogiły - 12 obiektów na terenie gminy:

- Gotówka - cmentarz niemiecki, XX w. (przed 1914)
- Jazików - cmentarz polskokatolicki, XX w. (1929)
- Karolinówka - cmentarz ewangelicki, k. XIX w.
- Leśniczówka - cmentarz ewangelicko-augsburski, 2 poł. XIX w.
 - mogiły żołnierskie, XX w. (1939)
- Marysin - cmentarz ewangelicki, XIX w. (1870)
- Ruda-Huta - cmentarz rzymskokatolicki, XX w. (1923)
 - cmentarz wojenny, XX w. (1944)
- Ruda - cmentarz prawosławny, poł. XIX w.
 - cmentarz przycerkiewny greckokatolicki, pocz. XIX w.
- Zarudnia - cmentarz ewangelicki, XIX w.
- Żalin - cmentarz ewangelicki, XX w. (ok. 1915)

2.2.3. Zasoby archeologiczne

Pod względem archeologicznym gmina Ruda-Huta została dobrze rozpoznana. Badania powierzchniowe metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) przeprowadzono na wszystkich 9 obszarach obejmujących teren gminy:

AZP 77-90 - 55 stanowisk w obrębie Obniżenia Dubienki:

- Iłowa - 27
- Ruda - 12
- Zarudnia - 16

Obserwacją archeologiczną objęto 16 stanowisk, w tym:

- 10 w miejscowości Iłowa (nr 105, nr 106 o pow. 0,5 ha, nr 112 o pow. 1 ha, 115 o pow. 1 ha, 119 o pow. 5 ha, 124 o pow. 1 ha, 125 o pow. 1 ha, 128 o pow. 5 ha, 129 o pow. 1 ha, 130 o pow. 1 ha),
- 4 w miejscowości Ruda (nr 10 o pow. 1 ha, 131 o pow. 0,5 ha, 135 o pow. 1 ha, 138 o pow. 5 ha)
- 2 w Zarudni (nr 143 o pow. 0,5 ha, nr 152 o pow. 0,5 ha)

Strefą obserwacji archeologicznej objęto 3 stanowiska zagrożone istniejącą w pobliżu kopalnią piasku: w miejscowości Iłowa - nr 109 (pow. 0,5 ha) i 117 (1 ha), Ruda - stanowisko o pow. 5 ha

AZP 77-91 - 187 stanowisk w obrębie Obniżenia Dubienki:

- Chromówka - 1
- Hniszów Kol. - 1
- Jazików - 5
- Miłosław - 1
- Ruda-Huta - 3
- Ruda Kolonia - 13
- Ruda-Opalin - 30
- Ruda - 53
- Rudka - 55
- Rudka Kolonia - 19
- Zarudnia - 6

Obserwacją archeologiczną objęto 38 stanowisk, w tym:

- 1 w miejscowości Jazików (nr 49 o pow. 0,5 ha),
- 1 w miejscowości Ruda-Huta (nr 221 o pow. 0,5 ha),
- 2 w miejscowości Ruda Kolonia (nr 92 o pow. 1 ha, 118 o pow. 0,5 ha),
- 6 w miejscowości Ruda-Opalin (nr 41 o pow. 1 ha, 45 o pow. 1 ha, 46 o pow. 1 ha, 47 o pow. 1 ha, 88 o pow. 1 ha, 87 o pow. 0,5 ha)
- 11 w miejscowości Ruda (nr 162 o pow. 5 ha, 163 o pow. 1 ha, 164 o pow. 1 ha, 167 o pow. 5 ha, 168 o pow. 1 ha, 169 o pow. 1 ha, 170 o pow. 1 ha, 179 o pow. 1 ha, 187 o pow. 1 ha, 188 o pow. 1 ha)
- 15 w miejscowości Rudka (nr 1 o pow. 1 ha, 9 o pow. 1 ha, 12 o pow. 1 ha, 13 o pow. 0,5 ha, 25 o pow. 15 ha, 26 o pow. 15 ha, 109 o pow. 5 ha, 111 o pow. 1 ha, 112 o pow. 0,5 ha, 125 o pow. 5 ha, 127 o pow. 5 ha, 128 o pow. 1 ha, 129 o pow. 1 ha, 133 o pow. 0,5 ha, 134 o pow. 1 ha)

- 2 w miejscowości Rudka Kolonia (nr 59 o pow. 5 ha, nr 157 o pow. 1 ha).
Strefą obserwacji archeologicznej objęto 2 stanowiska zagrożone istniejącą w pobliżu kopalnią piasku: Ruda - nr 175 (pow. 0,5 ha) i Ruda - stanowisko nr 11 (pow. 0,5 ha)

AZP 77-92 - 98 stanowisk w obrębie fragmentu Kotliny Dubienki:

- Hniszów - 48
- Marysin - 22
- Rudka - 28

Obserwacją archeologiczną objęto 28 stanowisk:

- 23 w miejscowości Hniszów (nr o pow. 0,5 ha, 5 o pow. 1 a, 49 o pow. 5 ha, 50 o pow. 0,5 ha, 52 o pow. 1 ha, 54 o pow. 15 ha, 56 o pow. 0,5 ha, 58 o pow. 1 ha, 59 o pow. 0,5 ha, 60 o pow. 0,5 ha, 63 o pow. 1 ha, 64 o pow. 1 ha, 65 o pow. 1 ha, 66 o pow. 1 ha, 67 o pow. 5 ha, 68 o pow. 5 ha, 72 o pow. 5 ha, 73 o pow. 1 ha, 65 o pow. 15 ha, 76 o pow. 0,5 ha, 77 o pow. 5 ha, 78 o pow. 0,5 ha, 97 o pow. 5 ha, 98 o pow. 5 ha)
- 2 w miejscowości Marysin (nr 16 o pow. 1 ha, 22 o pow. 0,5 ha),
- 3 w miejscowości Rudka (nr 32 o pow. 0,5 ha, 37 o pow. 1 ha, 39 o pow. 15 ha)

Strefą obserwacji archeologicznej objęto 3 stanowiska zagrożone istniejącą w pobliżu kopalnią piasku: Hniszów - nr 47 (stanowisko o pow. 5 ha), Marysin - nr 11 (0,5 ha), Rudka (15 ha).

AZP 78-90 - 95 stanowisk w obrębie fragmentu Obniżenia Dubienki:

- Gotówka - 13
- Karolinów - 12
- Leśniczówka - 51
- Poczekajka - 17
- Zarudnia - 2

Obserwacją archeologiczną objęto 22 stanowiska:

- 5 w miejscowości Gotówka (nr 51 o pow. 0,5 ha, 53 o pow. 0,5 ha, 56 o pow. 0,5 ha, 58 o pow. 1 ha, 63 o pow. 0,5 ha),
- 2 w miejscowości Karolinów (nr 74 o pow. 0,5 ha, 75 o pow. 0,5 ha),
- 9 w miejscowości Leśniczówka (nr 66 o pow. 0,1 ha, 77 o pow. 0,1 ha, nr 91 o pow. 5 ha, 116 o pow. 0,1 ha, 126 o pow. 0,1 ha, 129 o pow. 0,1 ha, 135 o pow. 0,1 ha, 136 o pow. 0,1 ha, 137 o pow. 0,1 ha)
- 5 w miejscowości Poczekajka (nr 96 o pow. 0,1 ha, 98 o pow. 1 ha, 107 o pow. 0,1 ha, 111 o pow. 1 ha, 112 o pow. 0,5 ha)
- 1 w miejscowości Zarudnia (nr 109 o pow. 0,5 ha)

AZP 78-91 - 95 stanowisk w obrębie Obniżenia Dubienki:

- Chromówka Kolonia - 6
- Gdola - 11
- Gotówka - 3
- Karolinów - 7
- Leśniczówka - 1
- Marynin - 4

- Żalin - 12
- Żalin Kolonia - 5

Obserwacją archeologiczną objęto 7 stanowisk:

- 1 w miejscowości Gotówka (nr 16 o pow. 1 ara)
- 1 w miejscowości Chromówka Kolonia (nr 45)
- 1 w miejscowości Karolinów (nr 17 o pow. 0,5 ha)
- 3 w miejscowości Żalin (nr 31 o pow. 0,5 ha, nr 32 o pow. 0,5 ha, nr 33 o pow. 0,5 ha)
- 1 w miejscowości Żalin Kolonia (nr 39 o pow. 0,5 ha)

AZP 78-92 - 13 stanowisk w obrębie równinnego Obniżenia Dubienki:

- Dobryłów - 2
- Dobryłówka - 2
- Dobryłów Kolonia - 1
- Hniszów Kolonia - 2
- Żalin - 6

Obserwacją archeologiczną objęto 2 stanowiska:

- 1 w miejscowości Dobryłówka (nr 89 o pow. 0,5 ha)
- 1 w miejscowości Żalin (nr 94 o pow. 0,5 ha)

AZP 79-90 - 6 stanowisk w obszarze obejmującym w części południowej Pagóry Chełmskie, w części północnej - Obniżenie Dubienki.

- Gotówka - 6

Obserwacją archeologiczną objęto 1 stanowisko:

- 1 w miejscowości Gotówka (nr 191 o pow. 0,1 ha)

AZP 79-91 - 5 stanowisk w obrębie Obniżenia Dubienki:

- Gotówka - 1
- Gotówka Kolonia - 1
- Gotówka Niemiecka - 3

Obserwacją archeologiczną objęto 1 stanowisko:

- 1 w miejscowości Gotówka Niemiecka (nr 47 o pow. 0,5 ha)

Wiele stanowisk ulega powolnemu zniszczeniu wskutek systematycznej uprawy pól, postępujących naturalnych procesów erozyjnych, jak i podczas eksploatacji kopalni piasku. Wskazane jest ich rozpoznanie w wyniku badań ratowniczych.

Na mapie gminy oznaczono stanowiska archeologiczne szczególnie cenne badawczo, o wartości poznawczej średniej lub dużej, na terenie których wprowadzono strefę obserwacji archeologicznej.

Podczas realizacji inwestycji na wskazanych obszarach, inwestor zobowiązany jest do powiadomienia Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Lublinie Delegatura w Chełmie. Prace ziemne zostaną objęte nadzorem archeologicznym.

2.3. Krajobrazowe i kulturowe wartości gminy

Gmina Ruda-Huta położona jest w obrębie dwóch subregionów geograficznych: Pagórów Chełmskich i Obniżenia Dubienki. Południowe obrzeża gminy obejmujące duże kompleksy leśne oraz łąki i torfowiska posiadają walory Chełmskiego Parku Krajobrazowego. Krajobraz tego obszaru tworzą lasy z wielogatunkowym drzewostanem, bogatym runem i podszytem, a w obniżeniach terenu charakterystyczne tutaj torfowiska niskie typu węglanowego.

W zdecydowanej większości jednak obszar gminy pozbawiony jest tak atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo miejsc. Jest to teren równinny wzbogacony kompleksami leśnymi. Konfiguracja terenu gminy waha się od ok. 170 - ok. 180 m npm.

Sieć osiedleńczą gminy tworzą 24 miejscowości wiejskie - głównie rzędówki usytuowane wzdłuż dróg, a także miejscowości samotnicze i siedliska rozproszone.

Założenie przestrzenne miejscowości gminnej wyróżnia spośród pozostałych ośrodków wielkość wsi i charakter zabudowy - krajobraz przemysłowy obiektów huty szkła, czy osiedle bloków wielorodzinnych.

W pozostałej części obszar całej gminy jest dość równomiernie zurbanizowany, z pominięciem terenów podmokłych. Krajobraz nie jest zdegradowany, zabudowa pozbawiona dominant architektonicznych posiada spokojny, wyciszony charakter.

Miejscowości zabudowane są w większości budynkami wzniesionymi w ostatnich dziesięcioleciach, gdzieśgdzie spotyka się stare zabudowania zagrodowe.

Siedziba Urzędu Gminy - wieś Ruda-Huta - jest zdecydowanie największą miejscowością na terenie gminy, zamieszkałą przez 1113 osób (2000 r.). Centralnie położona na obszarze gminy przy trasie kolejowej oraz drogowej prowadzącej z Chełma do Włodawy, posiadającej wiele zakrętów i kilka przepraw przez mosty i tory kolejowe.

W grupie wsi większych, zamieszkałych przez 300 - 500 mieszkańców znajdują się 3 miejscowości: Ruda (499), Żalin (345) i Ruda-Opalin (331).

W przedziale 100 do 300 osób mieszka w 12 miejscowościach: Leśniczówka (282), Karolinów (277), Zarudnia (231), Gotówka (228), Żalin Kol. (216), Rudka (212), Chromówka (203), Ruda Kol. (198), Hniszów (179), Dobryłów (161), Iłowa (137), Gdola (102).

W 8 najmniejszych miejscowościach zamieszkuje nie więcej niż po 100 osób: Poczekajka, Marynin, Jazików, Miłosław, Marysin, Rudka Kol., Tarnówka, Hniszów Kol.

Osadnictwo na terenie gminy rozwijało się na przestrzeni lat w oparciu o lokalną sieć drożną. Najważniejszy w gminie trakt drogowy Chełm - Włodawa przebiega zachodnim i północnym skrajem gminy, omijając siedliska rozproszone w środkowej i wschodniej części gminy.

Większość miejscowości posiada rzędowy układ zabudowy (po obu stronach drogi) z tradycyjnym układem siedlisk. Rozproszona zabudowa dominuje w Żalinie, samotniczą formą wyróżnia się także wieś Zarudnia, gdzie koloniści zakładali siedliska na własnym kawałku gruntu, z dala od drogi.

3. Uwarunkowania – rolnictwo i leśnictwo.

3.1. Rolnictwo.

3.1.1. Charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest zależna od naturalnych warunków glebowo – klimatycznych. Elementy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, to gleba, klimat, rzeźba terenu i warunki wodne, które łącznie decydują o przydatności przestrzeni rolniczej do produkcji. Warunki te kształtują w zasadniczym stopniu strukturę użytkowania gruntów a także jakość i poziom produkcji rolnej.

Glebę ocenia się przy pomocy różnych mierników. Głównym są klasy bonitacyjne.

Zestawienie użytków rolnych według klas bonitacyjnych przedstawia się w gminie następująco (IUNG -Puławy – 1994 r.).

Klasa	Grunty orne i sady (%)	Użytki zielone (%)	Razem użytki rolne (%)
I	0,0	0,0	0,0
II	0,0	0,0	0,0
III a	0,8	} 4,9	} 7,8
III b	8,7		
IV a	21,7	} 44,6	} 48,2
IV b	28,2		
V	27,0	35,0	29,5
VI	13,1	14,8	13,8
VI z	0,5	0,7	0,7
Razem	100,0	100,0	100,0

Jak z zestawienia wynika, na terenie gminy nie występują gleby w klasach I i II. Użytki rolne w klasie III stanowią tylko 7,8 %, zdecydowanie przeważają gleby w klasie IV, stanowią one 48,2 % powierzchni użytków rolnych. Klasa V zajmuje 29,5 %, klasa VI – 13,8 %, klasa VI z – 0,7 %.

Gleby podlegające ochronie prawnej stanowią łącznie ok. 72,6 %, w tym gleby mineralne w klasach I – IV – 56,0 % i ok. 16,6 % - grunty pochodzenia organicznego w kl. V i VI (głównie użytki zielone).

Drugim elementem, decydującym o jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jest klimat. Wskaźnik agroklimatu dla gminy wynosi 11,0 pkt.. Warunki klimatyczne w dostatecznym stopniu sprzyjają gospodarce rolnej.

¹¹ Rolnictwo -dane liczbowe i informacje pochodzą ze Spisu Powszechnego w 2002 r. GUS Warszawa

Trzecim elementem są warunki wodne środowiska. Warunki wodno – powietrzne występujące w profilu glebowym mają duży wpływ na rozwój roślin. Warunki wodne w gminie ocenia się jako średnio korzystne. Regulacja stosunków wodnych objęła około 32 % gruntów rolnych, dla porównania – w województwie lubelskim – 66 % a w kraju – 71 %. Trudna sytuacja ekonomiczna w ostatnich latach spowodowała zaniechanie melioracji.

Czwartym elementem, wpływającym na wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest rzeźba terenu. Teren gminy jest słabo skonfigurowany. Zagrożenie erozją wodną powierzchniową, jak też erozją powietrzną nie występuje.

W wyniku współdziałania czterech omówionych wyżej czynników, mających mniejszy lub większy wpływ na vegetację roślin, wytwarzają się kompleksy przydatności rolniczej gleb. Wyróżnia się 9 kompleksów na gruntach ornych i 3 kompleksy na użytkach zielonych.

Zestawienie kompleksów przydatności rolniczej gleb dla gminy przedstawia się następująco: (IUNG – 1989 r.)

Wyszczególnienie	Pow. / ha /	Struktura (%)
Powierzchnia ogólna	11.051	100,0
Użytki rolne	8.052	72,9 P.O. *
Grunty orne	5.306	48,1 P.O. *
1 – pszenny bardzo dobry	0	0,0 G.O. *
2 – pszenny dobry	40	0,8
3 – pszenny wadliwy	91	1,7
4 – żytni bardzo dobry	842	15,9
5 – żytni dobry	1.794	33,8
6 – żytni słaby	1.407	26,5
7 – żytni bardzo słaby	711	13,4
8 – zbożowo – pastewny mocny	342	6,4
9 – zbożowo – pastewny słaby	79	1,5
Użytki zielone	2.746	24,8 P.O. *
1 – bardzo dobre i dobre	0	0,0 U.Z. *
2 – średnie	1.358	49,5 U.Z. *
3 – słabe i bardzo słabe	1.388	50,5 U.Z. *

* P.O. – powierzchnia ogólna
G.O. – grunty orne
U.Z. – użytki zielone

Jak z powyższego zestawienia wynika, największe udziały na gruntach ornych mają kompleksy żytnie – dobry i słaby a na użytkach zielonych - kompleks 2 – użytki zielone średnie i 3 – słabe i bardzo słabe.

Sumaryczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi dla gminy 57,9 pkt. Jest o 15,6 pkt. niższy od średniego dla województwa lubelskiego, który wynosi 73,5 pkt. przy średniej krajowej – 66,6 pkt.

Zależnie od wartości tego wskaźnika, Urząd Statystyczny wyróżnia sześć obszarów przydatności rolniczej. Obszary najlepsze charakteryzują się wskaźnikiem powyżej 100. Przy wartości wskaźnika 57,9 obszar gminy zalicza się do grupy VI – obszarów średnio - słabych dla produkcji rolnej.

Struktura użytkowania gruntów.

Struktura użytkowania gruntów w/g stanu na 1.01.2003 r. przedstawia się następująco:
(Dane - Starostwo Powiatowe w Chełmie).

Wyszczególnienie	Pow. / ha /	Struktura (% pow. og.)
Powierzchnia ogólna	11.248	100,0
Użytki rolne razem	8.290	73,7
w tym: grunty orne	5.054	44,9
sady	115	1,0
łąki	2.047	18,2
pastwiska	720	6,4
grunty rolne zabudowane	254	2,3
grunty pod stawami	8	0,1
grunty pod rowami	92	0,8
Grunty pod lasami i zadrzewieniami	2.092	18,6
Tereny zabudowane i zurbanizowane	354	3,1
w tym : tereny mieszkaniowe	1	0,0
tereny przemysłowe	10	0,1
inne tereny zabudowane	5	0,0
zurbanizowane tereny niezabudowane	0	0,0
tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	4	0,0
tereny komunikacyjne	332	3,0
drogi	253	2,2
tereny kolejowe	79	0,7
inne	0	0,0
użytki kopalne	2	0,0
Grunty pod wodami	47	0,4
w tym : płynącymi	47	0,4
stojącymi	0	-
Użytki ekologiczne	134	1,2
Nieuzytki	330	2,9
Tereny różne	1	0,0

W strukturze użytkowania ziemi zdecydowanie przeważają użytki rolne, których obszar stanowi 73,7 % gruntów ogółem. Jest to udział mniejszy niż średni w powiecie chełmskim (- 91,7 %) ale wyższy o 4,7 % od średniego dla województwa lubelskiego. Wśród użytków rolnych największy udział mają grunty orne zajmując 61,0 % ich powierzchni. wysoki udział użytków rolnych w gminie świadczy o dominującej funkcji rolniczej.

Struktura władania gruntami

Struktura własnościowa gruntów przedstawia się następująco:
(Dane - Starostwo Powiatowe w Chełmie).

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	(% pow. ogólnej)
Powierzchnia ogólna w tym własności:	11.248	100,0
Sektor publiczny	4.319	38,4
Grunty Skarbu Państwa WRSP	4.029	35,8
w tym: Zasób WRSP	2.047	18,2
PGL Lasy Państwowe	1.591	14,1
pozostałe grunty Skarbu Państwa	391	3,5
Grunty gmin i związków międzygminnych	290	2,6
Sektor prywatny	6.950	61,8
Grunty osób fizycznych	6.693	59,5
w tym: gospodarstwa rolne	6.571	58,4
Grunty Spółdzielni	124	1,1
w tym: RSP	121	1,1
Grunty kościołów i zw. wyznaniowych	11	0,1
Wspólnoty gruntowe	122	1,1

W strukturze własnościowej dominuje sektor prywatny, który posiada we władaniu niemal 62 % gruntów, sektor publiczny przekracza niewiele - 38 %.

3.1.2. Struktura agrarna.

Powierzchnia ogólna gruntów, które wchodzi w skład indywidualnych gospodarstw rolnych, wynosi: 6 571 ha tj. 58,4 % powierzchni gminy. Obszar użytków rolnych wynosi 5 613 ha, co stanowi 75,9 % użytków rolnych w gminie Na gruntach tych działalność prowadzi 966 gospodarstw rolnych (dane Powszechny Spis Rolny – 2002). Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 6,8 ha gruntów ogółem i jest niższa od średniej dla województwa lubelskiego (7,5 ha).

Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo wynosi 5,8 ha i jest także niższa od średniej w województwie (6,6 ha).

Strukturę indywidualnych gospodarstw rolnych wg grup obszarowych i powierzchni użytków rolnych oraz zmiany w okresie 1996 – 2002 przedstawia poniższa tabela (dane: Pow szechny Spis Rolny 1996 – 2002).

Grupa obszarowa U.R. - ha	Liczba gospodarstw		Struktura (%)	
	1996	2002	1996	2002
1 - 5	408	553	46,5	57,2
5 - 10	310	247	35,3	25,6
10 - 15	109	86	12,4	8,9
15 i więcej	50	80	5,7	8,3
Razem gosp.	877	966	100,0	100,0
Działki do 1 ha	458	411	x	x
Ogółem	1.335	1.377	x	x

Gospodarstwa małe i średnie (1 – 5 ha) stanowią 57,2 % ich liczby ogólnej; w roku 1996 – 46,5 %. W porównaniu do średniej w województwie udział ten jest większy (województwo -54,2 %).

Gospodarstwa w grupie 5 – 10 ha stanowią 25,6 %, o pow. 10 – 15 ha – 8,9 %, a większe, powyżej 15 ha – 8,3 %.

W okresie od 1996 r. nastąpiło dalsze rozdrobnienie gospodarstw. W grupie gospodarstw drobnych (1-5 ha) liczba wzrosła o 145 (16,5 %). Przybyło także 30 gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha (wzrost o 3,4 %). Gospodarstwa te powstały poprzez przejęcie gruntów ze zlikwidowanych gospodarstw państwowych.

W sektorze prywatnym, poza gospodarstwami indywidualnymi, funkcjonują na terenie gminy gospodarstwa spółdzielcze:

- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Dobryłów. Zagospodarowuje 110,52 ha gruntów. Prowadzi produkcję roślinną. Na gruntach ornych uprawiana jest pszenica ozima, jęczmień, żyto i rośliny strączkowe.
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Srebrzyszcze. Zagospodarowuje na terenie gminy Ruda-Huta 233,76 ha gruntów.
- Gospodarstwo UNIRPOL. Zagospodarowuje 202,52 ha gruntów.

Oba te gospodarstwa prowadzą produkcję roślinną. Uprawy, to pszenica ozima, rzepak, kukurydza na ziarno.

Gospodarstwa państwowe przeszły następujące przemiany:

- Gospodarstwo Rolno – Sadownicze w Chromówce zostało zlikwidowane. Sad o pow. 13,44 ha nabył rolnik prywatny. Budynek stał się własnością firmy FRUTIMEX z Chełma. Pozostałe grunty zostały przejęte przez Agencję Nieruchomości Rolnych a następnie rozdysponowane poprzez sprzedaż lub wdzierżawienie rolnikom indywidualnym.
- Państwowe Gospodarstwo Rolne Iłowa także zostało zlikwidowane. Grunty o pow. 195,27 ha oraz budynki gospodarcze zostały kupione przez prywatnego rolnika, który

proceeds production of plants – growing of cereals and spring crops. Remaining lands were sold by the Real Estate Agency for Farmers – to individual farmers. Instead of residential buildings were sold to the residents.

Charakterystyka produkcji rolnej.

In the structure of agricultural production, plant production dominates. This results from all existing natural conditions. Predominating are decided on arable land complexes of agricultural fertility: good and poor; together they occupy more than 60%. Good agricultural complex occupies 15.9% and wheat complexes (good and fertile) occupy only 2.5%.

On the production of livestock, the surface of permanent green pastures (24.6% of the total area of the commune), of average and poor quality, and also half-hay crops of plants and potatoes.

Agriculture in the commune is characterized by a low degree of commercialization. A significant part of the farms conduct activity exclusively or mainly for the satisfaction of the needs of consumer families, connected with the economy (i.e. social economy).

The characteristic of farms from the point of view of the conducted economic activity is illustrated by the following table (farms together with agricultural plots of up to 1 ha).

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Udział w strukturze (%)
Prowadzące wyłącznie działalność rolniczą	1.025	74,3
Prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą	12	0,9
Prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	104	7,5
Nie prowadzące działalności rolniczej i pozarolniczej	238	17,3
Ogółem	1.379	100,0

Farms conducting exclusively agricultural activity dominate in the structure, occupying 74.3%, and together with farms conducting both agricultural and non-agricultural activity – occupy 81.8%.

In the group of farms, which do not conduct any economic activity, there are mainly agricultural plots.

Produkcja roślinna.

The number of farms, which conduct plant production and the proportions of individual crops are as follows:

- zboża	- 774 gospodarstw,	- 56,1 %
- ziemniaki	- 946 gospodarstw,	- 68,6 %
- buraki cukrowe	- 6 gospodarstw,	- 0,4 %
- rzepak	- 9 gospodarstw,	- 0,7 %
- warzywa gruntowe	- 462 gospodarstw,	- 33,5 %
- pastewne	- 113 gospodarstw,	- 8,2 %.

Znaczna część gospodarstw prowadzi produkcję wielokierunkową, bez wyraźnie określonej specjalności. Sytuacja ta nie sprzyja unowocześnieniu produkcji, warunkującemu obniżkę kosztów i poprawę jakości. W konsekwencji powoduje niską konkurencyjność gospodarstw.

Powierzchnię i strukturę zasiewów oraz zmiany w okresie lat 1996 – 2002 przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Gmina Ruda-Huta				Pow. Woj.	
	1996 r.		2002 r.		2002 r. struktura	
	ha	%	ha	%	%	%
Powierzchnia ogółem	3.441	100,0	2.996	100,0	100,0	100,0
Zboża ogółem	2.556	74,3	2.309	77,1	78,8	77,3
w tym: pszenica	526	15,3	508	17,0	38,7	26,1
żyto	743	21,6	568	19,0	10,9	10,9
jęczmień	311	9,0	303	10,1	15,3	10,8
owies	219	6,4	209	7,0	2,3	7,1
pszenżyto	152	4,4	233	7,8	3,9	7,0
mieszanki	538	15,6	439	14,7	6,4	13,1
Strączkowe jadalne	1	0,0	4	0,1	0,9	1,7
Ziemniaki	519	15,1	344	11,5	5,8	7,2
Przemysłowe	58	1,7	114	3,8	8,7	6,7
w tym: buraki cukrowe	*	-	30	1,0	4,5	4,2
rzepak i rzepik	*	-	57	1,9	3,8	1,7
Pastewne	153	4,4	133	4,4	3,6	3,6
Pozostałe	155	4,5	92	3,1	2,2	3,5
w tym: warzywa	57	1,7	36	1,2	1,0	1,6

* - brak danych

W okresie od 1996 r. uległa zmniejszeniu ogólna powierzchnia zasiewów o 13 %.

W strukturze zasiewów pierwsze miejsce zajmują zboża (77,1 % powierzchni zasiewów), a wśród zbóż dominuje żyto. Drugie miejsce po zbożach zajmują ziemniaki (4,4 %) i kolejne rośliny przemysłowe (3,8 %).

W porównaniu z rokiem 1996 powierzchnia zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych zmniejszyła się a wzrosła powierzchnia upraw przemysłowych.

Powierzchnię i strukturę upraw drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Struktura (%)
Drzewa owocowe	63,1	100,0
jabłonie	43,5	69,0
grusze	1,4	2,2
śliwy	9,1	14,4
wiśnie	7,3	11,5
czereśnie	0,9	1,4
pozostałe	1,0	1,5
Krzewy owocowe i plantacje jagodowe	14,2	100,0
agrest	0,2	1,6
porzeczki	12,8	90,2
maliny	1,0	7,0
pozostałe	0,2	1,1

Powierzchnia uprawy owoców wynosi łącznie 77,3 ha, co stanowi 2,6 % powierzchni upraw ogółem. Wśród drzew owocowych - 69,0 % stanowią jabłonie, 14,4 % - śliwy i 11,5 % - wiśnie, a wśród krzewów owocowych dominują porzeczki – 90,2 %, maliny zajmują - 7,0 % powierzchni upraw jagodowych.

Produkcja zwierzęca.

Produkcję zwierzęcą w gminie prowadzi następująca liczba gospodarstw /wg gatunków zwierząt/:

- Bydło	- 413 gospod.	- 29,9 % l. ogólnej
- Trzoda chlewna	- 391 gospod.	- 28,4 % l. ogólnej
- Owce	- *	- 0,1% l. ogólnej
- Kozy	- 38 gospod.	- 2,8 % l. ogólnej
- Konie	- 226 gospod.	- 16,4 % l. ogólnej
- Króliki (samice)	- 56 gospod.	- 4,1% l. ogólnej
- Pnie pszczele	- 29 gospod.	- 2,1% l. ogólnej
- Drób ogółem	- 552gospod.	- 40,0 % l. ogólnej

* - brak danych

Rolnicy nastawieni są na chów bydła i trzody chlewniej w podobnym stopniu.

Pogłowie zwierząt oraz zmiany w okresie lat 1996 – 2002 przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Gmina – pogłowie (szt.)		Obsada 2002r. (szt./100 ha U.R.)		
	1996 r.	2002 r.	Gmina	Powiat chełmski	Woj
Bydło ogółem	1.898	1.097	16,2	20,7	27,8
w tym: krowy	964	620	9,1	11,4	16,6
Trzoda chlewna	3.032	2.384	35,1	49,5	85,6
w tym: lochy	223	239	3,5	5,6	9,5
Owce	42	7	0,1	1,9	1,7
Kozy	61	87	1,3	1,3	1,1
Konie	517	344	5,1	3,3	2,8
Króliki (samice)	597	414	6,1	*	*
Zwierzęta futerkowe	-	13	0,2	*	*
Drób ogółem	14.517	63.409	933,6	410,7	744,5

* - brak danych

Jak z zestawienia wynika, w okresie od 1996 r. znacznie spadło pogłowie podstawowych grup zwierząt: bydło o 42 %, trzody chlewnej o 21 % i koni o 33 %. Natomiast znaczny wzrost nastąpił w hodowli drobiu, pogłowie zwiększyło się ponad czterokrotnie.

Obsada zwierząt na 100 ha użytków rolnych w porównaniu ze wskaźnikami dla powiatu chełmskiego i województwa lubelskiego jest w gminie niższa w odniesieniu do bydła, trzody chlewnej i owiec. Obsada koni jest znacznie wyższa mimo spadku pogłowia.

Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych (DJP) na 100 ha użytków rolnych wynosi w gminie 24.

Towarową produkcję żywca rzeźnego i mleka prowadzą najczęściej gospodarstwa o areale 5 – 10 ha i powyżej 15 ha. Z reguły hodowla zwierząt ma charakter tradycyjny i ekstensywny. Brak w gospodarstwach wyposażenia do racjonalnego zagospodarowania produktów rolnych, brak uzbrojenia w instalacje przemysłowe, przechowalnie, sortownie i chłodnie. Produkcja rolna ma typowo surowcowy charakter. Płody rolne są przetwarzane poza obszarem gminy.

3.1.3. Zatrudnienie w rolnictwie.

Na terenie gminy zamieszkuje 2 921 osób w gospodarstwach domowych z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolniczego. Liczba ludności utrzymującej się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym wynosi 881 osób. Użytkownicy gospodarstw (łącznie z działkami) stanowią liczbę 1 202 osoby, w tym: 355 – użytkuje działki do 1 ha, 195 – gospodarstwa o pow. 1 – 2 ha, 259 – o pow. 2 – 5 ha, 233 – o pow. 5 – 10 ha, 130 – o pow. 10 – 20 ha i 30 – o pow. powyżej 20 ha.

Wiek użytkowników układa się następująco:

- 29 lat i mniej	- 102 użytkowników,	8,5 %
- 30 – 39 lat	- 189 użytkowników,	15,7 %
- 40 – 49 lat	- 306 użytkowników,	25,5 %
- 50 - 54 lat	- 154 użytkowników,	12,8 %
- 55 - 59 lat	- 83 użytkowników,	6,9 %
- 60 - 64 lat	- 68 użytkowników,	5,7 %
- 65 lat i więcej	- 300 użytkowników,	25,0 %

Największy udział mają użytkownicy w wieku 40 – 49 lat oraz w wieku powyżej 65 lat; w tej grupie 44,3 % stanowią właściciele działek rolnych.

Wśród użytkowników gospodarstw, 662 os. (55,1 %), to mężczyźni i 540 os. (44,9 %), to kobiety.

Liczba ludności wiejskiej w gminie wynosi ogółem 4 854 osoby, w tym 2 434 mężczyzn (50,1 %) i 2 420 kobiet (49,9 %).

W tej liczbie w wieku:

przedprodukcyjnym znajduje się 1 186 osób – 24,4 %,

produkcyjnym znajduje się 2 767 osób – 57,0 %,

poprodukcyjnym znajduje się 901 osób – 18,6 %,

Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 75 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Praca w rolnictwie jest wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania dla 1 083 osób, w tym 556 mężczyzn i 527 kobiet (w wieku powyżej 15 lat).

Liczba zatrudnionych na 1 gospodarstwo (powyżej 1 ha) wynosi 1,1 osób (woj. lubelskie – 1,1 osób, Polska – 0,4 osoby). Na 100 ha użytków rolnych wskaźnik wynosi 16,3 osób (woj. lubelskie – 22,3 osoby, Polska – 5,9 osób).

Liczba bezrobotnych w gospodarstwach rolnych wynosi 313 osób.

Pracujący w dziale: rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo (poza rolnictwem indywidualnym) stanowią liczbę 8 osób.

Wykształcenie ludności wiejskiej w gminie odbiega od średniej dla Polski. Udział ludności z wykształceniem wyższym wynosi 2,1 % (kraj 5,2 %), ze średnim – 19,8 % (kraj – 22,6 %).

Podniesienie poziomu wykształcenia rolników i mieszkańców wsi jest warunkiem transformacji i unowocześnienia rolnictwa.

3.1.4. Wyposażenie rolnictwa.

Czynnikami intensyfikacji rolnictwa jest wyposażenie w środki produkcji trwałe (budynki, budowle, maszyny i narzędzia rolnicze) i obrotowe (nawozy mineralne, środki ochrony roślin i inne).

Wyposażenie gospodarstw rolnych w budynki i budowle przedstawia się jak poniżej (PSR 2002 r.)

Wyszczególnienie	Liczba	
	gospodarstw	budynków i budowli
Ogółem	1.127	2.764
w tym:		
obory	726	756
chlewnie	32	33
kurniki	156	159
budynki wielofunkcyjne	390	419
stodoły	584	597
przechowalnie	28	67 (ton)
zbiorniki obornika	3	-

Wyposażenie gospodarstw w budynki inwentarskie nie jest wystarczające. Obory posiada 75 % gospodarstw, stodoły – 60 %, budynki wielofunkcyjne – 40 %. Budynki specjalistyczne, jak kurniki, chlewnie, posiada znacznie mniejsza liczba gospodarstw; odpowiednio 16 % i 3,3 %, a przechowalnie poniżej 3 %, osłonięte zbiorniki obornika – tylko 3 gospodarstwa.

Stopień wykorzystania budynków na działalność rolniczą świadczy o tym, że nie są one w dostatecznym stopniu zagospodarowane zgodnie z przeznaczeniem, co obrazuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)		Stopień wykorzystania (%)	
	1996	2002	1996	2002
Obory	45.392	46.826	89,0	63,5
Chlewnie	3.074	2.106	62,1	50,6
Kurniki	3.942	3.995	85,2	81,0
Stodoły	54.934	56.803	96,3	72,6
Budynki wielofunkcyjne	14.107	22.905	92,0	63,9

W okresie 6 lat zwiększyła się powierzchnia budynków inwentarskich (z wyjątkiem chlewni), a stopień wykorzystania stał się jeszcze niższy, co świadczy o spadku produkcji. W niewykorzystanych budynkach inwentarskich tkwi duży potencjał dla rozwoju produkcji zwierzęcej.

Wyposażenie w ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze ilustruje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Liczba maszyn
Ciągniki	363	395
Samochody ciężarowe	15	19
Przyczepy	56	75
Kombajny zbożowe	20	24
Kombajny ziemniaczane	7	7
Silosokombajny	4	4
Rozsiewacze nawozów i wapna	104	108
Rozrzutniki obornika	140	142
Kosiarki ciągnikowe	141	143
Ładowacze chwytakowe	18	20
Kopaczki do ziemniaków	113	113
Sadzarki do ziemniaków	75	75
Przyczepy zbierające	21	21
Prasy zbierające	19	22
Opryskiwacze ciągnikowe	119	122
Dojarki bańkowe	25	25
Konwiowe schładzarki do mleka	40	43

Średnio na 100 ha użytków rolnych przypada w gminie 5,3 ciągnika (w powiecie – 7,2, w województwie – 9,9).

Moc ciągników w przeliczeniu na 1 ha jest niska a ich wiek często wynosi ponad 20 lat. Odczuwalny jest brak kompleksowego wyposażenia ciągników w sprzęt towarzyszący. Zespołowe użytkowanie maszyn w gminie nie jest rozpowszechnione.

Wyposażenie w pozostałe maszyny i urządzenia rolnicze jest niewystarczające.

Nawożenie mineralne w gminie kształtuje się na poziomie 70 kg NPK na 1 ha U.R. w województwie 89,1 kg, w kraju 92,6 kg. (rok gospodarczy 2002 / 2003).

Po 1990 roku obserwuje się tendencje spadkowe w zużyciu nawozów mineralnych. Powodem jest duży wzrost cen nawozów przy jednoczesnym spadku opłacalności produkcji rolnej i ubożeniu ludności rolniczej.

Infrastruktura w gospodarstwach rolnych.

Wyszczególnienie	Liczba gosp. wyposażonych	% gospodarstw wyposażonych		
		Gmina	Powiat	Województwo
Źródła zaopatrzenia w wodę				
Własne ujęcie:				
- ze studni kopanej	647	47,0	45,6	44,7
- ze studni wierconej	508	36,9	20,3	17,3
Dowożenie spoza gospodarstwa	35	2,5	2,5	2,5
Sieć elektryczna				
- 380 V	773	56,1	55,5	66,6
- 220 V	491	35,7	30,8	20,9
- brak sieci	113	8,2	13,7	12,5
Sposób usuwania śmieci				
- na wysypisko	398	28,9	37,0	46,1
- zag. we własnym zakresie	979	71,1	63,0	53,9
Dostęp do telefonu				
- posiadające telefon	396	28,8	46,0	59,0
- brak telefonu	981	71,2	54,0	41,0

Wyposażenie w infrastrukturę jest niewystarczające. Porównanie ze wskaźnikami dla powiatu chełmskiego i województwa lubelskiego świadczy, że sytuacja w gminie jest zbliżona. Gorsza niż w terenach porównywanych jest sytuacja w zakresie usuwania śmieci i wyposażenia w telefon stacjonarny. Jeżeli chodzi o wyposażenie w telefon, duża część mieszkańców wsi korzysta z telefonii komórkowej.

3.1.5. Obsługa rolnictwa.

Wyposażenie gminy w obiekty obsługi rolnictwa jest niewystarczające. Na skutek dekonstrukcji w rolnictwie system obsługi uległ rozpadowi.

Problemem jest tzw. „otoczenie rolnictwa”, niezbędne do prawidłowej obsługi i funkcjonowania sektora żywnościowego (skup płodów rolnych, zakłady przetwórstwa rolno – spożywczego, usługi mechanizacyjne, remontowe i inne).

Jednostki, które jeszcze w latach 90 –tych zajmowały się organizacją zaopatrzenia rolnictwa, skupu, handlu produktami rolnymi i obsługą mechanizacyjną były: Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Rudzie-Hucie i Spółdzielnia Usług rolniczych w Rudzie-Hucie.

Gminna Spółdzielnia „SCH” znajduje się w likwidacji.

Spółdzielnia Usług Rolniczych obecnie nie istnieje. Część budynku administracyjnego zajmuje Zakład Energetyczny, pozostała część jest własnością prywatnej spółki. Mieszkania, które były własnością Spółdzielni, zostały sprzedane. Bazy terenowe Spółdzielni także zostały sprzedane.

Skupem i handlem na terenie gminy zajmują się głównie przedsiębiorcy prywatni.

Skup mleka prowadzi Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Chełmie na punktach skupu w miejscowościach: Ruda-Huta i Leśniczówka.

W zakresie opieki weterynaryjnej gminę obsługuje Lecznica Weterynaryjna w Rudzie-Hucie. W lecznicy znajduje się również punkt inseminacji zwierząt. Budynek lecznicy stanowi własność komunalną gminy.

Obsługę finansową mieszkańców gminy prowadzi oddział Banku Spółdzielczego w Sawinie mający siedzibę w Rudzie-Hucie.

W Urzędzie Gminy zarejestrowane są następujące podmioty gospodarcze, związane z rolnictwem i leśnictwem:

- Sprzedaż nawozów i środków ochrony roślin:

Poczekajka	- 1
Ruda-Huta	- 1
- Skup owoców i warzyw:

Poczekajka	- 1
Ruda-Huta	- 1
- Usługi kombajnowania:

Leśniczówka	- 1
Ruda-Huta	- 1
- Usługi leśne:

Poczekajka	- 1
------------	-----

W gminie nie wykształciły się jeszcze nowoczesne struktury rynkowe. Powstawanie grup producenckich i ich związków mogłoby przyczynić się do utworzenia rynku pierwotnego produktów rolnych i ogrodniczych.

3.2. Leśnictwo

Powierzchnia pod lasami i zadrzewieniami zajmuje w gminie 2 092 ha, co stanowi 18,6 % obszaru. Lesistość gminy jest wyższa od średniej dla powiatu chełmskiego (17,1), ale niższa od średniej dla województwa lubelskiego (22,5) i od średniej krajowej (29,3).

Na powierzchnię gruntów pokrytych drzewostanem składa się z 1 916 ha lasów i 176 ha gruntów zadrzewionych i zakrzewionych.

W strukturze własnościowej dominują lasy państwowe, które stanowią 73,4 % ogólnej powierzchni leśnej. Lasy prywatne stanowią tylko 25,1 %, a pozostałe własności (gminne, wspólnotowe) – 1,5 %.

Na 1 mieszkańca gminy przypada 0,433 ha powierzchni leśnych (w woj. lubelskim - 0,258 ha, w kraju – 0,229 ha).

Lasami państwowymi w gminie administruje Nadleśnictwo Chełm poprzez Leśnictwa:

- Świerże	– pow. 887 ha
- Ostrowy	– pow. 427 ha
- Czulczyce	– pow. 146 ha
- Borek	– pow. 80 ha
- Rozkosz	– pow. 18 ha
- Stańków	– pow. 3 ha
Razem	1 561 ha

Lasami prywatnymi administruje Starostwo Powiatowe w Chełmie.

Lasy posiadają plany Urządzenia Lasu. w odniesieniu do lasów prywatnych są to Uproszczone Plany Urządzenia Lasu na lata 2000 – 2010.

Średni wiek drzewostanu w gminie wynosi 41 lat. Zasobność drewna na pniu określa się na 152 m³/ha. Szacowane zasoby surowca drzewnego w całej gminie ocenia się na ok. 318 tys. m³.

Lasy pełnią głównie funkcje gospodarcze. Lasy o tej funkcji zajmują w gminie w lasach państwowych 1 071 ha (68,6 %). Lasy ochronne (wodochronne) zajmują 490 ha (31,4 %).

Pozyskanie drewna z lasów w ostatnich 4 latach wyniosło ogółem 14.438 m³ i z lasów prywatnych – 1.288 m³.

Pozyskanie drewna w poszczególnych latach obrazuje poniższa tabela.

(w m³)

Rok	Lasy państwowe	Lasy prywatne	Razem
2000	1.670	230	1.900
2001	3.800	346	4.146
2002	2.990	521	3.511
2003	4.390	491	4.881
Ogółem	12.850	1.588	14.438

Zalesienia i odnowienia drzewostanów w lasach państwowych i prywatnych na terenie gminy w okresie 4 lat objęły następujące obszary:

(w ha)

Rok	Lasy państwowe		Lasy prywatne		Razem	
	zalesienia	odnowienia	zalesienia	odnowienia	zalesienia	odnowienia
2000	5.98	6.18	15.0	-	20.98	6.18
2001	0.18	4.95	27.4	-	27.58	4.95
2002	0.19	10.62	13.2	-	13.39	10.62
2003	0	6.00	6.4	1	6.40	7.00
Ogółem	6.35	27.75	62.0	1	68.35	28.75

Zalesiono łącznie 68.35 ha, odnowiono 28.75, przy czym zalesienia prowadzono w większej skali w lasach prywatnych a odnowienia drzewostanów – w lasach państwowych.

Lasy w gminie charakteryzują się różnorodnością siedliskową i stanowią istotne węzły systemu ekologicznego województwa lubelskiego.

3.3. Ocena uwarunkowań gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi.

Z oceny stanu istniejącego wynika, że problemy rozwoju funkcji rolniczej w gminie są następujące:

- niska jakość gleb, kompleksy o niskiej przydatności rolniczej zagrożone marginalizacją,
- duży udział (powyżej 50 % U.R.) gleb kwaśnych, wymagających wapnowania,
- niekorzystna struktura agrarna: duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, wysoki udział gospodarstw małych i średnich, występowanie tzw. „szachownicy pól”; wymaga to przeprowadzenia prac scaleniowo – wymiennych,
- wysoki wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie, brak alternatywnych miejsc pracy w gminie i regionie,
- niskie kwalifikacje zawodowe rolników, co utrudnia proces przebudowy gospodarki rolnej i jest barierą efektywności i inicjatyw rozwojowych gospodarstw,
- bariera kapitałowa, wynikająca z niskiej opłacalności produkcji rolnej, co uniemożliwia działania inwestycyjne,
- słabo rozwinięte „otoczenie rolnictwa”, niezbędne do prawidłowej obsługi i funkcjonowania obszarów wiejskich (skup płodów rolnych, przetwórstwo rolno – spożywcze, zaopatrzenie i obsługa rolnictwa, usługi bytowe).

Zagrożenia rozwoju funkcji rolniczej wynikają z następujących sytuacji:

- brak instrumentów zwiększających dochodowość rolników, nieczytelne i nieefektywne programy wspierania przekształceń w rolnictwie,
- niedostateczne wsparcie finansowe rozwoju pozarolniczych gałęzi gospodarczych w gminie,
- brak zintegrowanego programu rozwoju rolnictwa z polityką rolną Unii Europejskiej,
- procesy integracyjne z Unią Europejską mogą wywołać niekorzystne skutki społeczne i ekonomiczne dla istnienia wielu gospodarstw rolnych.

Możliwości rozwoju gospodarki rolnej i leśnej w gminie są następujące:

- rozwój rolnictwa integrowanego (zrównoważonego, harmonijnego), w którym kładzie się duży nacisk na wykorzystanie czynników biologicznych i środowiskowych,
- zróżnicowana rolnicza przestrzeń produkcyjna stwarza możliwości specjalizacji w produkcji roślinnej (uprawa owoców, tytoniu, ziół) i zwierzęcej (chów trzody chlewnej, drobiarstwo, pszczelarstwo),
- rozwój rolnictwa ekologicznego na obszarach objętych ochroną prawną; bazą tego rozwoju może być urozmaicone i stosunkowo słabo zdegradowane środowisko przyrodnicze,
- prywatna własność ziemi, dająca możliwość szybkiego dostosowania się do gospodarki rynkowej,
- tworzenie grup producenckich i ich związków w celu promocji towarów rolnych,
- tworzenie warunków do przeprowadzenia restrukturyzacji gospodarstw rolnych w celu wykorzystania funduszy pomocowych z Unii Europejskiej,
- objęcie gminy priorytetem zalesień gruntów najsłabszych, nieproduktywnych, jako działanie zapobiegające powstawaniu gruntów marginalnych i zwiększające wskaźnik lesistości gminy,
- wykorzystanie walorów lasów dla promowania rozwoju rekreacji, głównie agroturystyki,

4. Ocena stanu zagospodarowania gminy.

4.1. Struktura funkcjonalna gminy i przestrzenne uwarunkowanie rozwoju.

Gmina Ruda-Huta jest przykładem gminy rolniczej o dużym stopniu złożoności struktury społeczno – gospodarczej i przestrzennej oraz środowiska przyrodniczego.

Główną funkcją gminy jest rolnictwo, uzupełnione do niedawna funkcją dodatkową - przemysłem szklarskim (od kilku lat istniejąca na terenie gminy huta szkła jest nieczynna).

Ponad 70 % mieszkańców gminy związana jest z rolnictwem. Użytki rolne zajmują 73 % powierzchni ogólnej gminy. Grunty klasy I i II na terenie gminy nie występują. Grunty chronione to około 73 % użytków rolnych.

Warunki dla rozwoju rolnictwa w gminie oceniane są jako średnio korzystne. Występuje duże rozdrobnienie gospodarstw, ponad 83 % to gospodarstwa do 10 ha; w tym do 5,0 ha – 57 %. Średnia wielkość gospodarstwa – 6,8 ha.

Po upadku Państwowych Gospodarstw Rolnych, GS i SKR oraz malejącym rynku pracy w mieście Chełmie, pojawiło się zjawisko bezrobocia. W 2002 r, bez pracy na terenie gminy pozostawało 568 osób.

Zaludnienie gminy na przestrzeni ostatnich 13 lat zmniejszyło się o ponad 320 osób. Niekorzystne zjawiska demograficzne zachodzące w ostatnich latach w kraju i regionie, występują również na terenie gminy. Są to: malejący przyrost naturalny, zmniejszający się udział ludności w grupie wieku przedprodukcyjnego, ujemne saldo migracji.

Układ funkcjonalny gminy kształtuje jej położenie względem ośrodków miejskich (Chełm, Włodawa, Lublin), tras komunikacyjnych, poszczególnych jednostek osadniczych względem siebie, ich nasycenie w usługi i pełnione funkcje.

Przebiegająca przez teren gminy z południa na północ droga powiatowa relacji: Chełm – Wola Uhruska – Włodawa i równoległe do niej linia kolejowa relacji: Chełm – Włodawa dzielą ją na część zachodnią i wschodnią.

W części wschodniej zlokalizowana jest większość jednostek osadniczych z miejscowością Ruda-Huta – pełniącą funkcję ośrodka gminnego. Ośrodek gminny mimo lokalizacji na swoim terenie podstawowych urzędzeń i obiektów obsługi mieszkańców gminy, nie jest dostatecznie ukształtowany.

Znaczące miejscowości w tej części gminy to: Ruda-Opalin, Rudka, Hniszów, Żalin, Karolinów i Chromówka; posiadają one tzw. „starą” zabudowę zagrodową wzdłuż ciągów drogowych tzw. – ulicówki

Istniejące w tej części gminy miejscowości w modelu osadnictwa stanowią tzw. wsie podstawowe.

W części zachodniej zlokalizowanych jest kilka miejscowości również przy głównych ciągach drogowych. Są to: Leśniczówka, Poczekajka, Ruda i Iłowa.

W Iłowie znajdują się nieczynne urzędzenia i obiekty po byłym PGR (ferma, ujęcie wody, budynek mieszkalny wielorodzinny). Występuje tu również miejscowość Zarudnia z rozproszoną zabudową zagrodową.

Na terenie gminy występują dość liczne ograniczenia rozwoju przestrzennego.

Dużą powierzchnię gminy (2 767 ha) zajmuje Chełmski Park Krajobrazowy (południowo – zachodnia część) wraz z otuliną.

W południowo – zachodniej części gminy na granicy z gminą Chełm występują torfowiska węglanowe – ostoja przyrody CORINE z rezerwatem przyrody „Bagno Serebryskie”.

W części południowo – wschodniej w rejonie Hniszowa występują ostoje ptasie. Obszar gminy leży w zasięgu poleskiego Obszaru Węzłowego o randze międzynarodowej.

Istotne znaczenie w zagospodarowaniu przestrzennym mają występujące na terenie gminy korytarze ekologiczne:

- dolina rzeki Bug – korytarz ekologiczny o znaczeniu europejskim,
- dolina rzeki Uherki – korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym łączący CHPK z ekosystemami doliny Bugu i projektowanym Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym,
- dolina rzeki Gdolancka – korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym łączący CHPK z ekosystemami doliny Uherki w południowo – wschodniej części gminy występują kompleksy leśne – rejon wsi Żalin, Dobryłów, Hniszów, Jazików, Miłostaw.

Poważnym ograniczeniem rozwoju gminy jest brak (poza miejscowością gminną) urządzeń kanalizacyjnych – oczyszczalni ścieków. Również brak jest sieci gazowej. Istniejący stan dróg zarówno powiatowych jak i gminnych wymaga rozbudowy i modernizacji (utwardzenia).

4.2. Uwarunkowania komunikacyjne.

4.2.1. Układ drogowy.

Układ komunikacyjny gminy Ruda-Huta tworzą drogi o znaczeniu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy Ruda-Huta przebiega droga zaliczona do kategorii dróg wojewódzkich nr 816 relacji Terespol – Kodeń – Sławatycze – Włodawa – Dorohusk – Horodło – Zosin (granica państwa).

W obszarze gminy długość jej wynosi około 5 km. Droga przebiega przez obszary częściowo zabudowane, posiada nawierzchnię bitumiczną, jezdnię o szerokości 5,5 m.

Pomiar ruchu przeprowadzony w 2000 r. na drogach krajowych i wojewódzkich wykazał wzrost ruchu o około 32 % w porównaniu z rokiem 1995 .

W województwie lubelskim średni dobowy ruch (ŚDR) pojazdów samochodowych na sieci dróg wojewódzkich w 2000 r. wynosił 1 937 pojazdów / dobę, wskaźnik wzrostu 2000 / 1995 wynosi 1,23.

Na drodze nr 816 średni dobowy ruch pojazdów samochodowych wynosił:

w 1995 r.	– 450 p / d
w 2000 r.	– 577 p / d

Na drogach wojewódzkich w 2000 r. zdecydowanie przeważał ruch samochodów osobowych. Udział ruchu samochodów ciężarowych był niewielki. Pojazdy te w znacznie większym stopniu wykorzystują sieć dróg krajowych. Natomiast na drogach wojewódzkich występuje większy udział procentowy ruchu motocykli, autobusów i ciągników rolniczych. Największy wzrost ruchu zanotowano dla samochodów osobowych (około 41%).

Drogi powiatowe.

Istniejące drogi zaliczone do kategorii dróg powiatowych zapewniają bliskie powiązanie gminy z sąsiednimi gminami, a także lokalne powiązanie wewnątrz gminy obszarów wzajemnie oddalonych.

Łączna długość dróg powiatowych na obszarze gminy wynosi około 58 km, w tym część tych dróg nie posiada nawierzchni utwardzonej i jest ich około 8 km, o nawierzchni utwardzonej 50 km..

Przez obszar gminy przebiegają wymienione poniżej drogi powiatowe:

- Droga powiatowa Nr 1821 L – relacji: Sawin – Ruda, długości około 4,5 km o nawierzchni bitumicznej, parametry klasy „Z” (zbiorcza). W miejscowości Ruda przebiega przez teren zabudowy zagrodowej.
- Droga powiatowa Nr 1822 L – relacji: (droga wojewódzka nr 812) – Sajczyce – Ruda Huta – Żalin – Świerże, długości 13 km, w tym o nawierzchni bitumicznej 12,3 km, gruntowej 0,7 km, klasy „Z” (zbiorcza). Droga krzyżuje się w jednym poziomie z linią kolejową relacji Chełm – Włodawa w miejscowości Ruda Huta. Droga przebiega przez tereny częściowo zabudowane. W miejscowości Ruda Huta posiada przekrój uliczny.
- Droga powiatowa Nr 1823 L – relacji Chełm – Okszów – Ruda – Rudka o długości około 14,8 km o nawierzchni bitumicznej klasy „Z” (zbiorcza). Droga przebiega przez tereny częściowo zabudowane.
- Droga powiatowa Nr 1828 L – relacji Srebrzyszcze – Leśniczówka długości około 3,3 km o nawierzchni bitumicznej klasy „Z” (zbiorcza). Droga krzyżuje się w jednym poziomie z linią kolejową relacji Chełm – Włodawa.
- Droga powiatowa Nr 1826 L – relacji Leśniczówka – Gdola – Hniszów długości około 14,3 km częściowo utwardzona klasy „Z” (zbiorcza). Droga krzyżuje się w jednym poziomie z linią kolejową relacji Chełm – Włodawa.
- Droga powiatowa Nr 1829 L – relacji Brzeźno – Żalin długości około 1,0 km gruntowa, klasy „Z” (zbiorcza).
- Droga powiatowa Nr 1825 L – relacji Ruda-Huta – Ruda długości około 1,5 km o nawierzchni bitumicznej klasy „Z” (zbiorcza). Droga krzyżuje się w jednym poziomie z linią kolejową relacji Chełm – Włodawa.
- Droga powiatowa Nr 1824 L – relacji Ruda – Rudka długości około 6,5 km, o nawierzchni bitumicznej klasy „Z” (zbiorcza). Droga przebiega przez tereny częściowo zabudowane. Droga krzyżuje się w jednym poziomie z linią kolejową relacji Chełm – Włodawa.

W układzie dróg powiatowych można wyodrębnić dwie grupy dróg z uwagi na ich rangę w obsłudze obszaru gminy a mianowicie:

- drogi służące do połączenia gminy Ruda z sąsiednimi gminami,
- drogi służące do obsługi gminy

Do pierwszej grupy zaliczają się drogi o numerach:

- nr 1821 L – połączenie z gminą Sawin,
- nr 1822 L – połączenie z gminą Dorohusk,
- nr 1823 L – połączenie z gminami Chełm i Wola Uhruska
- nr 1824 L – połączenie z gminą Wola Uhruska

Pozostałe drogi służą do obsługi wewnętrznej gminy.

Stan nawierzchni dróg powiatowych w większości jest zły i nieprzystosowany do występujących obciążeń ruchem.

Drogi powiatowe stanowią uzupełnienie sieci dróg wojewódzkich, a ich zadanie polega na zapewnieniu mieszkańcom gminy właściwej obsługi komunikacyjnej, zarówno w powiązaniach wewnętrznych gminy jak i w powiązaniu z obszarami sąsiednich gmin i miejscowości. Droga wojewódzka i drogi powiatowe stanowią zasadniczy procent sieci drogowej gminy i są podstawowym układem komunikacyjnym. Łączna długość tych dróg wynosi około 63 km, w tym utwardzonych – 55 km.

Drogi gminne.

Bezpośrednią obsługę komunikacyjną wsi i kolonii zapewniają drogi gminne. Łączna długość dróg gminnych wynosi około 62,6 km, w tym o nawierzchni utwardzonej 13,7 km, gruntowej 48,9 km co daje wskaźnik gęstości w obszarze gminy – 12,17 km/100 km².

Zestawienie dróg gminnych:

- nr 10 4395 L – droga gminna 104396 L (Siedliszcze) – Przymiarki – Ruda (droga powiatowa 1823 L).
- nr 10 4530 L – Łukówek (droga powiatowa 1733 L) – Łukówek Kol. – Ruda (droga powiatowa 1821 L).
- nr 10 4901 L – Hłowa (droga powiatowa 1821 L) – Rudnia (droga powiatowa 1821 L).
- nr 10 4902 L – Ruda (droga powiatowa 1823 L) – granica gminy Chełm (Sajczyce).
- nr 10 4903 L – Zarudnia (droga powiatowa 1822 L) – granica gminy Chełm (Sajczyce).
- nr 10 4904 L – Rudka (droga woj. 816) – Sosnowica – Jamne – Marysin (droga woj. 816).
- nr 10 4905 L – Ruda Opalin (droga gminna 10 4909L) - droga powiatowa 0824L.
- nr 10 4906 L – Ruda-Huta (droga powiatowa 1822 L) - Miłosław –Hnieszów Kol. (droga powiatowa 1826 L).
- nr 10 4907 L – Rudka (droga powiatowa 1824 L) – Jazików – Żalin (droga powiatowa 1822 L).
- nr 10 4908 L – Ruda-Huta (droga powiatowa 1822 L) –Ruda-Opalin Kol. – Miłosław (droga gminna 10 4906L).
- nr 10 4909 L – Ruda-Huta (droga powiatowa 1822 L) – Ruda-Opalin (droga powiatowa 1824 L).
- nr 10 4910 L – Karolinów (droga powiatowa 1826 L) – Żalin (droga powiatowa 1822L).
- nr 10 4911 L – Żalin Kol. (droga powiatowa 1822 L) droga gminna 10 4912 L.
- nr 10 4912 L – Żalin (droga gminna 10 4910L) – Dobryłów - (droga powiatowa 1822L).
- nr 10 4913 L – Żalin (droga powiatowa 1822 L) – granica gminy Dorohusk.
- nr 10 4914 L – Marynin (droga powiatowa 1823 L) – Chromówka (droga powiatowa 1822L).
- nr 10 4915 L – Ruda Huta (droga powiatowa 1822 L) – Chromówka – Gdola (droga powiatowa 1826 L).

- nr 10 4916 L – (Nowiny) granica gminy Chełm – Gotówka.
- nr 10 4917 L – Gotówka (droga powiatowa 1828 L) – Karolinów (droga powiatowa 1826 L).

Na terenie gminy Ruda-Huta łączna długość dróg wynosi 126 km, utwardzonych 68,7 km w tym:

- droga wojewódzka – 5,0 km utwardzone,
- drogi powiatowe – 58,0 km, w tym utwardzone 50 km,
- drogi gminne – 62,6 km w tym utwardzone 13,7 km.

Wskaźnik gęstości sieci dróg utwardzonych w gminie Ruda-Huta wynosi 61,06 km / 100 km² i jest niższy od wskaźnika gęstości w woj. lubelskim, który wynosi 70,81 km/100 km².

Gęstość sieci dróg powiatowych w gminie wynosi 44,4 km/100 km² i jest wyższy od wskaźnika dróg powiatowych w woj. lubelskim, który wynosi 36,26 km/100 km².

Natomiast wskaźnik gęstości dróg gminnych utwardzonych wynosi 12,17 km/100 km² i jest niższy niż w woj. lubelskim, który wynosi 21,6 km/100 km².

4.2.2. Komunikacja zbiorowa.

Większość dróg utwardzonych pokrytych jest regularną siecią komunikacji zbiorowej obsługiwana przez PKS Chełm oraz prywatnych przewoźników.

Częstotliwość kursowania autobusów dostosowana jest do potrzeb mieszkańców gminy.

Istniejące regularne linie autobusowe zapewniają w podstawowym zakresie połączenia z większymi jednostkami osadniczymi w gminie oraz ośrodkami gminnymi, powiatowymi i wojewódzkimi.

4.2.3. Układ kolejowy.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa jednotorowa o znaczeniu lokalnym nr 81 relacji: Chełm – Włodawa. Na terenie gminy istnieje stacja kolejowa w Rudzie-Opalin, oraz przystanek w Karolinówce.

4.2.4. Zaplecze motoryzacji.

Dla zaspokojenia potrzeb motoryzacji na terenie Ruda Huta funkcjonuje stacja CPN. W związku z wzrastającym ruchem pojazdów na drogach należy dążyć do uruchomienia nowych punktów zaopatrzenia w paliwo, punktów naprawy i przeglądu pojazdów – stacji obsługi.

4.2.5. Wnioski.

W celu usprawnienia obsługi komunikacyjnej gminy i poprawienia jej dostępności oraz zminimalizowanie uciążliwości, należy przyjąć następujące zasady i kierunki działania:

- systematyczna budowa, modernizacja sieci dróg na terenie gminy,

- budowa dróg gminnych pozwalająca mieszkańcom na właściwe wykorzystanie posiadanych środków transportu oraz poprawę dostępu rolników do gruntów ornych i użytków zielonych,
- dla zaspokojenia potrzeb motoryzacji konieczne będzie uruchomienie nowych punktów zaopatrzenia w paliwo – stacji benzynowych, punktów naprawy i przeglądów pojazdów,
- istnienie linii kolejowej i jej przebieg przez obszar gminy należy uznać jako korzystny element mogący przyczynić się do rozwoju gospodarczego gminy.

4.3. Uwarunkowania – infrastruktura techniczna.

4.3.1. Zaopatrzenie w wodę.

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy Ruda Huta, oraz różnego rodzaju instytucji, zakładów i obiektów usługowo – produkcyjnych odbywa się w przeważającej części ze studni głębinowych poprzez zorganizowany system.

Wodociąg grupowy Ruda-Huta.

obejmuje swoim zasięgiem wsie: Ruda-Huta, Ruda-Opalin, Ruda Kol., Ruda, Karolinów, Rudka, Gotówka, Poczekajka, Leśniczówka, Zarudnia, Gdola, Iłowa, Chromówka, Marynin.

Ujęcie wody składa się z dwóch studni głębinowych o głębokości 60,0 m.

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby w kat. „B” – decyzja U.W w Chełmie z dnia 3.02.1981 r. znak: GT. 8530/4/81 w wysokości Q – 66 m³/W, przy depresji S = 7,5 m.

Układ wodociągu dwustopniowy.

Stacja wodociągowa wyposażona jest:

- zestaw hydroforowy typu ZHCR (produkcji INSTAL COMPAKT Sp. z o.o. Poznań) o wydajności Q=100 m³/W i H = 34 m i mocy całkowitej Nc = 20W,
- chloratory typ C-52 – szt. 2,
- zbiorniki wyrównawcze V – 100 m³ każdy – szt. 2,

Długość sieci wodociągowej około – 74,0 km.

Liczba przyłączy – 829 szt.

powierzchnia terenu ujęcia wody i stacji wodociągowej – 1,01 ha.

Z wodociągu korzysta obecnie około 3 900 osób, tj. 78,5 % mieszkańców gminy.

Dla pokrycia pełnych potrzeb zaopatrzenia mieszkańców w wodę, niezbędna będzie rozbudowa urządzeń stacji wodociągowej do zwiększonej wydajności, oraz wykonaniu nowej (trzeciej) studni głębinowej.

Oprócz ujęcia wody dla potrzeb wodociągu grupowego, na terenie gminy Ruda Huta znajdują się dwie studnie głębinowe – obecnie nieużytkowane.

4.3.2. Usuwanie nieczystości płynnych.

W gminie Ruda-Huta w miejscowości gminnej zlokalizowana została i wybudowana, gminna oczyszczalnia ścieków sanitarnych.

Przepustowość oczyszczalni:

$Q_{\max d}$ - 104,00 m³/d,

$Q_{\text{śrd}}$ - 80,00 m³/d,

Odprowadzenie oczyszczonych ścieków do rzeki Gdolanki – na które została wydana decyzja (pozwolenie wodno – prawne): ROL – 6223/39/01 z dnia 31.12.2001 r. przez Starostwo Powiatowe w Chełmie.

Skład oczyszczonych ścieków:

BZT₅ – 30,0 mg O₂/ l,

CHZT CR – 150,0 O₂/ l,

Fosfor ogólny – 5,0 mg P / l,

Azot ogólny - 30,0 mg N /l,

Zawiesiny ogólne – 50,0 mg / l.

Oczyszczalnia ścieków typu „BIOKON MU - 100” w skład której wchodzi:

- krata koszowa,
- łapacz piasku,
- przepompownia ścieków surowych, wyposażona w 2 pompy zatapialne typ RPZ 40 – 60 pracujące przemiennie,
- kontener typu „BIOKON” z zespołami napowietrzającymi (szczotkami typu – S.A., SB – SC),
- studzienka na osad z pompą,
- paletka osadowa szt. 4,
- kanał doprowadzający i odprowadzający ścieki.

Pozwolenie wodno prawne do 30.06.2008 r.

Powierzchnia terenu oczyszczalni – 0,28 ha.

Obecnie do oczyszczalni ścieków dopływają ścieki z obiektów użyteczności publicznej:

- szkoła podstawowa, gimnazjum i liceum,
- ośrodek zdrowia,
- lecznica weterynaryjna,
- część mieszkańców Rudy-Huta – ul. Szkolna, Wójtowicza oraz Niepodległości – 460 osób,
- piekarnia,
- apteka,
- obiekty usługowo – handlowe przy ul. Stanisława Wójtowicza, Niepodległości, Szkolnej.

Długość kanałów sanitarnych – 3.10 km.

Liczba przykanalików – 80 szt.

% korzystających z kanalizacji zbiorczej – 7 %

Pozostali mieszkańcy gromadzą ścieki sanitarne w zbiornikach bezodpływowych, a następnie wywożą do gminnej oczyszczalni ścieków w Rudzie-Hucie.

Ponadto na obszarze gminy pracują 22 oczyszczalnie przydomowe.

Kanalizacji deszczowej w gminie Ruda-Huta nie ma. Wody opadowe odprowadzane są powierzchniowo do rowów i cieków wodnych bez oczyszczania.

Wodociągi i kanalizacja

Wyszczególnienie	1990	1993	1995	1996	1997	1999	2000	2001	2002	2003
Sieć w km										
wodociągowa	5,7	5,7	5,5	5,1	4,9	47,1	43,4	47,4	47,4	74,0
kanalizacyjna	1,1	1,1	2,3	1,6	1,6	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych										
wodociągowe	84	86	85	84	83	616	616	616	616	829
kanalizacyjne	2	2	11	25	25	78	78	78	78	80
Zużycie wody w gosp. domowych										
w dm ³	30,1	41,0	37,4	30,5	29,0	48,8	48,8	48,8	36,4	23,6
na 1 mieszkańca- m ³	5,8	8,0	7,4	6,0	5,8	9,9	9,9	9,9	7,6	6,4
Zużycie wody -dawne woj. chełmskie na 1 mieszkańca w m ³	30,9	32,7	30,7	29,7	27,7	-	-	-	-	-
J.w. w pow. chełmskim w m ³	-	-	-	-	-	16,0	16,0	15,7	b.d	b.d.
J.w. woj. lubelskie w m ³	-	-	-	-	-	27,1	26,9	26,5	b.d	b.d.
Zużycie wody w kraju na 1 mieszkańca w m ³	68,8	60,7	x	52,6	49,7	45,5	45,5	x	b.d	b.d.

Roczniki statystyczne kraju, województwa, podstawowe dane wg gmin
Informacje z U.G.

4.3.3. Usuwanie nieczystości stałych.

Obecnie na terenie gminy odpady stałe składowane są na wysypisku odpadów w Rudka Kol., które zostało zrealizowane w 1997 r.

Powierzchnia wysypiska – 0,80 ha.

Teren podzielono na dwie kwatery (obecnie zrealizowana jest jedna kwatera), których teoretyczna objętość wynosi około 30,0 tys. m³.

Wysypisko posiada zabezpieczenie w postaci geomembrany chroniącej glebę i wody podziemne przed zanieczyszczeniem odciekami. Rezerwa terenu pod rozbudowę – 3,0 ha.

Gmina Ruda-Huta posiada program gospodarki odpadami komunalnymi dla całego obszaru gminy, opracowany przez Przedsiębiorstwo Inżynieryjno Usługowe „inżynieria pro – eko” Spółka z. o.o. w Warszawie.

Program ten zakłada selektywną zbiórkę odpadów, poprzez organizowanie Wiejskich Punktów Gromadzenia Odpadów. Punkty te wyposażone są w zestawy pojemników do selektywnego gromadzenia odpadów stałych, dowożonymi przez mieszkańców.

Obecnie program ten w gminie jest już realizowany.

Powyższe wysypisko wg programu zabezpieczy potrzeby gminy na około 25 lat.

4.3.4. Zaopatrzenie w ciepło.

Zorganizowanej gospodarki w zakresie zaopatrzenia w ciepło mieszkańców gminy Ruda Huta nie ma. Potrzeby cieplne pokrywane są z lokalnych źródeł ciepła:

Jako paliwa w przeważającej większości stosowany jest węgiel kamienny (paliwo stałe), oraz w sporadycznych przypadkach olej opałowy, bądź gaz.

4.3.5. Zaopatrzenie w gaz.

Obecnie w gminie Ruda Huta nie ma sieci gazowych. Mieszkańcy korzystają z gazu propan – butan w butlach gazowych.

Opracowana została koncepcja programowa gazyfikacji Ruda-Huta przez Biuro Inżynierii Komunalnej s.c. w Lublinie, która zakłada doprowadzenie gazu ziemnego dla potrzeb mieszkańców gminy Ruda-Huta gazociągiem wysokiego ciśnienia jako odgałęzienie projektowanego gazociągu relacji Kamień – Horodyszcze.

W miejscowości Ruda-Huta projektowana jest stacja redukcyjno – pomiarowa pierwszego stopnia. Doprowadzenie gazu do poszczególnych odbiorców – od stacji redukcyjnej siecią średniego ciśnienia.

Ponadto przez obszar gminy przebiegać będzie, dalszy odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia (przedłużenie) do gminy Wola Uhruska.

Wydajność stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia przyjęto – 2.089 N m³ / h.

4.3.6. Elektroenergetyka.

Odbiorcy energii elektrycznej Gminy Ruda-Huta zasilani są przez sieć napowietrzną magistralną średniego napięcia/15kV/ i stacje transformatorowo – rozdzielcze GPZ:

CPN – RUDA, MAN – RUDA, MAN – BUKOWA i CPN – ŻALIN. Do sieci magistralnych średniego napięcia łączących powyżej wymienione GPZ- ty podłączone za pomocą linii odgałęźnych napowietrznych stacje transformatorowe 15/0,4 kV, z których zasilani są odbiorcy na niskim napięciu.

Aktualnie na terenie gminy Ruda-Huta są zlokalizowane niżej wymienione urządzenia energetyczne:

- linie SN – 15 kV	długość linii 121 km,
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV	58 szt. (własność ZKE S.A. Zamość),
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV	3 szt. (własność prywatna).

Powyżej wymieniony układ sieci oraz jego ilość, który został w ostatnich latach rozbudowany zapewnia obecnie zasilanie podstawowe i rezerwowe odbiorców gminy. Na wszystkich obszarach przewidzianych pod zalesienia, zgodnie z PN – E – 05100 – 1 należy pozostawić pod istniejącymi liniami elektroenergetycznymi WN – 110 kV pas bez zalesienia o szerokości min. 20 m a pod liniami SN – 15 kV i nn pas min. 9,3 m umożliwiające dogodny dostęp w celach eksploatacyjnych linii. Dopuszcza się w pozostawionych pasach prowadzenie gospodarki leśnej pod warunkiem utrzymania pod linią drzew nie przekraczających wysokości 2 m oraz pozostawienie wokół każdego słupa powierzchni nie zalesionej w odległości co najmniej 4 m od słupa.

4.3.7. Telekomunikacja.

Na obszarze gminy Ruda-Huta wiodącym operatorem świadczącym usługi telekomunikacyjne dla abonentów telefonii przewodowej jest Telekomunikacja Polska S.A. Abonenci obsługiwani są przez automatyczną centralę telefoniczną. Z usług telekomunikacji korzysta ok. 550 abonentów. Średni wskaźnik dotyczący telefonizacji dla gminy Ruda-Huta wynosi ok. 90 / 1 000 mieszkańców i jest niższy niż w powiecie chełmskim – 135 / 1 000 M i w województwie lubelskim – 230 / 1 000 M. W miejscowości Żalin zlokalizowany jest maszt telekomunikacyjny, będący własnością Telekomunikacji Polskiej S.A., który uzupełnia obsługę abonentów telefonii bezprzewodowej. Tradycyjną łączność telefoniczną zaczyna uzupełniać telefonia komórkowa, chociaż na terenie gminy nie istnieją stacje bazowe telefonii komórkowej. Ustalenie ilości mieszkańców korzystających z aparatów komórkowych nie jest możliwe do ustalenia z uwagi na brak danych statystycznych. Docelowo należy dążyć do zwiększenia wskaźnika telefonizacji na terenie gminy.

4.3.8. Wnioski – infrastruktura techniczna

1. Rozbudowa sieci wodociągowej, w oparciu o program wodociągu dla całej gminy.
2. Budowa obiektów związanych z gospodarką ściekową:
 - oczyszczalnie ścieków grupowe,
 - małe oczyszczalnie przydomowe,
 - oczyszczanie zakładowe.
3. Zapewnieniu pełnej obsługi w zakresie gospodarki odpadami stałymi, ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów.
4. Zapewnienie dostawy gazu sieciowego dla potrzeb mieszkańców gminy, w oparciu o program gazyfikacji gminy (program gazyfikacji w posiadaniu Urzędu Gminy).
5. Zapewnienie energii elektrycznej na terenach przewidzianych pod rozwój gminy.
6. Zwiększenie obsługi telekomunikacyjnej terenu

5. Analiza potencjału gospodarczego gminy.

5.1. Demografia.

Liczba ludności zamieszkałej w gminie Ruda - Huta na koniec 2002 r. wynosiła 4 835 osób, w tym: 2 431 mężczyzn i 2 404 kobiet.

Stanowiło to 6,5 % ludności powiatu chełmskiego i 0,22 % ludności województwa lubelskiego.

W okresie od 1990 r. do 2003 r. liczba ludności zmniejszyła się o 6 %.

Średnia gęstość zaludnienia terenu gminy w 2002 r. wynosiła 43 os./km². W powiecie chełmskim średnia gęstość zaludnienia w 2002 r. wynosiła 42 os./km²; w województwie lubelskim 87 os./km² a w kraju 122 os./km².

W strukturze płci w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni. W 2002 r. wskaźnik feminizacji na terenie gminy Ruda-Huta wynosił 99 K/100 M, dla porównania w powiecie chełmskim wskaźnik ten wynosił 102 K/100 M, w województwie lubelskim 106 K/100M, a w kraju 106,5 K/100M.

Szczegółowe dane zawiera tabela poniżej.

Jednostka	Rok	Ludność				
		Ogółem	na km ²	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety / 100 M
Ruda-Huta Gmina	1990	5 154	45,6	2 598	2 556	98,4
	1995	5 092	45,0	2 549	2 543	99,8
	2000	4 959	44,0	2 464	2 495	101,2
	2001	4 904	44,0	2 444	2 460	100,6
	2002	4 835	43,0	2 431	2 404	99,0
Powiat chełmski	2001	75 543	42,4	37 368	38 175	102,2
	2002	74 563	42,0	36 880	37 683	102,0
Województwo lubelskie	2001	2 227 574	88,7	1 085 192	1 142 382	105,3
	2002	2 196 992	87,0	1 067 490	1 129 502	106,0
Polska	2001	38 632 453	124,0	18 760 788	19 871 665	105,9
	2002	38 218 531	122,0	18 506 749	19 711 782	106,5

¹² Demografia - użyte dane liczbowe pochodzą z roczników statystycznych woj. lubelskiego za lata 1990 – 2002 – WUS Lublin.

Ruch naturalny i migracyjny ludności.

- liczba zawieranych małżeństw w okresie 1990 – 2002 uległa dość dużym zmianom. W 1990 r. zawarto 62 małżeństwa, w 1995 r. zawarto 27 małżeństw, a w roku 2002 zawarto tylko 24 małżeństwa. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców gminy, wskaźnik zawartych małżeństw w 2002 r. wynosił 4,90 i był niższy niż w powiecie chełmskim 5,3 i w województwie lubelskim 5,4. W kraju wskaźnik ten wynosił 5,0 małżeństw na 1 000 mieszkańców.
- liczba urodzeń na terenie gminy Ruda-Huta w latach 1990 – 2002 systematycznie zmniejszała się; w 1990 r. urodziło się 83 dzieci, w 2002 r. tylko 44 dzieci. Wskaźnik urodzeń na 1 000 mieszkańców w 1990 r. wynosił 15,60, a w 2002 r. już tylko 8,98. Wielkości te są na poziomie wielkości uzyskanych na terenie powiatu chełmskiego, województwa lubelskiego i kraju,
- liczba zgonów w analizowanym okresie utrzymywała się praktycznie na stałym poziomie z niewielkim wzrostem na koniec 2002 r. Wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców w 1990 r. wynosił 13,00 a w 2002 r. 13,70.
- przyrost naturalny w gminie Ruda-Huta na przestrzeni 12 lat uległ bardzo dużemu spadkowi. W 1990 r. wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców był dodatni i wynosił 2,60 ‰. W 2002 r. wskaźnik przyrostu przybrał wartość ujemną i wynosił (- 4,70 ‰). Spadek przyrostu naturalny odnotowano w całym kraju, województwie i powiecie chełmskim;
- saldo migracji w okresie 1990 – 2002 było ujemne, lecz ulegało systematycznemu zmniejszeniu. W 1990 r. saldo migracji na 1 000 mieszkańców gminy wynosiło (-13,20), a w 2002 r. już tylko (- 3,52). Powyższą tendencję odnotowano zarówno w powiecie chełmskim jak i w województwie lubelskim.

Omówione wyżej zjawiska demograficzne w gminie na tle powiatu chełmskiego, województwa lubelskiego i kraju ilustruje zamieszczona tabela .

Jednostka	Rok	małżeństwa	urodzenia	zgony	przyrost	małżeństwa	urodzenia	zgony	przyrost	Migracje			
		w liczbach bezwzględnych				na 1 000 ludności				napływ	odpływ	saldo	saldo
										w liczbach bezwzględnych			na 1 000 ludności
Ruda-Huta Gmina	1990	62	83	69	14	11,70	15,60	13,00	2,60	62	130	-68	-13,20
	1995	27	78	59	19	5,20	15,20	11,50	3,70	65	77	-12	-2,40
	2000	25	62	61	1	5,02	12,45	12,25	0,20	-	-	-24	-4,82
	2001	18	38	65	-27	3,62	7,64	13,07	-5,43	46	72	-26	-5,30
	2002	24	44	67	-23	4,90	8,98	13,67	-4,69	47	64	-17	-3,52
Powiat chełmski	2000	401	822	986	-164	5,20	10,66	12,79	-2,13	917	1 152	-305	-3,05
	2002	399	723	1 019	-296	5,26	9,53	13,43	-3,90	1 138	1 201	-63	-0,84
Województwo lubelskie	2000	12 561	23 111	23 228	-117	5,6	10,3	10,4	-0,05	23 254	26 336	-3 082	-1,37
	2002	11 842	20 826	22 730	-1 904	5,4	9,4	10,3	-0,86	22 882	26 798	-3 916	-1,78
Polska	2000	211 150	378 348	368 028	10 320	5,5	9,9	9,5	0,3	401 424	421 092	-19 668	-0,5
	2002	191 935	353 765	359 486	-5 721	5,0	9,3	9,4	-0,1	410 149	428 094	-17 945	-0,5

Struktura wieku ludności.

Wzajemne proporcje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi ludności w gminie świadczą o jej kondycji demograficznej.

Zmiany w strukturze wieku ludności gminy Ruda - Huta mają podobne tendencje co zmiany zachodzące w kraju czy regionie.

W latach 1990 – 2002 odnotowano w strukturze wieku ludności następujące zjawiska:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0 -18 lat) w liczbie ogólnej mieszkańców gminy zmniejszył się z 28,0 % w roku 1990 do 23,8 % w roku 2002 i wielkość ta była niższa niż w powiecie chełmskim 25,2 %.
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym (60 lat kobiety, 65 lat mężczyźni) w ogólnej liczbie ludności gminy w analizowanym okresie uległ niewielkiemu spadkowi. W 1990 udział ten wynosił 19,3 % a w 2002 r. 18,5 % i był wyższy od wielkości odnotowanych w powiecie chełmskim i województwie lubelskim.
- indeks starości (stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym) wzrósł z 0,69 w roku 1990 do 0,78 w 2002 r.

Powyższe dane świadczą o tym, że również w gminie Ruda - Huta, podobnie jak w całym regionie, następuje proces starzenia się społeczeństwa.

Udział ludności w wieku produkcyjnym (18 ÷ 64 lat mężczyźni i 18 ÷ 54 lat kobiety) w ogólnej liczbie ludności gminy zwiększył się z 52,7 % w roku 1990 do 57,7 % w 2000 roku. Udział tej grupy ludności był wyższy niż w powiecie chełmskim 56,9 %, ale niższy niż w województwie lubelskim 59,9 % i kraju 62,2 %.

Jednocześnie odnotowano w tej grupie wiekowej ludności większy udział ludności w wieku powyżej 45 roku życia tj. w wieku niemobilnym.

Biorąc pod uwagę płeć, stwierdzić należy, że w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym liczba kobiet jest mniejsza 10 ÷ 20 % niż mężczyźni. Natomiast w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet jest dwukrotnie wyższa niż mężczyźni.

Szczegółowe informacje o strukturze wiekowej ludności gminy zawiera tabela poniżej.

Jednostka	Rok	Ludność w wieku						Współ. obciąż. ekonom.
		przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym		
		w l,b	w %	w l,b	w %	w l,b	w %	
Ruda-HutaGmina	1990	1 444	28,0	2 716	52,7	994	19,3	89,80
	1995	1 398	27,5	2 691	52,8	1 003	19,7	89,20
	2000	1 219	24,6	2 768	55,8	972	19,6	79,20
	2001	1 181	24,1	2 782	56,7	940	19,2	81,80
	2002	1 151	23,8	2 789	57,7	895	18,5	73,40
Powiat chełmski	2000	20 014	26,4	41 869	55,3	13 824	18,3	80,8
	2002	18 809	25,2	42 401	56,9	13 353	17,9	75,9
Województwo lubelskie	2000	562 445	25,2	1 313 125	58,8	356 484	16,0	70,0
	2002	522 714	23,8	1 317 597	59,9	356 684	16,2	66,7
Polska	2000	9 313 255	24,1	23 650 257	61,2	5 680 699	14,7	63,4
	2002	8 663 685	22,7	23 789 807	62,2	5 765 039	15,1	61,0

Migracje ludności.

Od początku lat 60 – tych na wsi polskiej obserwowano silny ruch migracyjny ze wsi do miast. Przyczyną tego zjawiska były zmieniające się warunki życia w miastach: powstające zakłady przemysłowe, stwarzające miejsca pracy dla tysięcy osób, wzrastająca rola wykształcenia dostępność do usług, dostęp do służby zdrowia, dóbr kultury i rekreacji oraz atrakcyjny szczególnie dla młodych ludzi „nowoczesny” styl życia.

Dla mieszkańców gminy Ruda - Huta takim miastem był Chełm, Włodawa czy Lublin.

Dynamika migracji osłabła w latach 80-tych i 90 –tych i trwa do dzisiaj, ze względu na kryzys gospodarczy przez jaki przechodzi Polska.

Saldo migracji w gminie Ruda - Huta na 1 000 mieszkańców w 1990 r. wynosiło (-13,20), a w roku 2002 (-3,52).

Analizując zjawisko migracji w skali makroekonomicznej należałoby ocenić je pozytywnie ze względu na fakt, że wpływało ono na zmianę struktury zatrudnienia – szczególnie w rolnictwie.

Z drugiej jednak strony należy wziąć pod uwagę iż emigrowały najbardziej młode roczniki a wśród nich jednostki o wysokich kwalifikacjach. Dlatego z punktu widzenia gminy, zjawisko ujemnego salda migracji wypada ocenić negatywnie.

Migracje w gminie Ruda - Huta, choć miały niewielki wpływ na liczbę ludności, to generalnie wywierają wpływ na strukturę ludności wg wieku i płci oraz na stosunki zawodowe, zdrowotne, kulturalne i społeczne.

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy.

Istotnym elementem świadczącym o kondycji społeczeństwa gminy jest jego wykształcenie.

Wykształcenie jest motorem rozwoju społecznego, mając wpływ na wszystkie aspekty funkcjonowania społeczności lokalnych, szczególnie niewielkich.

Na tle gmin wiejskich województwa lubelskiego i kraju, poziom wykształcenia mieszkańców gminy Ruda-Huta w 2002 r. ilustruje tabela poniżej.

Lp.	Wykształcenie	% ludności w wieku 13 lat i więcej		
		Gmina Ruda-Huta	Gm. wiejskie woj. lub.	Gm. wiejskie w kraju
1.	Wyższe	2,0	3,8	4,3
2.	Średnie i policealne	19,1	21,8	22,5
3.	Zasadnicze zawodowe	23,9	23,6	29,2
4.	Podstawowe	49,0	42,8	38,3
5.	Niepełne podstawowe	6,0	8,0	5,7

Analiza poziomu wykształcenia ludności gminy wskazuje na jego niski poziom. Ponad 55 % ludności posiada wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe.

Liczba ludności gminy z wykształceniem wyższym jest ponad dwukrotnie niższa niż w gminach wiejskich w kraju.

Najbardziej zbliżona do wskaźników wojewódzkich i krajowych jest grupa ludności z wykształceniem średnim i policealnym.

Liczba ludność posiadająca wykształcenie zasadnicze zawodowe, dorównuje liczbie ludności w gminach wiejskich województwa lubelskiego, ale jest o 5 punktów niższa niż ludność z tym wykształceniem w gminach wiejskich w kraju

Uwarunkowania demograficzne.

Prawidłowy długofalowy rozwój gospodarczy gminy warunkują poprawne stosunki demograficzne oraz korzystne tendencje zachodzące w zjawiskach demograficznych.

Transformacja ustrojowa, jaka dokonała się w ostatnich latach w Polsce zakłóciła ustalone wieloletnie tendencje przekształceń demograficznych.

Aby gmina mogła się prawidłowo rozwijać konieczne jest stałe odmładzanie populacji gminy, czyli zachowanie odpowiedniej dynamiki procesu zastępowalności pokoleniowej (reprodukcji).

Na proces ten zasadniczy wpływ ma przyrost naturalny. Wskazuje on na aktywność demograficzną populacji.

Urodzenia są najważniejszym i największym składnikiem ruchu naturalnego ludności.

Sytuacja demograficzna gmin wiejskich lubelszczyzny, prezentuje się bardzo niekorzystnie na tle kraju..

Już od początku lat 90-tych wiele gmin województwa lubelskiego miało ujemny przyrost naturalny.

Średnia przyrostu naturalnego dla województwa lubelskiego osiągnęła w 2002 r. wartość (-0,9 ‰), powiatu chełmskiego (-3,90 ‰), gminy Ruda - Huta (- 4,9 ‰).

Należy się spodziewać dalszego spadku przyrostu naturalnego w latach następnych, pomimo, że w wiek reprodukcyjny weszły roczniki wyżu demograficznego z lat 70 i 80 –tych.

Na poziom przyrostu naturalnego w latach następnych zasadniczy wpływ będzie miała: liczba zawartych małżeństw, liczba i struktura kobiet w grupie wieku rozrodczego (15 - 49 lat).

Liczba zawartych małżeństw w gminie Ruda - Huta w 2002 r na 1 000 mieszkańców wynosiła 4,90 i była niższa niż w powiecie chełmskim i w województwie lubelskim (5,3). Zmniejsza się również dzietność rodzin w gminie.

Uwarunkowane to jest zapewne czynnikami kulturowymi, jak również pogarszającą się sytuacją ekonomiczną na wsi. Oprócz ruchu naturalnego, ważnym czynnikiem warunkującym zmiany w stanie, rozmieszczeniu i strukturze ludności jest ruch migracyjny. Jak to wcześniej stwierdzono saldo migracji w gminie Ruda - Huta od lat jest ujemne.

Reasumując stwierdzić należy, że elementami warunkującymi dalszy rozwój gminy w dziedzinie demografii są:

- ujemny przyrost naturalny,
- spadek liczby ludności gminy w tym głównie w wieku przedprodukcyjnym,
- niski stopień wykształcenia ludności gminy,
- ujemne saldo migracji

5.2. Rynek pracy.

Podstawowym źródłem zatrudnienia dla mieszkańców gminy są indywidualne gospodarstwa rolne, w których pracuje ok. 75 % osób w wieku produkcyjnym.

Na terenie gminy nie ma większych zakładów produkcyjnych.

Część ludności prowadzi drobną działalność gospodarczą, produkcyjną, handlową i usługową. Część mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie w jednostkach oświaty, zdrowia i administracyjno – finansowych. Niewielka liczba mieszkańców dojeżdża do pracy poza teren gminy. Zatrudnienie poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi w gminie Ruda - Huta przedstawia tabela poniżej.

Rok	Ogółem	Z liczby zatrudnionych ogółem		
		przemysł, budownictwo	Usługi rynkowe	usługi nierynkowe
1998	262	92	55	98
1999	261	78	54	119
2000	241	83	40	104
2001	214	78	27	92
2002	203	78	19	106

Stosunkowo niska liczba pracujących w gminie Ruda-Huta poza rolnictwem świadczy o niskiej aktywności ekonomicznej ludności.

Bardzo wysoki udział sektora rolnego – 75 % w strukturze zatrudnienia a jednocześnie niski udział pracujących poza rolnictwem – 7 % oraz relacja zatrudnionych w sektorze usług do za-

trudnionych w sektorze przemysłu i budownictwa wskazują na rolno – usługowy charakter rynku pracy w gminie.

Ocena stopnia zaspokojenia potrzeb na instytucje, zakłady i punkty usługowe, z których korzystają mieszkańcy gminy wskazuje, że jest on niewystarczający.

Brak jest usług bytowych takich jak: zakłady rzemiosła (fryzjer, szewc, krawiec), brak jest sklepów z zaopatrzeniem w artykuły gospodarstwa domowego, zakładów naprawy sprzętu RTV i AGD.

Na terenie gminy brak jest zakładów przetwórstwa płodów rolnych, punktu skupu; w niewielkim zakresie świadczone są usługi gastronomiczne.

Występujące na terenie poszczególnych wsi elementarne usługi, posiadają formę rozproszoną a swoim usytuowaniem nawiązują do istniejącej zabudowy

W celu zmiany niekorzystnych proporcji w strukturze zatrudnienia powinny być podjęte działania skierowane na szybki wzrost gospodarczy oraz kształtowanie nowoczesnej struktury rynku pracy w gminie.

Należy dążyć do zmniejszenia udziału zatrudnienia bezpośrednio w rolnictwie.

Podstawowym źródłem miejsc pracy winna być działalność pozarolnicza, mała i średnia przedsiębiorczość nastawiona na wykorzystanie miejscowych zasobów oraz szeroko rozumiana sfera usług.

Powinien nastąpić wzrost podaży miejsc pracy w działach gospodarki bardziej dochodowych: przemysłu, budownictwa, usług rynkowych.

5.3. Bezrobocie.

Rynek pracy w gminie Ruda - Huta nie pokrywa zapotrzebowania lokalnej społeczności. W okresie transformacji gospodarki (po 1990 r.) pojawiło się bezrobocie. To charakterystyczne zjawisko dla tego okresu jest poważnym problemem na obszarze gminy.

Bezrobocie jest zjawiskiem negatywnym nie tylko dla osób nim dotkniętych, lecz odbija się na funkcjonowaniu całej społeczności gminy.

Trwały brak pracy ma decydujący wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Symptodem tego zjawiska na terenie gminy jest narastanie takich problemów jak ubóstwo, problemy zdrowotne, patologie społeczne itd.

Rejestracja bezrobocia rozpoczęła się od 1991 r. i wynosiła w gminie 203 osoby tj. 7,6 % liczby ludności w wieku produkcyjnym. Do roku 1995 bezrobocie systematycznie wzrastało.

W latach 1996 – 1997 odnotowano tendencje spadkowe liczby bezrobotnych.

W tym czasie miały miejsce zmiany przepisów prawnych związanych ze zjawiskiem bezrobocia.

Rok 1998 i następne lata to ponowny wzrost liczby bezrobotnych. Sytuacja ta była pochodną wprowadzenia czterech reform społecznych: służby zdrowia, systemu ubezpieczeń społecznych, edukacji oraz administracji.

Jak wynika z danych statystycznych, zamieszczonych w tabeli poniżej, w 2003 r. liczba bezrobotnych wynosiła 638 osób, co stanowiło 22,3 % ludności w wieku produkcyjnym a 12% ludności ogółem. Jest to wskaźnik dużo większy od wskaźników w powiecie chełmskim i województwie lubelskim.

¹³ Bezrobocie – Dane pochodzą z Powiatowego Urzędu Pracy za lata 1991 - 2003

Jednostka	Rok	Ogółem bezrobotni	Wskaźnik bezrobocia	Absolwenci bezrobotni	Pozostający bez prawa do zasiłku	Pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok
Gmina Ruda-Huta	1991	203	7,6	x	x	x
	1992	238	8,8	x	x	x
	1993	352	13,1	x	x	x
	1994	373	13,8	x	x	x
	1995	452	16,8	x	x	x
	1996	419	15,6	x	x	x
	1997	352	13,2	x	x	x
	1998	398	14,8	17	299	x
	1999	479	17,4	26	364	232
	2000	540	19,5	29	434	287
	2001	596	21,4	19	503	346
	2002	568	20,4	29	481	326
	2003	638	22,3	39	573	381
Powiat chelmski	2000	6 230	14,9	308	5 044	3 142
	2001	7 122	16,8	332	5 716	3 655
	2002	7 353	17,3	292	6 051	3 800
	2003	7 945	18,3	334	6 917	4 424
Województwo lubelskie	2000	159 700	12,2	x	x	x
	2001	178 980	13,8	x	148 195	x
	2002	178 879	13,6	x	159 141	96 726

x- brak danych

- wskaźnik bezrobocia – stosunek liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Liczba 638 osób to bezrobocie jawne, które nie odzwierciedla rzeczywistej liczby osób zdolnych i chętnych do podjęcia pracy. Obok bezrobocia jawnego na terenie gminy występuje bezrobocie ukryte, polegające między innymi na nadmiernym zatrudnieniu w rolnictwie – 16,3 osoby / 100 ha U.R., gdzie osoby pracujące nie są w pełni wykorzystane.

Ponadto cechą charakterystyczną miejscowego rynku pracy jest bezrobocie sezonowe, które nasila się w okresie zimy. Latem znaczna część osób w wieku produkcyjnym zatrudniana jest do prac polowych.

Struktura bezrobotnych wg wybranych kryteriów.

Struktura bezrobotnych w gminie Ruda - Huta wg wieku.

Jednostka	Rok	15 – 17	18 – 24	25 – 34	35 – 44	45 – 54	55 – 59	60 lat i więcej
Ruda-HutaGmina	2000	0	178	162	134	65	0	1
	2001	0	182	180	140	91	3	0
	2002	0	140	195	137	99	7	0
	2003	0	172	214	143	103	6	0
chelmskiPowiat	2000	1	2 284	1 941	1 317	653	30	4
	2001	0	2 388	2 317	1 512	851	47	7
	2002	0	2 318	2 350	1 601	1 081	62	4
	2003	0	2 321	2 644	1 643	1 226	99	12

Niepokojącym jest fakt iż ponad 80 % bezrobotnych stanowią osoby w wieku do 44 lat. Generalnie bezrobotni w gminie Ruda - Huta to w przeważającej części osoby w pełni zdolne do pracy, o największej potencjalnej wydajności psychofizycznej, a więc te, których zaangażowanie na rynku pracy powinno przynosić największe korzyści.

Struktura bezrobotnych w gminie Ruda-Huta wg poziomu wykształcenia.

Jednostka	Rok	Wyższe	Policealne średnie za- wodowe	Średnie ogólno- kształcące	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe i niepełne pod- stawowe
Ruda-HutaGmina	2000	4	101	27	207	201
	2001	8	104	36	234	214
	2002	11	98	33	203	223
	2003					

chełmskiPowiat	2000	91	1 391	402	2 236	2 110
	2001	171	1 609	450	2 545	2 347
	2002	220	1 634	457	2 550	2 492
	2003					

Bezrobocie w gminie Ruda - Huta scharakteryzować można następującymi wielkościami:

- dominacja osób w wieku najwyższej mobilności zawodowej – 80 % ogółu bezrobotnych,
- wysoki udział osób z niskimi kwalifikacjami (podstawowe i zasadnicze zawodowe) – 75 % ogółu bezrobotnych,
- ponad 44 % ogółu bezrobotnych stanowią kobiety,
- ponad 80 % ogółu bezrobotnych pozbawionych jest zasiłku z Funduszu Pracy,
- ponad 55 % ogółu bezrobotnych stanowią osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy.

Uwarunkowanie wynikające z analizy rynku pracy i bezrobocia.:

- niekorzystna struktura zatrudnionych,
- duże zasoby siły roboczej zaangażowane w rolnictwie,
- wysoki wskaźnik bezrobocia,
- niekorzystna struktura bezrobotnych pod względem wieku i wykształcenia.

5.4. Aktywność gospodarcza.

W gminie Ruda - Huta w 2002 r. funkcjonowało 158 podmiotów gospodarki narodowej (zarejestrowane w systemie „Regon”) , co stanowiło 6,0 % podmiotów gospodarczych w gminach wiejskich powiatu chełmskiego, 5,6 % w powiecie chełmskim i 0,11 % w województwie lubelskim.

Analiza jednostek organizacyjnych prowadzących działalność gospodarczą i podmiotów gospodarczych od początku okresu transformacji gospodarczej w kraju, od 1991 r. w gminie Ruda - Huta wskazuje na dużą dynamikę wzrostu od 16 w latach 1991– 1993 do 158 w 2002 r. (3 spółki prawa handlowego w tym 1 z udziałem kapitału zagranicznego oraz 4 spółdzielnie) – tabela nr 1,2.

Sektor prywatny stanowił 94,3 % wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w gminie.

Nastąpił również wzrost liczby zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą z 8 w 1991 r. do 131 w roku 2002 (tabela nr 3). Zakłady osób fizycznych stanowią 82,9 % ilości podmiotów w gminie.

W miejscowości gminnej Ruda - Huta funkcjonuje około 15 % podmiotów gospodarczych w całej gminie. W pozostałych miejscowościach gminy, szczególnie w siedzibach sołectw funkcjonowało kilka podmiotów gospodarki narodowej.

¹⁴ Aktywność gospodarcza – dane liczbowe na podstawie Roczników statystycznych WUS Lublin dla województwa lubelskiego za lata 1998 – 2002.

W 2002 r. w gminie pracujących ogółem było 203 osoby, rok 1998 – 262 osoby; w usługach rynkowych – 19 osób w 2002 r, a w roku 1998 – 55 osób; w usługach nierynkowych 106 osób w roku 2002 a w roku 1998 – 98 osób.

Liczba pracujących na 1 000 ludności w 2002 r. w gminie wyniosła 42 osoby i była niższa od wskaźnika dla gmin wiejskich powiatu chełmskiego (57,0); powiatu chełmskiego (63,8) i województwa lubelskiego (153,7).

Działalność gospodarcza w gminie głównie związana jest z obsługą rolnictwa i ludności wiejskiej. Miejscowościami wiodącymi jest tu:

- Leśniczówka - Zakład Przetwórstwa Mięsnego, „Kompleks” – zdolność produkcyjna 25 t / tydzień, zatrudnienie 80 osób (23 osoby przy produkcji), produkcja na rynek lokalny i ponadlokalny.
- Ruda - Huta - piekarnia o zdolności produkcyjnej 2,5 t / dobę, zatrudnienie 10 osób.
- tereny i zainwestowanie GS”SCH” i usług rolnych do wykorzystania na cele lokalne,
- drobne zakłady usługowo – produkcyjne (produkcja nagrobków)
- targowisko gminne,
- Ruda-Opalin - tereny i zainwestowanie poprzemysłowe „Huty szkła” – w przygotowaniu na działalność przemysłowo –produkcyjną materiałów budowlanych i nawozów mineralnych,
- drobne zakłady usługowo – produkcyjne jak meble ogrodowe, siatka ogrodzeniowa,
- Hłowa - przemysł drzewny – tartak,
- Karolinów - przemysł spożywczy – działalność produkcyjna – młyn gospodarczy

Jednostki organizacyjne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela nr 1

Rok	Ogółem	Sektor publiczny				Sektor prywatny			
		razem	w tym			Razem	w tym		
			przedsięb. państwowe (osoby prawne)	zakłady , przedsię. (bez osob. prawnej)	spółki prawa handlowego		spółdzielnie	spółki, przedsięb. zakł. orga-niż. społecz. i pol.	osoby fiz. podmioty działalności gospodar-czejpod-mioty dzia-łalności go-spodarczej
1991	16	1	—	1	—	15	4	1	8

1992	80	—	—	—	—	80	4	1	66
------	----	---	---	---	---	----	---	---	----

Podmioty gospodarki narodowej, zakłady gospodarcze
zarejestrowane w systemie „REGON” (bez indywidualnych gospodarstw rolnych
wg Polskiej Klasyfikacji Działalności)

Tabela nr 2

Rok	Podmioty gospodarcze									Zakłady gospodarcze			
	Ogółem	w tym:								ogółem	gospodarczych podmiotów	podst. zw. zaw. organ. społecz.	jedn. budżetowe
		przedsiębiorstwa		spółki			inne	spółdzielnie	osób fizycznych zakłady				
		państwowe	komunalne	pr. handlow. razem	prywatne w tym	cywilne							
1993	98	-	-	-	-	-	1	4	93	1	-	1	-
1994	94	-	-	-	-	-	-	4	89	1	-	1	-
1995	90	-	-	1	1	5	-	4	80	1	-	1	-
1996	103	-	-	1	1	4	-	4	94	-	-	-	-
1997/1998	124/148	-	-	1	1	6	-	4	113	-	-	-	-
1999	147	-	-	2	1	x	x	3	121	-	-	-	-
2001	145	x	x	2	x	6	x	4	119	-	-	-	-
2002	158	x	x	3	x	5	x	4	131	-	-	-	-
Powiat chełmski 2002 r.	2825	x	x	72	x	96	x	63	2 228	x	x	x	x
Gminy wiejskie powiatu chełmskiego 2002 r.	2617	x	x	64	x	89	x	59	2 067	x	x	x	x
Województwo lubelskie 2002 r.	149 411	x	x	6 153	x	10 862	x	1 283	118 221	x	x	x	x

W 2002 r. podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności osiągnęły następujące wielkości:

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej:		Ogółem
	sektor publiczny	sektor prywatny	
	ilość/ % do ogółu	ilość/ % do ogółu	ilość/ % do ogółu
gmina Ruda - Huta	9 / 5,7 %	149 / 94,3 %	15 / 100,0 %
gminy wiejskie pow. chełmskiego	168 / 6,4 %	2 449 / 93,6 %	2 617 / 100,0 %
powiat chełmski	184 / 4,0 %	2 641 / 93,5 %	2 825 / 100,0 %
województwo lubelskie	5 933 / 4,0 %	143 478 / 96,0 %	149 411 / 100,0 %

Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

Tabela nr 3

Rok	Ogółem	w tym:								
		rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	działalność produkcyjna	budownictwo	handel i naprawy	hotele i restauracje	transport, składowanie, łączność	obsługa nieruchomości	ochrona zdrowia i opieka społeczna	pozostała działalność usługowa
1995	80	1	9	16	37	4	7	2	1	3
1996	94	5	8	17	44	6	8	2	1	3
1997	113	11	10	16	51	6	10	2	3	3
1998		x	x	x	x	x	x	x	x	x
1999	121	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2001	119	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2002	131	x	x	x	x	x	x	x	x	x

x – brak danych

5.5. Budżet gminy.

W wyniku reformy systemu budżetowego w Polsce wyłonione zostały budżety gmin jako odrębne budżety samorządów lokalnych. Każda gmina prowadzi gospodarkę finansową opracowaną na podstawie własnego budżetu uchwalonego przez Radę Gminy.

W „Studium” analizą objęto budżety gminy Ruda - Huta w latach 1995 – 2002

Dochody budżetu gminy. (tabela nr 1)

Łączne dochody budżetu gminy w 2002 r. wynosiły 6238,6 tys. zł. i były o 18,25 % wyższe w porównaniu z rokiem 2001.

Wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem w gminie w 2002 r. wyniósł 20,63 %, gminy wiejskie powiatu chełmskiego 29,98 %.

¹⁵ Budżet gminy – dane liczbowe pochodzą z roczników statystycznych WUS Lublin za lata 1995 -2002.

Dochody ogółem na 1 mieszkańca w gminie wynosiły 1282,1 zł i były niższe od wskaźnika dla gmin wiejskich powiatu chełmskiego 1337,3 zł.

Wydatki budżetu gminy.

W latach 1995 – 2002 nastąpił wzrost wydatków budżetu z 1 238,2 tys. zł. do 6 995,2 tys. zł.

Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca w 2002 r. wyniosły 1 426,4 tys. zł i były niższe od wskaźnika dla gmin wiejskich powiatu chełmskiego – 3 458,8 zł.

Wydatki budżetu gminy wg rodzajów i działów podano w tabelach 2 i 3

Najwyższy udział w wydatkach w 2001 r. nastąpił w działach: oświata i wychowanie – 44,63 % (gminy wiejskie – 47,64 %, administracja samorządowa – 19,07 %, gminy wiejskie 14,98 % i opieka społeczna – 16,67 % (gminy wiejskie 14,39 %)

Wynik finansowy budżetów gminy podaje tabela nr 4, gdzie w latach 1995 – 2001 występowały zyski i straty.

Dochody budżetów

Tabela nr 1

Rok	Dochody budżetu ogółem		Z ogółem dochody własne	
	w tys. zł.	na 1 mieszkańca w zł.	w tys. zł.	na 1 mieszkańca w zł.
1995	1316,6	259,1	686,8	135,1
1996	2513,6	495,3	433,3	85,4
1997	4578,1	890,2	1209,9	235,2
1998	4990,2	1001,1	708,0	143,0
1999	4747,9	962,7	1351,3	274,0
2000	5100,2	1028,5	1209,7	243,9
2001	5275,9	1075,8	1145,6	233,6
Powiat chełmski 2002 r.	26950,5	360,4	3380,4	45,3
Gminy wiejskie powiatu chełmskiego 2002 r.	93549,6	1337,3	28047,0	400,9
Województwo lubelskie 2002 r	238898,9	108,6	21447,6	9,8
2002 r	6238,6	1282,1	1287,0	262,4
2003 r. */	7056,5	1438,9	1242,2	253,3

*/ - w ciągu roku budżetowego

Wydatki budżetów wg rodzaju

Tabela nr 2

Rok	Ogółem	w tym:						
		na 1 mieszkańca w „zł”	wynagrodzenia w „tys. zł”	materiały i usługi w „tys. zł”	opłaty i składki w „tys. zł”	dotacje na wydatki bieżące w „tys. zł”	wydatki majątkowe	
							razem	z tego wydatki inwestycyjne
1995	1238,2	243,6	354,2	121,9	181,0	1,9	303,3	303,3

1996	2465,1	485,7,	983,2	305,3	509,8	0,5	245,0	245,0
1997	4944,8	961,5	1236,2	414,1	557,1	0,4	2101,0	2101,0
1998	5011,9	1005,4	1350,3	317,6	677,9	x	1625,0	1625,0
1999	4813,1	970,6	1967,0	621,9	438,5	-	1035,5	1035,5
2000	4875,1	995,7	2357,7	616,1	533,1	29,0	488,0	488,0
2001	5203,2	1061,0	2438,3	535,8	521,0	53,0	293,5	293,5
2002	6995,2	1426,4	2697,2	684,2	565,2	99,3	1492,4	1492,4
2003 */	7072,1	1442,1	2845,6	547,7	575,2	76,5	1576,9	1576,9

x – brak danych

*/ - w ciągu roku budżetowego

Wydatki budżetów wg działań

Tabela nr 3

Lp.	Rok	Ogółem „tys. zł”	w tym								
			na 1 miesz- kańca w „zł”	gospodarka komunalna „tys. zł”	gospodarka mieszkaniowa „tys. zł”	oświata i wy- chowanie „tys. zł”	kultura i sztuka „tys. zł”	ochrona zdrowia „tys. zł”	opieka spo- leczna „tys. zł”	kultura fi- zyczna i sport „tys. zł”	administracja państw. i samorząd. „tys. zł”
	1995	1238,2	243,6	53,2	27,7	43,1	32,5	201,9	336,0	5,7	419,2
	1996	2465,1	485,7	90,1	45,6	1086,8	54,0	9,6 9,5	478,3	9,7	522,1
	1997	4944,8	890,2	2042,7	43,1	1296,4	64,4	0,1	574,8	17,5	663,1
	1998	5011,9	1005,4	1491,4	76,3	1553,1	76,0	0,7	703,2	23,1	783,4
	1999	4813,1	970,6	975,2	47,0	1873,2	106,9	26,9	690,3	28,2	794,1
	2000	4875,1	995,7	402,8	63,3	2238,4	118,0	9,0	800,7	29,0	904,7
	2001	5203,2	1061,0	138,7	29,5	2218,2	124,8	9,8	867,4	30,0	992,4
	Powiat chełmski 2002 r.	26944,9	360,3	-	85,2	4727,2	64,1	1217,9	9980,4	15,6	3689,2
	Gminy wiejskie powiatu chełm- skiego 2002 r.	95031,2	1274,5	5370,1	1925,2	43338,3	2232,9	455,7	13761,0	479,3	13704,8
	Województwo lu- belskie 2002 r	2444412,6	111,1	-	297,1	29930,4	28506,7	25447,4	2692,9	2260,8	15140,1
	2002	6995,2	1426,4	1442,1	61,7	3321,8	141,7	5,5	950,1	31,3	1082,3
	2003 */	7072,1	1442,1	131,5	51,4	3156,3	145,6	15,1	870,1	37,0	1109,8

x – brak danych

*/ - w ciągu roku budżetowego

Wynik finansowy budżetów

Tabela nr 4

Rok	Dochody budżetów		Wydatki budżetów		Wynik finansowy („+” zysk, „-” strata w „zł”)
	w „tys. zł”	na 1 mieszkań- ca w „zł”	w „tys. zł”	na 1 mieszkań- ca w „zł”	
1995	1316,6	259,1	1238,2	243,6	+78,4
1996	2513,6	495,3	2465,1	485,7	+48,5
1997	4578,1	890,2	4944,8	961,5	-366,7
1998	4990,2	1001,1	5011,9	1005,4	-21,7
1999	4747,9	962,7	4813,1	975,9	-65,2
2000	5100,2	1028,5	4875,1	983,1	+225,1
2001	5275,9	1075,8	5203,2	1061,0	+72,7
2002	6238,6	1272,1	6995,2	1426,4	-756,6
2003 */	7056,5	1438,9	7072,1	1442,1	- 15,5

*/ - w ciągu roku budżetowego

5.6. Mieszkalnictwo.

Istniejący układ przestrzenny gminy Ruda-Huta charakteryzują zwarte i rozproszone formy zabudowy zlokalizowane w 24 miejscowościach i 15 sołectwach.

Na koniec 2001 r. liczba ludności wynosiła 4 904 osoby zamieszkałe w 1 583 mieszkaniach (zabudowa zagrodowa, jednorodzinna i wielorodzinna). Zaludnienie oraz zasoby mieszkaniowe w poszczególnych miejscowościach przedstawiają się następująco:

- Ruda - Huta - ok. 1 100 mieszkańców – 350 mieszkań,
- Rudka - ok. 480 mieszkańców – 160 mieszkań,
- Żalin - ok. 340 mieszkańców – 110 mieszkań,
- Ruda-Opalin - ok. 330 mieszkańców – 105 mieszkań,
- Karolinów - ok. 270 mieszkańców – 85 mieszkań.

Miejscowości: Miłosław, Hniszów Kol. Marysin, Rudka Kol. Tarnówka zamieszkuje od 50 – 10 osób, a liczba mieszkań waha się od 15 do 5.

Najmniej zaludnionymi miejscowościami w gminie jest Miłosław, Hniszów-Kolonia, Marysin, Rudka-Kolonia i Tarnówka, gdzie liczba ludności wynosi od 50 – 10 osób a liczba mieszkań od 15 – 5.

Wykształconą formą przestrzenną w gminie jest ośrodek gminny Ruda-Huta – siedziba władz samorządowych oraz głównych usług publicznych i komercyjnych.

Pozostałe miejscowości posiadają typową sieć o układzie liniowym – ulicznym.

¹⁶ Mieszkalnictwo – dane liczbowe pochodzą z roczników statystycznych województwa lubelskiego za lata 1990 – 2001 – WUS Lublin

Rodzaje zabudowy.

Zabudowę mieszkaniową poszczególnych miejscowości gminy stanowi głównie zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna i wielorodzinna.

- zabudowa zagrodowa stanowi ok. 86,5 % zasobów mieszkaniowych gminy tj. 1 368 mieszkań, stan techniczny zabudowy średni i dobry.
- zabudowa jednorodzinna stanowi ok. 10 % zasobów, tj. 160 mieszkań, stan techniczny zabudowy dobry, lokalizacja głównie w miejscowościach: Ruda - Huta
- zabudowa wielorodzinna stanowi ok. 3,5 % zasobów, tj. 55 mieszkań, lokalizacja w miejscowości gminnej Ruda - Huta i miejscowości Iłowa.

Zasoby mieszkaniowe zamieszkane , standardy mieszkaniowe.

Mieszkalnictwo gminy Ruda - Huta w 2001 r. charakteryzowało się następującymi wskaźnikami (tabela nr 1)

- ilość mieszkań	- 1 583
- izby mieszkalne	- 4 831
- powierzchnia użytkowa mieszkań	- 97 132 m ²
- przeciętna liczba izb w mieszkaniu	- 3,05
- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	- 3,10
- przeciętna liczba osób na 1 izbę	- 1,02
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	- 61,4 m ²
- przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 izbę	- 19,8 m ²
- ilość mieszkań na 1 000 ludności	- 323

Mieszkania oddane do użytku.

W latach 1997 - 2001 r. w gminie nie oddano mieszkań do użytku – wskaźnik „0”, natomiast wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1 000 ludności w gminach wiejskich powiatu chełmskiego w 2001 r. wyniósł 0,71. (tabela nr 2)

W „Studium” wnioskuje się:

- utrzymanie terenów budowlanych na obszarach uzbrojonych w infrastrukturę techniczną - wodociąg wiejski, kanalizację sanitarną, drogi utwardzone,
- w istniejącej zabudowie mieszkaniowej- szczególnie w zabudowie zagrodowej podnieść standard użytkowy i estetyczny poprzez zaopatrzenie mieszkań w łazienki i wc,
- należy dążyć do obniżenia zużycia energii na ogrzewanie mieszkań (termorenowacja budynków), stosować ekologiczne nośniki energii do ogrzewania mieszkań (energia elektryczna, gaz ziemny, olej opałowy i gaz płynny).

Zasoby mieszkaniowe zamieszkane.

Tabela Nr 1

Lp	Rok	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna				
					liczba izb w mieszkaniu	liczba osób na		pow. użytkowa w m ² na	
						1 mieszkanie	1 izbę	1 mieszkanie	1 osobę
1.	1990	1 566	4 726	95 200	3,02	3,29	1,09	60,8	20,1
2.	1991	1 571	4 753	95 800	3,03	3,25	1,08	61,0	20,2
3.	1992	1 572	4 762	96 000	3,03	3,26	1,08	61,1	20,2
4.	1993	1 573	4 767	96 100	3,03	3,25	1,07	61,1	18,8
5.	1994	1 574	4 774	96 200	3,03	3,23	1,07	61,1	18,9
6.	1995	1 578	4 795	96 520	3,04	3,23	1,06	61,2	19,0
7.	1996	1 585	4 836	97 238	3,05	3,16	1,04	61,3	19,4
8.	1997	1 585	4 836	97 238	3,05	3,15	1,05	61,3	19,5
9.	1998	1 584	4 833	97 177	3,05	3,15	1,03	61,3	19,5
10.	1999	1 584	4 833	97 177	3,05	3,15	1,03	61,3	19,5
11.	2000	1 584	4 833	97 177	3,05	3,13	1,03	61,3	20,1
12.	2001	1 583	4 831	97 132	3,05	3,10	1,02	61,4	19,8
Powiat chełmski 2001 r.		23 475	74 798	1 493 248	3,19	3,19	1,10	63,6	20,0
Gminy wiejskie powiatu chełmskiego 2001 r.		21 987	69 786	1 408 308	3,17	3,19	1,00	64,1	20,2
Województwo lubelskie 2001 r.		678 978	2 312 188	42 807 286	3,41	3,20	0,94	63,0	19,7

Wskaźnik: mieszkania na 1 000 ludności (ogółem)

- gmina Ruda - Huta - 323
- powiat chełmski - 311
- gminy wiejskie pow. chełmskiego - 311
- województwo lubelskie - 305

Mieszkania oddane do użytku

Tabela Nr 2

Lp	Rok	Mieszkania		Izby		Pow. użytkowa mieszkań w m ²		Przeciętna pow. użytk. miesz w m ²	
		ogółem	w tym w bud. indywidualnych	ogółem	w tym w bud. indywidualnych	ogółem	w tym w bud. indywidualnych	ogółem	w tym w bud. indywidualnych
1.	1990	7	7	30	30	655	655	93,6	93,6
2.	1991	5	5	27	27	596	596	119,2	119,2
3.	1992	2	2	11	11	208	208	104,0	104,0
4.	1993	1	1	5	5	99	99	99,0	99,0
5.	1994	1	1	7	7	118	118	118,0	118,0
6.	1995	6	2	25	7	391	115	65,2	57,5
7.	1996	7	7	41	41	718	718	102,6	102,6
8.	1997	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	1998	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	1999	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	2000	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	2001	-	-	-	-	-	-	-	-
Powiat chełmski 2001 r.		53	53	x	x	5 980	5 980	112,8	112,8
Gminy wiejskie powiatu chełmskiego 2001 r.		50	50	x	x	5 619	5 619	112,4	112,4
Województwo lubelskie 2001 r.		4 934	1 703	x	x	389 289	211 485	78,9	124,2

x brak danych

- zjawisko nie wystąpiło

Wskaźnik: mieszkania oddane do użytku na 1 000 ludności:

- gmina Ruda - Huta - 0
- powiat chełmski - 0,71
- gminy wiejskie pow. chełmskiego - 0,71
- województwo lubelskie - 2,21

5.7. Urządzenia obsługi mieszkańców – usługi wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Usługi są jednym z elementów charakteryzujących sferę społeczną w gminie Rodzaje usług objęte analizą w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ruda - Huta” w/g „Sekcji” Polskiej Klasyfikacji Działalności - to:

administracja,
porządek i bezpieczeństwo publiczne,
obsługa finansowa,
kultura,
edukacja,
ochrona zdrowia i pomoc społeczna,
handel, gastronomia, rzemiosło,
łączność,
sport, rekreacja,
usługi inne,

5.7.1. Administracja samorządowa.

Gmina Ruda - Huta posiada ukształtowany ośrodek administracyjno – usługowo – handlowy w miejscowości gminnej Ruda - Huta z siedzibą władz samorządowych, Radą Gminy, i Urzędem Gminy.

Urząd Gminy w Rudzie - Hucie:

powierzchnia terenu - 0,51ha,
powierzchnia użytkowa - 217 m²,
zatrudnienie -19 osób,
zabudowa o konstrukcji murowanej, wysokość II kondygnacje, stan techniczny dobry.

5.7.2. Porządek i bezpieczeństwo publiczne.

Usługi związane z porządkiem i bezpieczeństwem publicznym sprawowane są przez Policję – Komisariat Policji w Dorohusku, Rewir Dzielnicowych w Rudzie - Hucie.

Zabudowa usług murowana, stan techniczny – dobry.

Część administracyjna – powierzchnia użytkowa – 60 m², zatrudnienie – 3 osoby (część mieszkalna - 140 m² p.u. mieszkanie służbowe). W dyspozycji Rewiru znajduje się samochód służbowy.

Teren gminy w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego obsługuje Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Chełmie i Ochotnicza Straż Pożarna: Ruda Kolonia, Leśniczówka i Żalin.

Zabudowę Ochotniczych Straży Pożarnych stanowią strażnice – remizy strażackie pełniące również funkcje świetlic wiejskich (klubów rolniczych) oraz garaże na środki transportowe i sprzęt pożarniczy.

¹⁷ PKD – dane liczbowe i informacje o poszczególnych obiektach pochodzą z Urzędu Gminy i ze spisu terenowego.

Lokalizacje obiektów OSP do zachowania i ewentualnej rozbudowy.

Uznaje się za konieczne wyposażenie jednostek ratowniczych w taki sprzęt, który umożliwiłby podejmowanie akcji ratowniczych nie tylko w zakresie ochrony przeciwpożarowej, ale również w zakresie ratownictwa drogowego i chemicznego.

5.7.3. *Obsługa finansowa.*

Obsługę finansową gminy Ruda - Huta pełni Bank Spółdzielczy w Rudzie - Hucie.

powierzchnia terenu - 0,14 ha,

powierzchnia użytkowa - 80 m²,

zatrudnienie - 4 osoby,

zabudowa o konstrukcji murowanej, I kondygnacja, stan techniczny dobry, własność Banku Spółdzielczego.

Obiekty administracji, porządku publicznego oraz obsługi finansowej do zachowania w „Studium”.

5.7.4. *Kultura.*

Usługi kultury w gminie Ruda - Huta świadczy Biblioteka Publiczna Gminna - (z filiami), Gminny Ośrodek Kultury w Rudzie zajmujący się działalnością kulturalną, oświatową i promocyjną gminy.

Rolę ośrodków kultury pełnią również na terenie gminy świetlice wiejskie i kluby działające przy jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych oraz obiekty sakralne.

- Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Rudzie - Hucie i Filiami w Leśniczówce i kolonii Ruda.

Biblioteka Publiczna w Rudzie - Hucie zlokalizowana jest w budynku wielofunkcyjnym, dysponuje księgozbiorem posiadającym 13 512 woluminów, - powierzchnia użytkowa - 55 m², zatrudnienie- 2 osoby, stan techniczny zabudowy – dobry.

Filia w Leśniczówce posiada 8 675 woluminów – powierzchnia użytkowa - 80 m², zatrudnienie – 1 osoba, stan techniczny zabudowy – dobry.

Filia w Rudzie Kolonii posiada 2 263 woluminy, – powierzchnia użytkowa -15 m², zatrudnienie – 1 osoba, stan techniczny zabudowy – dobry.

Księgozbiór w gminie Ruda - Huta w zasobach bibliotecznych według stanu na koniec 2003 r. liczył 24 450 woluminów.

- Gminny Ośrodek Kultury - w Rudzie o pow. użytkowej 340 m², zatrudnienie – 2 osoby, stan techniczny zabudowy – dobry. Podlegają mu świetlice i kluby wiejskie.

- Świetlice wiejskie i kluby – lokalizacja w miejscowościach: Ruda-Huta (pow. uż. 69 m²), Leśniczówka, Ruda Kolonia, Hniszów, Gdola, Żalin.
Stan techniczny zabudowy – dobry, powierzchnia terenów świetlic i klubów wiejskich – ok.1,50 ha.

- Obiekty sakralne - (administrowane przez parafie)

Kościół Rzymsko – Katolicki p.w. Świętego Stanisława w miejscowości Ruda - Huta,

Kościół Polsko – Katolicki p.w. Świętego Mateusza w miejscowości Ruda - Huta,

Kaplice Rzymsko – Katolickie w Gotówce, Rudce i Żalinie.

Kaplica Baptistów w Rudce.

Obiekty kultury należy zachować w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”.

Proponuje się zmianę przeznaczenia terenów i bazy GS „SCH” na usługi nieuciążliwe – w tym lokalizacja „gminnego centrum kultury”.

Biblioteki publiczne

Tabela nr

Rok	Placówki biblioteczne				Liczba lud. na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór w woluminach		Czytelnicy	Wypożyczenia w woluminach	
	ogółem	biblioteki	filie	punkty biblioteczne		w tys.	na 1000 ludności		w tys.	na 1 czyteln.
1990	10	1	3	6	1289	28,7	5568	1105	22,8	20,6
1991	3	1	2	-	1704	28,0	5474	595	11,0	17,8
1992	4	1	2	1	1711	28,0	5455	499	10,3	20,7
1993	4	1	2	1	1277	28,0	5487	490	7,5	15,3
1994	3	1	2	-	1695	25,3	4982	407	5,7	14,0
1995	3	1	2	-	1697	25,5	5005	444	6,7	15,0
1996	3	1	2	-	1671	25,7	5123	528	6,4	12,1
1997	3	1	2	-	1663	26,1	5243	533	6,0	11,2
1998	3	1	2	-	1662	26,1	5228	x	x	x
1999	3	1	2	-	1644	25,7	5214	x	x	12,2
2000	3	1	2	-	1653	25,6	5171	x	x	x
2001	3	1	2	-	1635	25,7	5243	x	x	13,4
Powiat chełmski 2000 r. /*	34	34			2222		4801	x	x	19,4
Województwo lub. 2000 r.	637	637			3497		3313	x	x	18,5

x – brak danych

Wskaźniki :

księgozbiórów na 1 000 ludności (2001 r.)

gmina Ruda - Huta - 5243

powiat chełmski - 4801

województwo lubelskie - 3313

wypożyczenia w woluminach na 1 czytelnika (2001r)

gmina Ruda - Huta - 13,4
powiat chełmski - 19,4
województwo lubelskie - 18,5

5.7.5. Edukacja.

Wychowanie przedszkolne.

Wychowanie przedszkolne w gminie skupione jest w 2 oddziałach przedszkolnych przy szkole podstawowej w miejscowości Ruda - Huta.

Łączna liczba dzieci objęta wychowaniem przedszkolnym w 2001 r. w gminie wynosiła 64.

Wychowanie przedszkolne

Tabela nr 1

Lp	Rok	Pla- cówki	Miejsca ^{a/}	Oddziały	Dzieci	Nauczyciele
1.	1990	5	28	6	92	7
2.	1991	4	x	6	87	6
3.	1992	4	x	5	66	5
4.	1993	4	x	5	70	5
5.	1994	4	x	5	74	5
6.	1995	1	x	2	54	2
7.	1996	1	x	2	58	2
8.	1997	1	x	2	57	2
9.	1998	1	x	2	58	2
10	1999	1	x	2	66	3
11	2000	1	x	3	55	3
12	2001	1	x	2	64	2
Powiat chełmski 2000		58	263	68	1 123	75
Województwo lubelskie 2000		1 108	31 242	2 209	45 792	3 076

a/ – w przedszkolach

Szkolnictwo podstawowe.

Na terenie gminy Ruda-Huta w 2002 r. usługi w zakresie edukacji świadczyły 3 szkoły podstawowe zlokalizowane w miejscowościach: Ruda - Huta, Ruda i Żalin.

Szkoła Podstawowa w Rudzie - Hucie:

liczba uczniów	– 333 (w tym w klasie „0” – 40 uczniów)
liczba nauczycieli	– 41,
liczba oddziałów	– 13,
szkoła posiada 2 pracownie przedmiotowe, salę gimnastyczną,	
powierzchnia użytkowa	– 2 848 m ² ,
powierzchnia terenu	– 1,85ha, } łącznie z gimnazjum
stan techniczny	– dobry

Szkoła Podstawowa w miejscowości Ruda :

liczba uczniów	– 23 (klasy 0 – 3)
liczba nauczycieli	– 3,
liczba oddziałów	– 3,
powierzchnia użytkowa	– 136 m ² ,
powierzchnia terenu	– 0,8 ha
stan techniczny	– średni,

Szkoła Podstawowa w Żalinie:

liczba uczniów	– 17 (klasy 0 – 3)
liczba nauczycieli	– 3,
pracownie przedmiotowe	– 3,
liczba oddziałów	– 3,
powierzchnia użytkowa	– 432 m ² ,
powierzchnia terenu	– 1,70 ha
szkoła posiada 1 pracownię przedmiotową	
stan techniczny	– średni

Łącznie w szkolnictwie podstawowym w gminie w 2003 r. uczyło się 373 dzieci - było to mniej uczniów o 3,6 % w stosunku do roku 2001.

Na terenie gminy znajdują się opuszczone obiekty zlikwidowanych szkół podstawowych w Leśniczówce, Rudce oraz w miejscowości Hniszów – obecnie mieszkanie.

Szkolnictwo gimnazjalne w Rudzie-Hucie:

Zabudowa wspólna ze szkołą podstawową – w roku szkolnym 2001/2002 uczęszczało do gimnazjum 203 uczniów, nauka odbywała się w 7 oddziałach, liczba nauczycieli pełnozatrudnionych wynosiła 8.

Przeprowadzana jest dobudowa obiektu szkolnego obejmująca powiększenie powierzchni użytkowej o 495 m², 4 sale lekcyjne i 3 pomieszczenia specjalistyczne.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące:

W zabudowie wspólnej ze szkołą podstawową i gimnazjum funkcjonuje w gminie Liceum Ogólnokształcące, gdzie w roku szkolnym 2002/2002 w 4 oddziałach uczyło się 96 uczniów, liczba nauczycieli pełnozatrudnionych wynosiła 2, liczba absolwentów z poprzedniego roku szkolnego wyniosła 31.

W stosunku do roku szkolnego 2000/2001 liczba uczniów zmniejszyła się o 30 osób.

Szkoły podstawowe */

Tabela nr 2

Rok szkolny	Ogółem	Uczniowie	Absolwenci	Nauczyciele	Pomieszczenia do nauczania			Oddziały
					Izby lekcyjne	Pracownie przedmiotowe	Sale gimnastyczne	
1990/91	4	661	84	x	x	x	x	x
1991/92	4	669	69	x	x	x	x	x
1992/93	4	637	96	x	x	x	x	x
1993/94	4	607	87	41	9	19	2	31
1994/95	4	595	72	41	10	22	2	31
1995/96	4	582	84	39	10	20	2	28
1996/97	43	556	85	37	10	20	2	26
1997/98	3	541	80	30	8	17	2	23
1998/99	3	529	x	x	x	x	x	x
1999/00	3	451	x	21	x	x	x	x
2000 / 2001	3	394	66	24	9	18	1	19
2001 / 2002	3	387	65	20	27			18
Powiat chełmski 2001 / 2002	69	6 625	1 138	519	490			389
Województwo lubelskie 2000 / 2001	1 243	188 867	34 237	13 234	10 845			9 595

/* - bez gimnazjum.

Wskaźniki w zakresie szkolnictwa podstawowego.

Tabela nr 3

Rok	Liczba uczniów na			
	szkołę	nauczyciela pełno-zatrudnionego	oddział	pomieszczenie do nauczania
1990 / 1991	165	x	x	x
1991 / 1992	167	15	22	21
1992 / 1993	159	16	21	21
1993 / 1994	152	15	20	20
1994 / 1995	149	15	19	18
1995 / 1996	146	18	15	21
1996 / 1997	139	15	21	17
1997 / 1998	180	18	24	20
1998 / 1999	176	20	x	x
1999/2000	150	21	x	x
2000 / 2001	131	16	21	14
2001 / 2002	129	19	22	14
Powiat chełmski 2001 / 2002	96	13	17	14
Województwo lubelskie 2001 / 2002	91	13	17	13
Gminy wiejskie – powiat chełmski 2001 / 2002	152	14	20	17
	95	12	17	13

x – brak danych

5.7.6. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

Ochrona zdrowia w gminie Ruda-Huta organizacyjnie związana jest z Narodowym Funduszem Zdrowia w Lublinie.

W zakresie leczenia specjalistycznego i szpitalnego gmina obsługiwana jest przez przychodnie specjalistyczne i szpitale w Chełmie i Lublinie.

W zakresie pomocy doraźnej gmina korzysta z usług Stacji ratownictwa Medycznego – Zakład Opieki Zdrowotnej w Chełmie..

Podstawową opiekę zdrowotną w gminie świadczy:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Rudzie-Hucie posiadający 3 gabinety o pow. uż. 64 m², zatrudniający 2 lekarzy medycyny, 3 pielęgniarki, 1 położną, lokalizacja w budynku byłego ośrodka zdrowia, stan techniczny zabudowy – dobry.
- Usługi stomatologiczne w gminie świadczone są przez indywidualną praktykę stomatologiczną w Rudzie-Hucie, zatrudnienie 2 osoby, w tym 1 lekarz stomatolog, gabinet stomatologiczny – 14 m² pow. uż., Lokalizacja wspólna z NZOZ.

W 2002 r. w gminie udzielono 16 635 porad lekarskich ogółem w podstawowej opiece zdrowotnej (porady lekarskie – 13 330, stomatologiczne – 3 305). Wskaźnik porad na 1 mieszkańca w gminie wyniósł 3,4, świadczy to o spadku liczby porad o % w stosunku do 2001 r. (rok 2001 – 18 878 porad ogółem, w tym lekarskie – 15 843, stomatologiczne – 3 035, wskaźnik) na 1 mieszkańca – 3,8 porady).

Liczba udzielonych porad lekarskich na 1 mieszkańca w gminie była wyższa od wskaźnika w powiecie chełmskim (3,1), lecz mniejszy od wskaźnika w województwie lubelskim (6,0).

Apteka prywatna, lokalizacja w Rudzie-Hucie, powierzchnia użytkowa 60 m², zatrudnienie 2 osoby (1 farmaceuta), stan techniczny zabudowy – dobry.

Charakterystykę usług ochrony zdrowia w gminie Ruda -Huta na przestrzeni lat 1990 – 2001 podają załączone zestawienia tabelaryczne:

- Personel służby zdrowia – tab. nr 1,
- Zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – tabela nr 2,
- Apteki – tabela nr 3.

Istniejące usługi zdrowia zabezpieczają obsługę ludności gminy w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, obiekty usług zdrowia winny być modernizowane i odpowiednio wyposażone – do zachowania i adaptacji w „Studium”.

Personel służby zdrowia

Rok	Lekarze	Lekarze dentyści	Farma- ceuci	Pielę- gniarki	Położ- ne	Leka- rze	Lekarze dentyści	Far- ma- ceuci	Pielę- gniarki	Położ- ne
	w liczbach bezwzględnych					na 10 tys. ludności				
1990	1	1		4	3	1,9	1,9		7,8	5,8
1991	2	1		3	2	3,9	2,0		5,9	3,9
1992	2	1		5	2	3,9	1,9		9,7	3,9
1993	1	1	1	5	1	2,0	2,0	2,0	9,8	2,0
1994	1	1	1	5	1	2,0	2,0	2,0	9,8	2,0
1995	2	1	1	6	1	3,9	2,0	2,0	11,8	2,0
1996	2	1	2	5	1	4,0	2,0	4,0	10,0	2,0
1997	2	1	1	3	1	4,0	2,0	2,0	6,0	2,0
1998	2	1	1	3	1	4,0	2,0	2,0	6,0	2,0
1999	2	1	1	3	1	4,1	2,0	2,0	6,1	2,0
2000	2	1	1	3	1	4,0	2,0	2,0	6,0	2,0
2001	2	1	1	3	1	4,1	2,0	2,0	6,0	2,0
Powiat chełmski 2001 r. -	19	9	x	62	x	2,5	1,2	x	8,1	x
Województwo lubelskie 2001 r.	5 370	979	1 879	13 076	1 527	24,1	4,4	8,4	58,7	6,8

x – brak danych

Zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

Lp.	Rok	Przychodnie			Ośrodki zdrowia		Żłobki		
		Ogółem	w tym		Ogółem	w tym gminne	zakłady	miejsca	dzieci
			rejonowe	przem. służby zdrowia					
	1990	—	—	—	1	1	—	—	—
	1991	—	—	—	1	1	—	—	—
	1992	—	—	—	1	1	—	—	—
	1993	—	—	—	1	1	—	—	—
	1994	—	—	—	1	1	—	—	—
	1995	—	—	—	1	1	—	—	—
	1996	—	—	—	1	1	—	—	—
	1997	—	—	—	1	1	—	—	—
	1998	—	—	—	1	1	—	—	—
	1999	—	—	—	1	1	—	—	—
	2000	—	—	—	1	1	—	—	—
	2001	—	—	—	1	1	—	—	—
	Powiat chełmski 2001 r. -	4	x	x	13	13	—	—	—
	Gminy wiejskie powiatu chełmskiego 2001 r.	2	x	x	13	13	—	—	—
	Województwo lubelskie 2001 r.	310	x	x	203	x	26	1 163	1 859

x – brak danych

Apteki i Punkty Ateczne

Rok	Apteki		Punkty ap- teczne	Liczba lud- ności na ap- tekę (punkt)	Farmaceuci zatrudnieni w aptekach (punktach)	
	ogółem	w tym pry- watne			ogółem	w tym pry- watnych
1990	1			5 154		
1991	1			5 112		
1992	1	1	—	5 132	2	2
1993	1	1	—	5 107	1	1
1994	1	1	—	5 086	1	1
1995	1	1	—	5 092	1	1
1996	1	1	—	5 013	2	2
1997	1	1	—	4 988	1	1
1998	1	1	—	4 985	1	1
1999	1	1	—	4 932	1	1
2000	1	1	—	4 959	1	1
2001	1	1	—	4 904	1	1
Powiat chełm- ski 2001 r	13	x	x	5 811	x	x
Gminy wiej- skie powiat chełmskiego 2001 r	11	x	x	3 438	x	x
Województwo lubelskie 2001 r	678	x	x	3 295	x	x

x – brak danych

Ośrodek Pomocy Społecznej

Lokalizacja ośrodka w miejscowości gminnej Ruda-Huta w siedzibie Urzędu Gminy - powierzchnia użytkowa 60 m², zatrudnienie 6 osób, w tym 3 osoby wykonujące usługi opiekuńcze.

Jest to jednostka organizacyjna samorządu gminy, realizuje zadania własne i „zadania zlecone” (finansowane przez Lubelski Urząd Wojewódzki) w zakresie pomocy społecznej w gminie Ruda-Huta.

Do zadań własnych należą usługi opiekuńcze, zasiłki celowe i pomoc w naturze, dodatki mieszkaniowe, dożywianie dzieci.

Zadania zlecone to forma pomocy w zakresie zasiłków stałych, wyrównawczych, okresowych, gwarantowanych i specjalnych, rent socjalnych, z powodu choroby i macierzyństwa, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, składek na ubezpieczenia zdrowotne i społeczne.

Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy ośrodka oraz liczba świadczeń wzrasta. W roku 2002 w zadaniach zleconych opłacano składki na ubezpieczenia zdrowotne osób pobierających świadczenia:

- liczba składek – 722 , kwota – 20 671 zł.
- świadczenia społeczne, liczba świadczeń – 1 707; kwota – 500 973 zł.
- składki na ubezpieczenia społeczne, liczba składek – 102; kwota – 13 627 , zł.
- zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne, liczba zasiłków – 241; kwota – 99 400, zł.

W ramach zadań własnych Urząd Gminy finansował:

zasiłki celowe: liczba osób – 168;	kwota – 44 531 zł.
dotatki mieszkaniowe : liczba wypłaconych dodatków – 155;	kwota – 14 533 zł.
dożywianie uczniów: ilość uczniów – 352;	kwota – 48 069 zł.
wyprawki szkolne: ilość uczniów – 33;	kwota – 2 888 zł.

5.7.7. *Handel, gastronomia, rzemiosło.*

Ważne znaczenie dla funkcjonowania gminy mają usługi bytowe o charakterze komercyjnym - handlu, gastronomii i rzemiosła. W wyniku przemian społeczno - gospodarczych następuje rozwój sieci usług realizowanych przez inwestorów prywatnych.

Liczba podmiotów gospodarczych w gminie w 2002 r. wynosiła 158 a zakładów osób fizycznych 131. W stosunku do 2001 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów o 9,0 % tj. o 13 podmiotów a zakładów osób fizycznych o 10,1 % tj. o 12 zakładów.

Liczba obiektów handlowych - sklepów w gminie w 2002 r, wyniosła 24, powierzchnia użytkowa – 990 m², zatrudnienie – 25 osób, powierzchnia terenu usług handlu – 2,0 ha. lokalizacja usług handlu w miejscowości gminnej Ruda - Huta (37,5 % usług) oraz we wsiach: Ruda , Ruda Kolonia, Gotówka, Leśniczówka, Poczekajka, Rudka, Hniszów, Dobryniów, Żalin i Chromówka.

W usługach handlu dominują branże spożywcze, spożywczo – przemysłowe, artykuły gospodarstwa domowego i artykuły do produkcji rolnej. Własność prywatna stanowi 75 % usług handlu.

W 2003 r. w miejscowości Ruda - Huta funkcjonował bar gastronomiczny (na terenie byłej bazy GS „SCH”) o powierzchni użytkowej 60 m², dysponujący 30 miejscami konsumpcyjnymi, zatrudniający 1 osobę.

Działalność rzemieślnicza w gminie prowadzona była przez 21 podmiotów w branży: budowlanej, dekarskiej, murarskiej, spawalniczej, mechaniki i naprawy pojazdów mechanicznych, produkcji mebli ogrodowych, stolarskiej, tartacznej i produkcji mebli, spożywczej – młynarsko – piekarskiej w miejscowościach: Ruda - Huta, Ruda, Ruda - Kolonia, Rudka, Ruda - Opalin, Gotówka, Hłowa, Leśniczówka, Żalin, Poczekajka, Hniszów, Dobryniów, Marzynin.

5.7.8. *Łączność.*

W gminie funkcjonuje jedna placówka – Poczta Polska – Urząd Pocztowy w Rudzie - Hucie:

powierzchnia użytkowa	– 32 m ² ,
okienka nadawczo – odbiorcze	– 2,
zatrudnienie	– 6 osób.

Usługi pocztowe zlokalizowane są w zabudowie parterowej, wolnostojącej, wspólnie ze świetlicą wiejską Stan techniczny zabudowy – dobry, usługi łączności do zachowania i utrzymania w „Studium”.

5.7.9. Sport i rekreacja.

Do urządzeń sportowych na terenie gminy należą: boiska sportowe w miejscowości Ruda - Huta: 2 boiska sportowe do gier dużych o pow., 1,0 ha oraz boisko sportowe przy szkole – jako urządzone, oraz boiska sportowe wiejskie nieurządzone w miejscowości Gotówka o pow. 0,70 ha, Ruda Kolonia o pow. 1,0 ha, i Hłowa o pow. 0,8 ha.

Stan zagospodarowania obiektów i terenów sportowo – rekreacyjnych w gminie należy uznać za niewystarczający. Brak jest obiektów służących zajęciom sportowym i rekreacyjnym w okresie całorocznym – sporty zimowe.

Należy realizować usługi związane ze sportem i rekreacją w oparciu o tereny leśne, istniejące i projektowane zbiorniki wodne w miejscowościach: Zarudnia – Ruda, Rudka, Żalin, Karolinów – Gdola. Należy również rozwijać w oparciu o osadnictwo wiejskie agroturystykę i ekoturystykę.

5.7.10. Zieleń, cmentarze.

Uzupełnieniem leśnego krajobrazu gminy są licznie występujące zadrzewienia śródpolne, parki podworskie, zieleń wokół obiektów sakralnych oraz zieleń cmentarna.

Na terenie gminy występuje jeden park wokół pozostałości dawnego zespołu dworskiego z połowy XIX w. we wsi Hniszów o powierzchni 53,0 ha. Jest to obiekt wpisany do rejestru zabytków, na terenie którego znajduje się dąb szypułkowy „Bolko” – jeden z najokazalszych w kraju pomników przyrody.

Również wokół obecnego kościoła polskokatolickiego i kościoła rzymsko – katolickiego w Rudzie- Hucie występuje ciekawy starodrzew.

Na istniejących 12 cmentarzach różnych wyznań, w tym jeden czynny (Ruda-Huta - rzymsko – katolicki) objętych ewidencją prowadzoną przez Gminę, występują zwarte skupiska zieleni wysokiej o bogatym i urozmaiconym starodrzewiu.

Występujące na terenie gminy zadrzewienia śródpolne znakomicie łagodzą klimat, zwiększają zawartość wody w glebie a także zapobiegają wysmalaniu upraw przy ostrych bezśnieżnych zimach.

5.7.11. Wnioski dotyczące usług

zachowanie i modernizacja obiektów usług istniejących,

- przystosowanie niewykorzystane obiekty np. usług oświaty i rolnictwa – dla potrzeb społeczności lokalnej,
- dokonanie w „Studium – kierunki rozwoju” zmiany dotychczasowego przeznaczenia terenów na bazie GS „SCH” na centrum kultury i usługi nieuciążliwe w miejscowości Ruda-Huta oraz terenów po Spółdzielni Kółek Rolniczych w Rudce na działalność produkcyjną i usługi nieuciążliwe,
- uzupełnienie sieci usług zgodnie z ustaleniami dotychczasowych opracowań urbanistycznych,
- rozwijanie sieci usługowej zgodnie z europejskimi tendencjami z pozyskaniem kapitału zagranicznego,
- w budżetach gminy zwiększenie nakładów na kulturę fizyczną, sport i ochronę zdrowia.

6. Identyfikacja głównych problemów gminy.

1. Podstawowym problemem, rzutującym między innymi na przestrzenny rozwój gminy jest brak miejsc pracy w sektorze produkcyjnym, poza rolnictwem. Sytuacja ta wpływa na powstawanie zjawisk powodujących stagnację przestrzennego rozwoju obszaru gminy.

Do zjawisk tych należą:

- migracje mieszkańców gminy, szczególnie ludzi młodych i przedsiębiorczych na inne tereny,
 - ujemny przyrost naturalny,
 - ubożenie ludności zmniejszające popyt na towary i usługi,
 - brak kapitału na realizację inwestycji tworzących nowe miejsca pracy.
2. Ważnym problemem jest przekształcenie sektora rolniczego w kierunku dostosowania jego struktury do warunków gospodarki rynkowej i nastawienia go na produkcję intensywną.
Z realizacją procesu przekształcania sektora rolniczego wiąże się powiększenie powierzchni produkcyjnej gospodarstw, zapewnienie obsługi produkcji rolnej, zbytu wytworzonych surowców i ich przetwarzanie.
 3. Obsługa produkcji rolnej wymaga powstawania zakładów usługowych i przetwórczych, które mogą powstawać drogą przyciągania inwestorów zewnętrznych lub utworzenia organizacji spółek producentów.
 4. Problemem w zakresie rozwoju inwestycji jest brak odpowiednio przygotowanych terenów. Głównie brak wyposażenia gminy w sieć kanalizacji sanitarnej (oczyszczalnie ścieków) i sieć gazową. Stan dróg, zarówno gminnych jak i powiatowych jest niezadowalający.
 5. Kolejnym problemem jest bardzo słabe zagospodarowanie zasobów wodnych (stawy, zbiorniki, wodne) i terenów przyległych – rozwój rekreacji i turystyki.

7. Szanse i zagrożenia rozwoju.

7.1. Szanse – korzystne elementy rozwoju.

Wśród elementów mogących korzystnie wpłynąć na gospodarczy i przestrzenny rozwój gminy wymienić należy:

1. Korzystne położenie geograficzne oraz komunikacyjne.
 - bliskie położenie względem powiatowego ośrodka usług - Chełma stwarza dobre warunki dla rozwoju przedsiębiorczości,
 - bliskość granicy z Ukrainą, do przejścia granicznego w Dorohusku około 23 km, możliwość tworzenia bazy handlu ze wschodem,
 - istniejąca sieć drogowa zapewnia powiązanie gminy z obszarem województwa i resztą kraju,

2. Relatywnie niskie koszty pracy, duży potencjał ludzki,
3. Możliwość rozwoju produkcji i przetwórstwa żywnościowego – nieskażone środowisko, rozwój gospodarstw ekologicznych,
4. Możliwość wykorzystania istniejącej bazy materialnej (np. tereny i obiekty po hucie szkła i GS) pod rozwój usług.
5. Wykorzystanie istniejącej linii kolejowej ze stacją i bocznicą
6. Nieskażone środowisko naturalne (czyste powietrze), walory turystyczno – krajo-
brazowe (północno – wschodnia część gminy), wartości kulturowe mogą być zachętą do lokalizowania obiektów wymagających takich warunków oraz do rozwoju funkcji rekreacyjnych (agroturystyka) dla mieszkańców gminy i Chełma

7.2. Zagrożenia – elementy mogące ograniczyć rozwój.

1. Niekorzystna sytuacja demograficzna spowodowana występującym od kilku lat ujemnym przyrostem naturalnym oraz odpływem ludzi młodych w poszukiwaniu zatrudnienia. Wpływa to na proces starzenia się ludności gminy.
2. Wysoka stopa bezrobocia, jego niekorzystna struktura wiekowa i poziom wykształcenia ludności,
3. Słaba baza ekonomiczna gospodarstw rolnych.
4. Brak specjalizacji gospodarstw rolnych.
5. Słabe powiązanie producentów rolnych z przemysłem przetwórczym.
6. Niski poziom dochodów ludności.
7. Słaba infrastruktura rekreacyjno – sportowa i kulturalna.
8. Pogarszanie się jakości środowiska naturalnego: brak kanalizacji sanitarnej, zanieczyszczenie wód podziemnych, zły stan urządzeń melioracyjnych, zanieczyszczenie rzeki Uherki,
9. Niedostateczna promocja gminy.

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO POLITYKA PRZESTRZENNA

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Cele rozwoju.

Ustalenie celów rozwoju przestrzennego gminy Ruda-Huta jest określeniem zasad zagospodarowania przestrzennego gminy zgodnych ze strategią rozwoju gospodarczego gminy. Cele rozwoju przestrzennego gminy, uwzględniają istniejące uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczno – gospodarcze i techniczne.

Jako podstawową zasadę przyjmuje się dążenie do zaspokojenia potrzeb mieszkańców poprzez kompleksowy rozwój ekonomiczno – gospodarczy gminy.

Cele:

- wykorzystanie zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego z uwzględnieniem regionalnej polityki ekologicznej,
- stały wzrost gospodarczy i zwiększenie aktywności gospodarczej,
- wykorzystanie walorów położenia gminy w regionie, dla jej dalszego rozwoju, między innymi poprzez przyciąganie nowych, atrakcyjnych z punktu widzenia przyjętej strategii, inwestycji z zewnątrz,
- tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju przedsiębiorczości.

2. Rozwój przestrzenny gminy – zasady kształtowania jej struktury funkcjonalno – przestrzennej.

Przestrzenny rozwój i kształtowanie struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy stymulowane są przez liczne uwarunkowania z których do głównych należą:

- uwarunkowania z przyjętej strategii rozwoju gminy,
- uwarunkowania przyrodniczo – fizjograficzne i kulturowe,
- uwarunkowania wynikające ze stanu zagospodarowania gminy,
- uwarunkowania komunikacyjne,
- uwarunkowania wynikające z optymalizacji kosztów wyposażenia terenów w urządzenia i sieci infrastruktury technicznej.

Głównymi elementami struktury funkcjonalno – przestrzennej będą:

- Ośrodek gminny Ruda-Huta rozbudowywany i zmodernizowany. Na nowych terenach zakłada się możliwość lokalizacji obiektów handlowych i usługowych wymagających obsługi parkingowej, lokalizacji budownictwa mieszkaniowego, oraz obiektów obsługi funkcji turystyki, które będą służyć zarówno mieszkańcom gminy, jak i przyjeżdżającym korzystającym z usług turystyki i agroturystyki.
- W rejonie stacji kolejowej i boczniczy przewiduje się realizację obiektów przemysłowych.
- Jako ośrodki wspomagające ośrodek gminny wyznacza się wsie: Ruda, Leśniczówka, Żalin
- Rozwój sieci osadniczej w oparciu o istniejące rezerwy terenowe z możliwością realizacji funkcji agroturystycznych i lotniskowych

- Tereny i obiekty rekreacyjne wokół istniejących zbiorników wodnych: w Iłowie, Rudzie-Hucie oraz projektowanego w Rudce.
- Tereny dolin rzeki Bug, miejscowości Hniszów, Chełmskiego Parku Krajobrazowego z otuliną – jako tereny turystyki kwalifikowanej.
- Zmodernizowany układ drogowy gminy obejmujący drogę wojewódzką, drogi powiatowe i gminne
- układ ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych
- zmodernizowaną linię kolejową.

Wzajemne relacje i powiązania wymienionych wyżej elementów struktury funkcjonalnej gminy, określają kierunki i kształt rozwoju przestrzennego gminy.

3. Kierunki i zasady rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych.

3.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy.

Uwarunkowania i predyspozycje przyrodnicze gminy stanowią istotny element w kształtowaniu jej struktury funkcjonalno – przestrzennej i określają możliwości rozwoju lub ograniczeń dla różnych form zagospodarowania obszaru.

1. Spośród walorów środowiska przyrodniczego gminy stanowiących istotne uwarunkowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego, na szczególne wyróżnienie zasługują:
 - wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy (duże bogactwo i różnorodność zbiorowisk torfowiskowych i leśnych, unikalna awifauna doliny Bugu, dość duże kompleksy leśne oraz malowniczy krajobraz terenów nadbużańskich okolic Hniszowa) stwarzają szanse dla rozwoju ekoturystyki, turystyki kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, konnej) oraz agroturystyki,
 - znaczący udział gleb o średnich walorach agroekologicznych (gleby klasy III i IV stanowią ok. 60 % powierzchni gruntów ornych) oraz dość duży udział użytków zielonych w strukturze użytków rolnych ok. 25 %) stanowi bazę dla rozwoju rolnictwa (produkcji roślinnej i hodowlanej)
2. Do głównych naturalnych barier rozwoju i ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym gminy należą:
 - dość duży udział obszarów o niskiej przydatności rolniczej i zagrożonych marginalizacją. Gleby słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią ponad 40 % powierzchni gruntów ornych,
 - znaczący udział terenów o niekorzystnych warunkach gruntowo – wodnych do zabudowy (z wodą gruntową na głębokości 0 – 2 m p.p.t. i gruntami słabonośnymi organicznymi.
 - niewystarczające zasoby wód powierzchniowych w przeważającej części gminy (zlewnia deficytowa Uherki, brak zbiorników retencyjnych),
 - występowanie znacznych obszarów zagrożonych i niechronionych przed tzw. wodą stuletnią (tereny zalewowe doliny Bugu, Uherki i Gdoli),

- duża podatność wód podziemnych na zanieczyszczenie (obszar Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407).
3. Za główne ekologiczne kolizje przestrzenne i obszary problemowe w gminie należy uznać:
- projektowany odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia przebiegający przez obszary prawnie chronione (Chełmski Park Krajobrazowy),
 - modernizację trasy nadbużańskiej Nr 816 (do parametrów drogi głównej), szczególnie w bliskim sąsiedztwie ostoji ptactwa (rangi europejskiej) w dolinie Bugu (okolice Hnieszowa)
 - obszary doliny Bugu można uznać za potencjalny obszar problemowy w strefie którego rysuje się kolizja pomiędzy ochroną przyrody i krajobrazu (projektowane obszary chronione) a wymogami związanymi z ochroną przeciwpowodziową i planami udroźnienia koryta rzecznej oraz atrakcyjnością turystyczną.
4. Do głównych problemów ochrony środowiska w gminie należą:
- nadmierne zanieczyszczenie rzek (głównie Bugu i Uherki) oraz duży stopień zagrożenia dla czystości wód podziemnych jako konsekwencja nieuporządkowanej gospodarki wodno – ściekowej i odpadowej gminy (niewielki stopień skanalizowania wsi przy jednoczesnym wysokim stopniu zwodociągowania).
 - pogarszanie się standardów jakości powietrza na skutek stosowania węgla kamiennego do celów grzewczych (problem „niskiej emisji”)
 - zagospodarowanie gleb marginalnych (zalesianie gruntów) oraz ochrona terenów zagrożonych pożarami (torfowiska, lasy).

3.2. Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i polityki ekologicznej gminy.

Uwzględniając cechy środowiska przyrodniczego gminy (predyspozycje naturalne, bariery rozwoju, walory i odporność na antropopresję), a także istniejące i potencjalne zagrożenia związane z działalnością człowieka, za główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i priorytety polityki ekologicznej gminy uznaje się:

- przestrzeganie zasad gospodarowania na obszarach prawnie chronionych,
- dalsze kształtowanie systemu obszarów chronionych poprzez objęcie ochroną planistyczną cennych przyrodniczo obszarów i obiektów (ze wskazaniem do ochrony prawnej),
- zapewnienie łączności przestrzennej systemu ekologicznego gminy poprzez ochronę korytarzy ekologicznych przed zabudową lub zagospodarowaniem kolidującym z ich ważnymi funkcjami w systemie,
- uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej i odpadowej oraz gazyfikacja gminy i preferencje dla ekologicznych nośników energii cieplnej,
- promowanie i wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego, szczególnie na obszarach chronionych (rejon Chełmskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny),
- rozwój i szczególne preferencje dla turystyki kwalifikowanej ekoturystyki i agroturystyki,
- zwiększenie zasobów leśnych poprzez zalesianie gruntów marginalnych.

Wszelkie działania inwestycyjne i gospodarcze na terenie gminy powinny być podporządkowane wymogom ochrony środowiska.

3.3. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.

3.3.1. *Ochrona walorów przyrodniczych i bioróżnorodności.*

1) Obszary i obiekty objęte prawną ochroną przyrody:

- **Chelmski Park Krajobrazowy.**

Na terenie CHPK obowiązują zasady zagospodarowania ustanowione rozporządzeniem Wojewody Lubelskiego nr 35 z dnia 26 lipca 2004 r.¹⁸

Na terenie Parku obowiązują zakazy:

- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

¹⁸ zmieniające rozporządzenie w sprawie Chelmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Lubelskiego Nr 147 z dnia 17 sierpnia 2004 r. poz. 2084

Ponadto na terenie Parku obowiązują zasady gospodarowania określone w planie ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego (ustanowionym Rozporządzeniem Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r.) Wszelkie działania na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego powinny być zgodne z ustaleniami planu ochrony Parku, a nadzór nad ich realizacją sprawuje wojewódzki Konserwator Przyrody w Lublinie.

Ustalenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- ustalenia w zakresie gospodarki wodno-ściekowej do realizacji w pierwszej kolejności:
 - budowę sieci kanalizacyjnej w miejscowościach wyposażonych w sieć wodociągową,
 - synchroniczną budowę wodociągów i systemów sanitacyjnych w miejscowościach położonych na terenach wyniesionych, na obszarze GZWP i powierzchniowego krasu oraz zagrażających bezpośrednio obszarom najcenniejszym przyrodniczo;
 - dopuszcza się indywidualne rozwiązania (szczelne szamba, oczyszczalnie przyzagrodowe) w wypadkach uzasadnionych położeniem nieruchomości z dala od istniejącej, bądź projektowanej kanalizacji zbiorczej oraz obszarach rozproszonej zabudowy,
 - likwidacja lub neutralizacja ognisk zanieczyszczenia wód, w tym likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów i wylewisk odpadów płynnych, itp. w gminie Ruda - Huta: Karolinów, Żalin, Zabłocie, Gotówka, Ruda;
 - nawożenie gleb i chemiczne środki ochrony roślin stosować w sposób uwzględniający potrzebę ochrony wód podziemnych;
- ustalenia w zakresie kształtowania bilansu wodnego:
 - ochrona zasobów wodnych w celu zapewnienia warunków do właściwego funkcjonowania ekosystemów i użytkowania gospodarczego, zwiększanie retencji zlewni oraz renaturyzacja układów hydrologicznych poprzez:
 - budowę zbiorników wodnych: zaleca się budowę małych zbiorników retencyjnych o charakterze ekologicznym, a w szczególności ujętych w „Operacie ochrony stosunków wodnych i ekosystemów torfowiskowych Chełmskiego PK” : zbiornik Zarudnia ZE –2 (gm. Ruda - Huta);
 - odtwarzanie wybranych starorzeczy, w szczególności w dolinie Uherki ,
 - zaleca się tworzenie możliwości naturalnego kształtowania się koryt rzecznych, w tym również miejscowego zalewania i podtapiania terenów nie użytkowanych rolniczo w dolinach Uherki i Gdolanki;
 - ustala się ograniczenie regulacji cieków wodnych polegających na ich prostowaniu i skracaniu biegów.
- ustalenia w zakresie eliminacji lub ograniczania źródeł zagrożeń dla środowiska:
 - zachowanie i ochrona zespołów krajobrazu otwartego ukazujących harmonijne pod względem walorów wizualnych współistnienie gospodarki człowieka z naturalnymi zasobami środowiska poprzez utrzymanie w dotychczasowym sposobie użytkowania następujących terenów: Błota Serebryskie , Gotówka;
 - ochrona naturalnej roślinności w dolinach rzecznych, zbiorowisk szuwarowych, nadrzecznych zadrzewień i zakrzewień, ułatwiającej procesy samooczyszczania;
 - przeciwdziałanie uciążliwości inwestycji związanych z obsługą ruchu komunikacyjnego poprzez wprowadzenie na terenie Parku ograniczenia budowy obiektów obsługi ruchu drogowego (zajazdy, stacje paliw, parkingi) wzdłuż drogi Dorohusk-Włodawa oraz budowę przepustów umożliwiających migrację zwierząt;

- likwidacja nielegalnych wyrobisk, w szczególności w następujących miejscowościach : Gotówka, Zarudnia, Karolinów (gmina Ruda – Huta);
 - wnioskuje się o ograniczenie do niezbędnego minimum lokalizowania na terenie Parku nowych elementów infrastruktury dalekich przesyłłów;
 - nowa zabudowa może być lokalizowana wyłącznie poza terenami den dolin rzecznych
 - ustalenia w zakresie prowadzenia racjonalnej gospodarki rolnej:
 - ustala się ograniczanie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne na terenie Parku w celu zachowania obecnych proporcji w strukturze użytkowania terenu;
 - ochrona gleb rolniczych przed degradacją i zanieczyszczeniem;
 - ochrona ekosystemów łąkowych w dolinach rzecznych przed zmianą sposobu użytkowania;
 - ochrona zieleni wiejskiej oraz kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego przez zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych;
 - ograniczanie zanieczyszczeń powierzchniowych wód substancjami pochodzenia rolniczego poprzez wprowadzanie filtrów biologicznych (obszary na pograniczu użytkowanych gruntów ornych i wód).
- ustalenia w zakresie przeznaczania gruntów do zalesień:
 - rozwój programu zalesień na gruntach najniższej bonitacji, nieprzydatnych rolniczo z wyjątkiem terenów które nie powinny być zalesiane ze względu na inne cenne walory przyrodnicze lub krajobrazowe. Za grunty nieleśne pożądane do wyłączenia z zalesień uznaje się:
 - wszystkie grunty nieleśne stanowiące zatwierdzone i projektowane w planie ochrony użytki ekologiczne;
 - grunty posiadające walory przyrodnicze związane z nieleśnym charakterem bioceno np. murawy ciepłolubne, łąki bogate florystycznie lub faunistycznie, łąki ze stanowiskami chronionych i rzadkich gatunków roślin, łąki i murawy z bogatą fauną owadów, biotopy cennych nieleśnych gatunków ptaków, łąki będące regularnymi żerowiskami rzadkich gatunków ptaków , tereny będące istotnymi biotopami płazów;
 - wilgotne łąki wewnątrz kompleksów leśnych,
 - za pożądane obszary koncentracji zalesień przyjmuje się pasma terenu łączące istniejące kompleksy leśne, które mogą funkcjonować jako korytarze ekologiczne;
 - skład gatunkowy zalesień powinien być zgodny z charakterem siedliska,
 - do zalesień, poza sytuacjami wyjątkowymi, wykorzystywać wyłącznie gatunki rodzime.
 - ustalenia w zakresie budownictwa:
 - postuluje się o lokalizowanie nowego budownictwa na obszarach leżących w obecnych granicach jednostek osadniczych;
 - przestrzegać jako zasadę estetyki i spójności stylistycznej z otoczeniem i krajobrazem wszelkich realizowanych i modernizowanych obiektów architektoniczno-budowlanych (mieszkańowych, rekreacyjnych, usługowych i innych);
 - preferować cechy regionalne w budownictwie, w zakresie architektury budynków oraz założeń urbanistycznych wsi; preferować te cechy regionalne, które zapewniają rozwiązania funkcjonalne dostosowane do nowych warunków cywilizacyjnych;
 - zaleca się opracowanie studium architektonicznego dla obszaru Parku, określającego katalog postulowanych rozwiązań architektonicznych w odniesieniu do podstawowych rodzajów budownictwa (zagrodowe, mieszkaniowe, letniskowe, usługowe,

mała architektura),

Do czasu opracowania katalogu, zaleca się kształtowanie zainwestowania jednostek osadniczych w nawiązaniu do tradycyjnych form wykorzystania przestrzeni oraz regionalnych standardów architektonicznych:

- optymalizacja wykorzystania przestrzeni w granicach istniejących jednostek osadniczych, poprzez : uzupełnianie istniejącej zabudowy (zabudowa plombowa), tworzenie wiejskich centrów skupiających usługi publiczne, adaptację istniejącej substancji mieszkaniowej, w tym obiektów zabytkowych, na cele związane z funkcjami Parku;
 - uwzględnianie standardów architektonicznych charakterystycznych dla zabudowy regionalnej: domy mieszkalne jednokondygnacyjne z poddaszem użytkowym, nisko posadowione, wejście centralne do sieni lub ganku, dach kalenicowy dwuspadowy (o spadzie 45° - 60°), stosowanie detalu drewnianego (szczyty, okapy, obramowania otworów);
 - ustala się nie przeznaczanie do zabudowy szczytów wzgórz oraz punktów widokowych i ich bezpośredniego sąsiedztwa z wyjątkiem obiektów zagospodarowania turystycznego np. wieże widokowe, zadaszenia, itp.
- ustalenia w zakresie zagospodarowania turystycznego:
 - wskazuje się tereny korzystne (zalecane) do rozwoju agroturystyki obejmujących m. in. miejscowości: Rudka, Żalin, Hniszów, Gotówka, Zarudnia, Howa;
 - rozwój obiektów bazy turystycznej (miejsca noclegowe, pole namiotowe) i gastronomicznej z preferencją do ich lokalizacji w otulinie Parku oraz w granicach istniejących miejscowości;
 - dokonanie rezerwy terenów dla organizacji parkingów w związku z przewidywanym wzrostem ruchu samochodowego (Zarudnia);
 - na terenie Parku preferowane są formy turystyki kwalifikowanej: piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe.

- **Chelmski Obszar Chronionego Krajobrazu.**

Na terenie CHOCHK obowiązują zasady zagospodarowania określone w rozporządzeniu Nr 50 Wojewody Chelmskiego z dnia 26 czerwca 1998 r. ¹⁹

Zasady ogólne zagospodarowania obszaru:

- realizacja nowych inwestycji lub modernizacja istniejących nie może kolidować z nadrzędną funkcją obszaru i obniżać jego wartości przyrodniczych i krajobrazowych. W przypadku istniejących uciążliwych budowli lub urządzeń należy podejmować prace zmierzające do zmniejszenia ujemnego oddziaływania tych obiektów na środowisko przyrodnicze,
- na terenie Obszaru mogą być lokalizowane obiekty o charakterze turystyczno – wypoczynkowym w miejscach wyznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego, o ile nie kolidują z zasadniczą funkcją ekologiczną Obszaru i nie prowadzą do przekroczenia odpowiednich wskaźników chłonności turystycznej,

¹⁹ W sprawie Chelmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. U. Woj. Chelmskiego Nr 10 z dnia 29 czerwca 1998 r. , poz. 86)

- należy popierać regionalne formy budownictwa oraz tworzyć warunki do ich rozwoju zmierzające do wyeksponowania naturalnych walorów krajobrazu,
- integralną częścią Obszaru jest otulina Chełmskiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie Obszaru obowiązują zakazy:

- lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi za wyjątkiem inwestycji realizujących cele publiczne,
 - lokalizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, które uzyskały negatywną ocenę oddziaływania na środowisko,
 - lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących obiektów istotnie zmniejszających walory przyrodnicze i krajobrazowe,
 - wydobywania skał i surowców mineralnych za wyjątkiem lokalizacji kopalni piasku, gliny i torfu uwzględnionych w planie zagospodarowania przestrzennego,
 - prowadzenia trwałych odwodnień terenu powodujących degradację gleby lub szaty roślinnej oraz odwodnienia nieużytkowanych gospodarczo bagien i torfianek, zwłaszcza śródleśnych i śródpolnych,
 - dokonywania zmian koryt rzecznych za wyjątkiem działań związanych z renaturalizacją stosunków wodnych,
 - wysypywania, zakopywania odpadów lub innych nieczystości w miejscach nie przeznaczonych do tego w planie zagospodarowania przestrzennego oraz wprowadzania nie oczyszczonych ścieków do wody i gleby.
- Na terenie Obszaru ustanawia się obowiązek uzyskania uzgodnienia Dyrektora Zarządu Chełmskich Parków Krajobrazowych w sprawach :
 - projektów zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - lokalizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska;
 - prowadzenia nowych dróg publicznych oraz budowy innych, liniowych urządzeń infrastruktury technicznej;
 - dokonywania zmian stosunków wodnych;
 - wydobywania skał i surowców mineralnych;
 - wycinania zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i śródłąkowych o pow. powyżej pięciu arów.
 - **Rezerwaty przyrody.**
Na terenie rezerwatu przyrody „Bagno Serebryskie” obowiązuje ochrona częściowa tj. prowadzenie działań ochronnych mających na celu zachowanie torfowiska węglanowego z wieloma cennymi gatunkami flory i fauny.

Na terenie rezerwatu przyrody obowiązują m.in. zakazy ²⁰:

- zmiany stosunków wodnych, które mogłyby naruszyć w sposób istotny warunki ekologiczne,
- wycinania drzew i krzewów z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- stosowania wszelkich środków chemicznych,
- zanieczyszczania wody i pozyskiwania torfu,

²⁰ zgodnie z rozporządzeniem MOSZNiL z dnia 9,10,1991 r, (MP Nr 38, poz. 273)

- wznoszenia budowli oraz zakładania i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych.

- **Użytki ekologiczne.**

W stosunku do uznanych za użytki ekologiczne powierzchni należy stosować obowiązujące zakazy:²¹

- zmiany stosunków wodnych,
- wydobywania minerałów i torfu, niszczenia gleby lub zmian sposobu jej użytkowania,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- dokonywania istotnych zmian na powierzchniach leśnych, prowadzenia i zakładania upraw leśnych.

- **Pomniki przyrody.**

Obowiązuje ochrona 10 pomników przyrody (drzew) przed wycinaniem, uszkodzeniem, użytkowaniem terenu w zasięgu korony drzew itp.²²

Są to drzewa rosnące:

- w parku podworskim w Hniszowie:
 - dąb szypułkowy „Bolko” – o obw. 860 cm.
 - dąb szypułkowy – o obw. 365 cm.
 - 4 dęby szypułkowe – o obw. 340 – 360 cm.
 - dąb szypułkowy – o obw. 320 cm.
 - iglicznia trójcierniowa – o obw. 144 cm.
 - brzoza brodawkowata – o obw. 225 cm
 - jesion wyniosły – o obw. 350 cm.
 - jesion wyniosły – o obw. 320 cm.
 - klon zwyczajny – o obw. 301 cm.
- we wsi Ruda:
 - wiąz polny – o obw. 335 cm.

²¹ Zgodnie z Uchwałą Rady Gminy Ruda-Huta nr XXXVIII/171/98 z dnia 29 kwietnia 1998 r.

²² Zgodnie z zarządzeniem Nr 15 wojewody Chełmskiego z dnia 14 lipca 1989 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej położonych na terenie woj. chełmskiego.

- **Parki podworskie.**

- W zabytkowym parku podworskim w Hniszowie obowiązuje ochrona dawnego założenia parkowego i cennego drzewostanu. Zagospodarowanie parku powinno być podporządkowane wymogom ochrony konserwatora (przyrody, zabytków).
- Na terenach dawnych założeń parkowych (Żalin Kol., Ruda-Huta, Leśniczówka) należy objąć ochroną starodrzew.

2) Obszary i obiekty proponowane do ochrony:

Na terenie gminy Ruda-Huta występują cenne przyrodniczo i krajobrazowo obszary i obiekty zasługujące na objęcie różnymi formami ochrony przyrody. W związku z powyższym wskazuje się do ochrony planistycznej (i prawnej) następujące projektowane formy ochrony przyrody:

- projektowany „Nadbużański Park Krajobrazowy”²³
Obejmuje teren zalewowy doliny Bugu (na wschód od wsi Hniszów) ze starorzeczami i meandrami koryta rzecznej Bugu.
Celem utworzenia Parku jest ochrona niezwykle cennych przyrodniczo i krajobrazowo ekosystemów (wodnych, łąkowych, torfowiskowych i leśnych) terenów nadbużańskich z unikalną awifauną i charakterystyczną florą.
Obszar projektowanego Parku stanowi ostoję ptasią rangi europejskiej (Sieć Ekologiczna Natura 2000). Ponadto w inwentaryzacji przyrodniczej gminy Ruda Huta z 1998 r. na omawianym obszarze zaprojektowano utworzenie 5 użytków ekologicznych, chroniących tereny podmokłe i starorzecza Bugu (nr 6, 7, 8, 9, 10).
- projektowany „Dorohuski Obszar Chronionego Krajobrazu”²⁴
Obszar ten ma pełnić funkcję otuliny Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.
Obejmuje obszary północno – wschodniej części gminy, po północnej stronie drogi Rudka – Marysin. Są to tereny terasy zalewowej i nadzalewowej Bugu z cennymi starorzeczami, które cechuje wielka różnorodność i niezwykle bogactwo gatunkowe flory i fauny (ostoja ptasia Natura 2000).
Na znacznej części projektowanego Obszaru projektuje się utworzenie użytku ekologicznego nr 5 (Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Ruda Huta 1998).

Do czasu ustanowienia Parku i Obszaru, ochrona planistyczna powinna polegać na:

- szczególnej dbałości o estetykę krajobrazu, w tym:
 - ochronie naturalnego krajobrazu doliny Bugu i koryta rzecznej (meandry, starorzecza),
 - ochronie krajobrazu naturalnych ekosystemów.
- szczególnej dbałości o harmonię użytkowania gospodarczego z wartościami przyrodniczo – krajobrazowymi,

²³ Na podstawie wytycznych „z planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego (BPP Lublin 2003).

²⁴ Na podstawie wytycznych z planu zagospodarowania przestrzennego woj. lubelskiego (BPP Lublin 2003)

- wymogu zachowania przestrzennej zwartości i przestrzennych powiązań pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej,
 - zakazie lokalizowania inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających opracowania raportu oddziaływania na środowisko,
 - tworzenie właściwych warunków dla turystyki kwalifikowanej.
- projektowane użytki ekologiczne.²⁵
 - nr 1. Podrudzie – pow. ok. 50 ha; celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych łąk, stanowisk: storczyka szerokolistnego i krwistego, kruszczyka błotnego, goryczki wąskolistnej oraz ostoi rzadkich gatunków ptaków: wodnika, remiza i derkacza.
 - nr 2. Rudka – pow. ok. 10 ha, celem ochrony jest zachowanie oczek wodnych z bujną roślinnością szuwarową i skrzypem bagiennym oraz wilgotnych łąk ze stanowiskami: kruszczyka błotnego, storczyków szerokolistnych i krwistych oraz ostoi ptaków: kropiatki, wodnika, dziwonii i świerszczaka.
 - nr 3. Rudka – o pow. ok. 10 ha, celem ochrony jest zachowanie podmokłych łąk z niewielkimi oczkami wodnymi na W od Rudki.
 - nr 4. Rudka – o pow. ok. 3 ha, na N od Rudki, celem ochrony jest zachowanie istniejącej roślinności łąkowej z dużą populacją storczyków szerokolistnych i krwistych.
 - nr 5. Rudka – Hniszów – o pow. ok. 200 ha, położony po północnej stronie drogi Rudka – Marysin – Hniszów (teren projektowanego Dorohuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu). Celem ochrony jest zachowanie mozaiki różnorodnych zbiorowisk roślinnych (tyrzcowisko, trzcinowiska, zarośla wierzbowe, olsy) z cennymi gatunkami rzadkich roślin oraz ostoi interesującej fauny, a szczególnie awifauny. Gnieździ się tu: bekas, błotniak stawowy, dudek, świergotek polny, podróżniczek i dziwonia, oraz cenne i rzadkie w Polsce i na Lubelszczyźnie gatunki jak: kropiatka, derkacz, drożdżik, puchacz. Występują tu liczne kumaki i jaszczurki oraz liczne gatunki motyli dziennych.
 - nr 6. dolina Bugu – o pow. ok. 20 ha,
 - nr 7. dolina Bugu – o pow. ok. 7 ha,
 - nr 8. dolina Bugu – o pow. ok. 3 ha,
 - nr 9. dolina Bugu – o pow. ok. 3 ha,

Celem ochrony (użytków nr 6, 7, 8, 9) jest zachowanie starorzeczy z cenną florą i ostoi ptaków (lęgowych i żerowisk dla gatunków przelotowych). Tereny te zasiedlają rzadkie gatunki ptaków jak: derkacz, (gatunek zagrożony w Europie), błotniak stawowy, czajka, rycyk, krwawodziób, cyranka, remiz, dziwonia, strumieniówka, jarząbatka, świergotek polny, dudek, srokosz, puszczyk, sowa uszata. W korycie rzeki gnieźdzą się: brzegówka, zimorodek i piskliwiec. Tereny zalewowe Bugu stanowią cenne żerowiska dla: bocianów białych, żurawi, czajek, wielu gatunków kaczek (cyranki, płaskonose, głowienki).

 - nr 10. Uroczysko Staw okolice Hniszowa – o pow. 10 ha. Celem ochrony jest zachowanie zagłębień porośniętych turzycowiskami, zbiorowisk łąkowych, zarośli wierzbowych oraz wyniesień z murawami napiaskowymi, mchem płonnika i stanowiskami kocanek piaskowych. Ponadto jest to ostoją dla ptaków. Występują: kropiatka, bąk, bekas, błotniak stawowy, trzcinia i dziwonia.
 - nr 11. -

²⁵ numery projektowanych użytków odpowiadają numerom na mapie „uwarunkowań przyrodniczych” do niniejszego Studium..., numery od 1 – 18 wg inwentaryzacji przyrodniczej gminy Ruda Huta 1998 r.

- nr 12. Ruda-Opalin – o pow. ok. 5 ha. Celem ochrony jest jezioro otoczone łąkami, turzycowiskami i zaroślami wierzbowymi. Jest to miejsce legowe kłaskawki oraz kumaków.
- nr 13. Miłosław – o pow. ok. 5 ha. Celem ochrony jest pozostałość torfowiska wysokiego z mchami torfowiskowymi i borówką bagienną.
- nr 14. Jazików – o pow. ok. 4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zespołu torfianek i przylegających do nich łąk.
- nr 15. Marynin – o pow. ok. 20 ha. Celem ochrony jest zachowanie wilgotnych łąk z trzęślicą modrą, a w północnej części torfianek z wodą. Obszar ważny dla ptaków i płazów.
- nr 16. Gdola – o pow. ok. 3 ha. Celem ochrony jest zachowanie piaszczystego wzniesienia z murawami napiaskowymi i zagłębienia porośniętego turzycowiskami oraz stanowisk: kocanek piaskowych i olszy szarej.
- nr 17. Karolinów – o pow. ok. 15 ha. Celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych fitocenotycznie łąk, stanowisk: kosaćca syberyjskiego i grzybieni białych oraz cennych gatunków zwierząt.
- nr 18. Gotówka Niemiecka – o pow. ok. 15 ha. Celem ochrony jest zachowanie obniżenia z wodą porośniętego turzycami, otoczonego zaroślami łożowymi oraz stanowisk storczyka krwistego i centurii pospolitej.
- nr 19. Las Żaliński (koło Kol. Żalin) – o pow. ok. 3 ha. Celem ochrony jest zachowanie zarastającej łąki przyleśnej ²⁶
- nr 20. Las Żaliński – o pow. ok. 17,73 ha. Celem ochrony jest zachowanie podmokłych łąk i bagien przyleśnych porośniętych łożą i trzcinami. ²⁷

Do czasu utworzenia w/w użytków ekologicznych, obiekty te należy chronić przed:

- zmianą stosunków wodnych,
- zmianą dotychczasowego charakteru użytkowania terenu,

• projektowane pomniki przyrody:

Na terenie gminy na status drzew pomnikowych zasługują:

- lipa drobnolistna we wsi Zarudnia – o obw. 460 cm,
- wiąz szypułkowy rosnący na północny – wschód od Hniszowa o obw. 294 cm,
- lipa drobnolistna rosnąca koło szkoły w Hniszowie, o obw. 400 cm,
- dąb szypułkowy rosnący między Marysin Kol. a Jamnem o obw. 373 cm,
- dąb szypułkowy rosnący między Marysin Kol. a Jamnem o obw. 350 cm,
- lipa drobnolistna rosnąca między Kol. Marysin a Jamnem rozdwojona, obwód pierwszego rozgałęzienia - 315 cm, drugiego – 354 cm, u podstawy – 800 cm.
- lipa drobnolistna rosnąca w Żalin Kol., o obw. 387 cm,

Na status powierzchniowego pomnika przyrody zasługuje:

- stanowisko dziewięcisiu bezłodygowego w lesie na SW od Hniszowa. Na dwóch niewielkich polankach stwierdzono ok. 80 okazów tego gatunku.

Do czasu utworzenia w/w pomników przyrody, obowiązuje bezwzględna ochrona obiektów przed wycinaniem, zniszczeniem itp.

²⁶ Wniosek Dyrektora Zarządu ChPK

²⁷ Wniosek Lasów Państwowych, Nadleśnictwa Chełm, leśnictwa Ostrowy, obręb ewid. Kol. Żalin.

3) Warunki funkcjonowania systemu ekologicznego gminy:

- Ochrony przed zabudową korytarzy ekologicznych stanowiących przestrzenne powiązania przyrodnicze pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej. Korytarze ekologiczne umożliwiają migrację fauny i flory.
W związku z powyższym wskazuje się do ochrony planistycznej doliny rzecznej: Bugu, Uherki, Gdolanki, pełniące funkcje korytarzy ekologicznych w systemie powiązań przyrodniczych. Proponuje się następujące zasady zagospodarowania w obrębie dolin:
 - zakaz usuwania zarośli i zadrzewień łęgowych,
 - zakaz tworzenia nasypów i ogrodzeń poprzecznie do osi dolin,
 - zakaz melioracji odwadniających,
 - budowę liniowych urządzeń technicznych przecinających doliny z zachowaniem drożności dolin (przepusty, słupy itp.),
 - tworzenie pasmowych zadrzewień, zakrzaczeń i zadarnień wzdłuż obrzeży dolin,
 - zakaz lokalizacji zabudowy kubaturowej, obiektów budowlanych oraz urządzeń infrastruktury poza przypadkami określonymi w planie miejscowym,
 - dopuszcza się realizację stawów i zbiorników wodnych, w sposób harmonizujący z krajobrazem z zachowaniem przepisów szczególnych.
- Zachowania i ochrony przed degradacją walorów przyrodniczych węzłów ekologicznych, a w szczególności ochronę ostoi przyrodniczych (ostoje siedliskowe i ptasie). Ostoje obejmuje się rygiem ochrony naturalnych siedlisk i wyłącza się je spod użytkowania rekreacyjnego.

3.3.2. Ochrona walorów krajobrazowych i kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Za główne kierunki zagospodarowania przestrzennego mające na celu ochronę i kształtowanie krajobrazu należy uznać:

- zachowanie właściwych proporcji pomiędzy krajobrazem rolniczym i kulturowym, oszczędne gospodarowanie przestrzenią, głównie poprzez ograniczanie rozpraszania zabudowy, a w szczególności na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
- stosowanie regionalnych standardów architektonicznych w nowej zabudowie „harmonizującej z krajobrazem terenów wiejskich”,
- wzmacnianie cech krajobrazu wiejskiego, zachowanie najcenniejszych enklaw rolnych o wyjątkowo cennej krajobrazowo mozaice pól, muraw napiaskowych, polan śródleśnych, ziołorośli, wielogatunkowych łąk i lokalnych zabagnień, dotyczy to głównie terenów na północ od wsi Zarudnia,
- ochronę obszarów z zachowanymi formami krasowymi w rejonie wsi: Karolinów, Tarnówka, Leśniczówka, Kępa Kol., poprzez dotychczasowe użytkowanie terenów,
- ochrona obszarów atrakcyjnych krajobrazowo w strefie krawędziowej dolin: Bugu, Uherki, oraz punktu widokowego w rejonie Gotówki przed zabudową,
- wyznaczanie terenów zabudowy turystyczno – letniskowej w Chełmskim Parku Krajobrazowym i jego otulinie w granicach istniejących układów osadniczych,

- a pól namiotowych np. nad Uherką na zachód od Rudy i w rejonie zbiornika wodnego w Iłowie.
- likwidację „dzikich” wysypisk śmieci oraz rekultywację drobnych wyrobisk poeksploatacyjnych.

3.3.3. Ochrona zasobów wodnych.

Za główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i priorytety realizacyjne w zakresie ochrony wód i gospodarki wodnej, uznaje się:

- likwidację niedoborów wody w zlewni Uherki (zlewnia deficytowa) poprzez:
 - racjonalną gospodarkę wodną w zlewni,
 - zagwarantowanie przepływu nienaruszalnego w rzece,
 - zalesianie terenów wododziałowych sprzyjających wzrostowi naturalnej retencji,
 - zwiększenie retencjonowania wód w dolinach rzecznych Uherki i Gdolanki (w budowanych i odtwarzanych małych zbiornikach wodnych oraz renaturalizowanych korytarzach rzecznych tj. w odtworzonych meandrach i starorzeczach) i w obniżeniach pozadolinnych (w torfowiskach),
 - ochronę dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed melioracją odwadniającą.
- Zasady ochrony wód podziemnych na terenie projektowanego obszaru ochronnego GZWP nr 407 „Chełm – Zamość”. W obrębie obszaru ochronnego tego zbiornika obejmującego obszar całej gminy, obowiązują następujące zasady zagospodarowania:²⁸
 - zakaz gromadzenia ścieków i składowania odpadów, a także stacji dystrybucji paliw, nie zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża substancji szkodliwych dla środowiska,
 - zakaz odprowadzania ścieków do wód i gruntu,
 - zakaz lokalizowania nowych ferm z bezściółową hodowlą zwierząt,
 - zakaz lokalizowania magazynów substancji toksycznych, dużych magazynów paliw płynnych o zasięgu regionalnym,
 - obowiązek objęcia kanalizacją ściekową wszystkich zwodociagowanych wsi,
 - obowiązek ustanowienia i zagospodarowania stref ochronnych ujęć wód podziemnych,
 - nakaz likwidacji istniejących źródeł zagrożeń wód podziemnych,
- poprawę stanu sanitarnego poprzez:
 - przyspieszenie rozwoju zbiorczych systemów kanalizacyjnych i budowę oczyszczalni ścieków na terenach o zwartej zabudowie wiejskiej, a w szczególności we wsiach zwodociagowanych,
 - promowanie indywidualnych systemów utylizacji ścieków na terenach z rozproszoną zabudową,
 - likwidację „dzikich” wysypisk oraz lepsze zabezpieczenie wysypiska komunalnego (Rudka Kol.) przed przenikaniem do gruntu i wód zanieczyszczeń,

²⁸ Zgodnie z „Dokumentacją określającą warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia stref ochronnych GZWP nr 407 (Chełm – Zamość” zatwierdzoną decyzją MOŚZNiL z dnia 24.07.1997 r. znak: KDH 1/013/6017/97

- ograniczanie spływów powierzchniowych (tzw. nadwyżek nawozowych) do cieków z użytkowanych rolniczo zlewni poprzez: racjonalne dawkowanie nawozów i środków ochrony roślin, kształtowanie buforów biologicznych (zakrzewień, zadrzewień) wzdłuż koryt rzecznych,
- osłabienie zagrożeń powodziowych rzeki Bug poprzez naturalną retencję dolinową (utrzymanie rzeki o niezakłóconym rytmie przepływu). Tereny cenne przyrodniczo (w rejonie Hnieszowa) zagrożone zalewami należy utrzymać jako naturalne poldery,
- ustanowienie strefy ochrony pośredniej od istniejącego ujęcia wody w Rudzie-Hucie oraz zagospodarowanie jej zgodnie z obowiązującymi przepisami (ustawa z dnia 18 lipca – Prawo Wodne).

Zakładane kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy nie mogą ograniczać wymaganych ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo Wodne, administratora rzek i cieków, w zakresie ich utrzymania w należyтым stanie technicznym

3.3.4. Ochrona powietrza atmosferycznego.

Za podstawowy warunek poprawy warunków higieny atmosfery w gminie uznaje się:

- ograniczenie tzw. „niskiej emisji” poprzez realizację sieci gazowych (wysokiego i średniego ciśnienia) dla potrzeb grzewczych mieszkańców oraz usług i drobnego przemysłu oraz preferowanie innych ekologicznych nośników energii cieplnej (olej opałowy, energia elektryczna itp.),
- przestrzeganie standardów jakości powietrza w działalności gospodarczej.

3.3.5. Ochrona lasów i zwiększenie lesistości.

- Obszary leśne podlegają ochronie przed zmianą użytkowania na cele nieleśne zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- Za podstawę gospodarowania zasobami leśnymi, w tym lasów ochronnych na gruntach Lasów Państwowych w gminie przyjmuje się: plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Chełm, a dla lasów niepaństwowych – uproszczone plany urządzenia lasu.
- Zagospodarowanie rekreacyjne lasów (tj. budowę ścieżek rowerowych i dydaktycznych, parkingów leśnych, miejsc biwakowych itp.) należy dostosować do pojemności turystycznej lasów i odporności ekosystemów leśnych na antropopresję.
- W celu ochrony warunków siedliskowych brzeżnych partii lasów proponuje się wprowadzenie strefy ochrony warunków siedliskowych lasów (o szer. 50 m od skraju lasu).²⁹ W strefie tej należy wykluczyć lokalizacje obiektów i prowadzenie działalności gospodarczej o dużej uciążliwości dla ekosystemów leśnych.
- Wskazuje się do szczególnej ochrony lasy o ważnych funkcjach ekologicznych i wodochronnych (olsy i łęgi) w rejonie Marysin Kol., w dolinach rzecznych (Bugu, Uherki i Gdolanki) i w leśnictwie Ostrowy.
- W celu ochrony i kształtowania różnorodności ekosystemów leśnych, (warunkującej wzrost odporności biologicznej lasów) należy w gospodarce leśnej dążyć do:
 - przebudowy drzewostanów w kierunku pełnej zgodności z siedliskiem,
 - zwiększenia różnorodności gatunkowej z preferowaniem drzew liściastych.

²⁹ Zgodnie z obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego.

- Priorytetem w gminie jest wzrost zalesień (szczególnie poprzez zalesienie gruntów marginalnych).

3.3.6. *Ochrona gleb.*

- Obowiązuje ochrona najlepszych gleb w gminie (III i IV klasy bonitacyjnej) przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze zgodnie z Ustawą z dn. 3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Szczególnej ochronie podlegają gleby pochodzenia organicznego, torfowe i torfowo – murszowe.
- Obszary zagrożone marginalizacją gruntów, należy zagospodarować poprzez priorytetowe zalesienia.
- W obrębie stref krawędziowych doliny rzeki Bugu i Uherki, zagrożonych erozją gleb (umiarkowaną) wskazane są zabiegi fitomelioracyjne jak: zakrzewienia, zadrarnienia lub zadrzewienia zboczy.

3.4. Eksploatacja surowców mineralnych.

- Eksploatacja surowców mineralnych na terenie gminy powinna być zgodna z koncesją oraz wymogami środowiska. Po zakończeniu eksploatacji złoża, wyrobisko poeksploatacyjne należy zrehabilitować w kierunku rolnym, leśnym lub wodnym.
- Obowiązuje ochrona udokumentowanych złóż mineralnych przed zagospodarowaniem mogącym utrudnić lub uniemożliwić ewentualne podjęcie w przyszłości ich eksploatację.
- W celu prowadzenia racjonalnej gospodarki surowcami w gminie uznaje się niezbędne dopuszczenie do eksploatacji w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jedynie złóż posiadających koncesję na wydobycie surowca. Dotyczy to głównie kopalin pospolitych, których eksploatacja często nieracjonalna i chaotyczna prowadzi do dewastacji środowiska.

4. Zasady ochrony wartości środowiska kulturowego

Ślady dawnej kultury budowlanej na obszarze gminy wymagają zachowania i wydobycia we współczesnym krajobrazie.

Dwa obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie prawnej:

- kościół w Zarudni
- pozostałości zespołu dworsko - parkowego w Hniszowie.

Wartości kulturowe stanowią tu rolę nadrzędną, wszelkie zamierzenia inwestycyjne w obrębie tych obiektów wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Znacznie liczniejszą grupę stanowią obiekty objęte ewidencją prowadzoną przez gminę. Są to obiekty o różnych funkcjach:

- sakralne:
 - kościół parafialny z 1923 r. w miejscowości Ruda-Huta,
- użyteczności publicznej:
 - dworzec kolejowy w Rudzie- Opalin i budynek kasy PKP w Karolinowie,
 - szkoła murowana w Rudzie,
 - szkoła drewniana w Leśniczówce,
 - dawne szkoły - drewniana w Karolinowie i murowana w Hnieszowie, dawna poczta w Rudzie oraz dawna karczma w Rudzie-Hucie - obecnie domy mieszkalne;
- obiekty przemysłowe:
 - młyn elektryczny w Karolinowie,
 - wiatrak w Żalinie;
- założenia dworskie w miejscowości Ruda-Huta:
- dom mieszkalny murowany, tzw. trzynastak z 1900 r. w Rudzie-Hucie;
- domy mieszkalne drewniane wzniesione w końcu XIX w.:
 - 1 dom w Gdoli,
 - 1 dom w Leśniczówce,
 - 1 dom w Rudzie,
 - 1 dom w Rudzie-Opalin,
- domy mieszkalne drewniane wzniesione na początku XX w. do roku 1939:
 - 4 domy w Chromówce,
 - 4 domy w Dobryłowie,
 - 1 dom w Gdoli,
 - 1 dom w Hnieszowie,
 - 1 dom w Iłowie,
 - 5 domów w Karolinowie,
 - 3 domy w Leśniczówce,
 - 2 domy w Marysinie,
 - 1 dom w Poczekajce,
 - 7 domów w Rudzie,
 - 1 dom w Rudzie-Hucie,
 - 2 domy w Rudce,
 - 2 domy w Zarudniu,
 - 2 domy w Żalinie,
 - 3 domy w Żalinie Kolonii;
- zabudowa zagrodowa drewniana:
 - dom w Chromówce;
 - dom i stodoła w Leśniczówce;
- liczne kapliczki, krzyże i figury na terenie całej gminy;
- cmentarze i mogiły:
 - 1 cmentarz niemiecki w Gotówce,
 - 1 cmentarz polskokatolicki w Jazikowie,

- 1 cmentarz ewangelicki w Karolinówce,
- 1 cmentarz ewangelicko - augsburski i mogiły żołnierskie z 1939 r. w Leśniczówce,
- 1 cmentarz ewangelicki w Marysinie,
- 1 cmentarz rzymskokatolicki i 1 cmentarz wojenny z 1944 r. w Rudzie-Hucie,
- 1 cmentarz prawosławny i 1 cmentarz przycerkiewny grekokatolicki w miejscowości Ruda,
- 1 cmentarz ewangelicki w Zarudniu,
- 1 cmentarz ewangelicki w Żalinie;

- zasoby archeologiczne na terenie całej gminy.

Obiekty objęte ewidencją reprezentują różnorodne wartości artystyczne i historyczne, stan ich zachowania jest także zróżnicowany.

Szczególnej uwagi i dbałości w zachowaniu artystycznych i historycznych wartości architektonicznych wymaga kościół w miejscowości gminnej oraz kapliczki, krzyże i figury.

Liczne na terenie gminy nieczynne cmentarze i mogiły są na ogół nie ogrodzone lub ogrodzone szczątkowo i porośnięte dziką roślinnością, co czyni je niedostępnymi dla ludzi. Krzyże i nagrobki narażone są na powolne samozniszczenie. Wskazane jest usunięcie zarośli oraz uporządkowanie i zabezpieczenie zachowanych nagrobków.

Obiekty objęte ewidencją podlegają pośredniej ochronie konserwatorskiej - zamierzenia realizacyjne wymagają uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ruchome zabytki archeologiczne mogą wystąpić na terenie całej gminy, szczególnie na terenach wskazanych na mapie studium. W przypadku natrafienia - podczas realizacji inwestycji - na obiekt zabytkowy, inwestor zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia o tym fakcie Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Lublinie Delegatura w Chełmie.

Prace ziemne mogą być objęte nadzorem archeologicznym

5. Kierunki rozwoju przestrzennego

5.1. Rozwój funkcji mieszkaniowych.

Utrzymuje się obecne formy osadnictwa i zabudowy mieszkaniowej: zabudowę zagrodową i jednorodziną na obszarze gminy oraz istniejącą zabudowę wielorodzinną w miejscowościach: Ruda-Huta i Iłowa.

Zakłada się kształtowanie rozwoju funkcji mieszkaniowej według następujących zasad:

- koncentracja zabudowy w obecnych granicach miejscowości ze wskazaniem zwiększenia zwartości układu mającego na celu ograniczenie rozproszenia zabudowy mieszkaniowej,
- harmonijny rozwój układów zabudowy mieszkaniowej z walorami krajobrazowymi,
- we wszystkich wsiach wyznacza się tereny zabudowy mieszkaniowej,
- zaleca się podjęcie działań sprzyjających poprawie standardu zamieszkania w gminie, szczególnie w istniejącej zabudowie zagrodowej poprzez zaopatrzenie wszystkich mieszkań w łazienki i sanitariaty,

- należy dążyć do obniżenia zużycia energii na ogrzewanie mieszkań (termorenowacja budynków), stosować ekologiczne nośniki energii do ogrzewania mieszkań (energia elektryczna, gaz ziemny, olej opałowy, gaz płynny).

W terenach zabudowy mieszkaniowej możliwa jest:

- adaptacja istniejących siedlisk,
- realizacja nowej zabudowy jednorodzinnej,
- adaptacja istniejącej zabudowy zagrodowej – dla potrzeb usług rekreacji i wypoczynku oraz usług w oparciu o przepisy ustawy – „Prawo ochrony środowiska”
- realizacja obiektów usług publicznych i komercyjnych, działalności produkcyjnej, przemysłu o uciążliwości ograniczonej do granic własności w oparciu o przepisy ustawy – „Prawo ochrony środowiska”,
- realizacja wiejskich zespołów rekreacyjno – sportowych (boiska rekreacyjno – sportowe, tereny imprez i zgromadzeń),
- zaleca się kształtowanie nowego budownictwa na terenie gminy w nawiązaniu do tradycji lokalnych (użytkowe poddasza, dachy strome, dopuszczenie werand, ganków, użycie tradycyjnych materiałów budowlanych,
- w ramach zabudowy zagrodowej postuluje się rozwój agroturystyki tj. organizację miejsc wypoczynku w istniejącej i projektowanej zabudowie zagrodowej,
- przyjmuje się adaptację wszystkich istniejących siedlisk, niezależnie od położenia w stosunku do terenów budowlanych, z możliwością organizacji agroturystyki i rekreacji dopuszcza się realizację inwestycji mieszkalnych i usługowych wzdłuż istniejących i projektowanych dróg gminnych i powiatowych (posiadających uzbrojenie techniczne), jeśli dotyczą produkcji rolnej i obsługi rolnictwa

W zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów należy zachować następujące wskaźniki:

- wielkość działki w zabudowie zagrodowej nie mniej niż 2 000 m²,
- wysokość budynków max. II kondygnacje lub parter z użytkowym poddaszem,
- stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni ogólnej działki do 30 %,
- powierzchnia działki biologicznie czynna min. 40 %,
- dachy dwu lub wielospadowe o kącie nachylenia połaci dachowych 35° – 45°,
- wielkość działki w zabudowie jednorodzinnej wolnostojącej min. 1 000 m.
- szerokość frontu działki min. 20,0 m.
- przy zabudowie bliźniaczej pow. działki min. 700 m², szer. frontu działki min. 16 m.,
- stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni ogólnej działki do 20 %,
- powierzchnia działki biologicznie czynna min. 60 %,
- dachy dwu lub wielospadowe o kącie nachylenia połaci dachowych 35° – 45°,
- wysokość budynków max. II kondygnacje lub parter z użytkowym poddaszem,
- przy zabudowie letniskowej wielkość działki min. 1 500 m²,
- powierzchnia działki biologicznie czynna min. 60 %

5.2. Rozwój funkcji usługowych.

Gmina posiada ośrodek administracyjno – usługowy w miejscowości Ruda-Huta – ośrodek gminny do utrzymania na okres perspektywy i kierunku – siedziba władz samorządowych, skoncentrowany ośrodek usługowy dla ludności i drobnego przemysłu, przetwórstwa płodów rolnych, produkcji materiałów budowlanych oraz gminne centrum usługowe i turystyczne.

Ośrodkami wspomagającymi są ośrodki usługowe zlokalizowane w miejscowościach: Ruda, Leśniczówka i Żalin - ze względu na ich funkcje usługowe w obszarach i istniejące zainwestowanie

Pozostałe miejscowości – głównie produkcja żywności i usługi podstawowe, oraz związane z rozwojem funkcji wypoczynku – agroturystyka, turystyka.

Tereny usług ponadlokalnych - lokalizacja głównie w miejscowościach: Ruda-Huta, Ruda, Leśniczówka, Żalin – preferowane usługi:

- administracji samorządowej i gospodarczej, porządku i bezpieczeństwa publicznego, obsługi finansowej – lokalizacja w miejscowości gminnej – Ruda- Huta,
- kultury – lokalizacja w Rudzie-Hucie, Rudzie i siedzibach sołectw,
- edukacji – w Rudzie-Hucie i w miejscowościach: Ruda i Żalin,
- zdrowia i pomocy społecznej w Rudzie-Hucie,
- usługi łączności poczty w Rudzie-Hucie,
- usługi sportu: urzędnictwa sportowe przy obiektach edukacji oraz w miejscowościach: Gotówka i Hłowa
- usługi rekreacji w oparciu o tereny leśne, istniejące i projektowane zbiorniki wodne w miejscowościach: Zarudnia , Ruda, Rudka, Żalin, Karolinów, Gdola ,
- usługi ochotniczych straży pożarnych – obiekty w miejscowościach: Ruda Kolonia, Leśniczówka i Żalin i w siedzibach sołectw – w zależności od potrzeb społeczności lokalnej,
- usługi komercyjne, podstawowe w miejscowości gminnej i siedzibach sołectw.

Dopuszcza się możliwość zmiany przeznaczenia i użytkowania terenów i obiektów na funkcje usług dla potrzeb społeczności lokalnej – wiejskiej, np. niewykorzystanych obiektów i usług rolniczych i oświaty.

Należy rozwijać sieć usługowo - handlową zgodnie z europejskimi tendencjami, z pozyskiwaniem kapitału zagranicznego.

Obiekty istniejących usług nie kolidujące z projektowanym zainwestowaniem należy zachować i modernizować.

5.3. Rozwój funkcji rolniczych i leśnych

Cele rozwoju rolnictwa.

Celem strategicznym rozwoju rolnictwa jest poprawa opłacalności produkcji, a w konsekwencji wzrost standardu życia ludności rolniczej.

Rolnictwo pozostanie nadal podstawowym działem gospodarki i będzie decydować o rozwoju społeczno – gospodarczym gminy. Będzie także stanowić główne źródło utrzymania dla mieszkańców gminy. Bazę tego rozwoju będą stanowić średnio – słabe warunki dla produkcji rolnej.

Głównym celem rozwoju rolnictwa będzie jego gruntowna restrukturyzacja i modernizacja, prowadząca do wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich. Proces ten wymaga stabilnej, przewidywalnej i konsekwentnie realizowanej polityki rolnej.

Proces rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich wymagać będzie następujących działań:

1. Poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych.
Poprawa struktury agrarnej powinna zmierzać do osiągnięcia średniego areалу gospodarstwa rolnego do ok. 15 ha, jak również do poprawy rozłogów gospodarstw, lepszej koncentracji gruntów wokół ośrodka gospodarczego. Można to osiągnąć poprzez przeprowadzenie scaleń i wymiany gruntów. Dominującą formą organizacji produkcji rolnej powinny być efektywne gospodarstwa rodzinne.
2. Zmniejszenia bezpośredniego zatrudnienia w rolnictwie. Zjawiskiem niekorzystnym jest duże bezrobocie agrarne.
3. Rozwoju przetwórstwa rolnego na bazie własnych zasobów surowcowych poprzez
 - tworzenie małych i średnich zakładów przetwórczych,
 - wykorzystanie i zagospodarowanie wolnych obiektów produkcyjnych i usługowych. Większość surowców roślinnych i zwierzęcych przetwarza się poza obszarem gminy. konfekcjonowanie czy wstępne przetwarzanie produktów mogłoby przynosić większy dochód rolnikom. Zatrudnienie mogą znaleźć w tej działalności osoby bezrobotne, zamieszkałe na wsi.
4. Podniesienia poziomu i rentowności produkcji poprzez:
 - rozwój wysokotowarowych gospodarstw specjalistycznych.
Gospodarstwa specjalistyczne, nastawione na produkcję towarową jednorodną, mogą się łączyć w grupy producenckie w celu organizacji zagospodarowania wytworzonych produktów. grupy producenckie mają szansę współpracować ze stałymi odbiorcami produktów rolnych.
 - ukierunkowanie produkcji poprzez dostosowanie do istniejących warunków przyrodniczych i ekonomicznych.
 - Produkcja żywca wołowego i mleka może bazować na zasobach użytków zielonych. Użytki te mają znaczny potencjał pod warunkiem przywrócenia sprawności systemu melioracyjnego. Żywnienie oparte na paszach naturalnych może być atutem w produkcji zwierzęcej.
 - W produkcji roślinnej można rozwijać, oprócz upraw tradycyjnych, także uprawy specyficzne dla tego regionu, jak owoce i tytoń. Szansą może być też produkcja pszczelarska w oparciu o uprawę roślin miododajnych. Szczególną uwagę należy poświęcić produkcji metodami ekologicznymi. Nieskażone środowisko, które jest bazą tego rodzaju gospodarki a także zainteresowanie konsumentów oraz dotacje państwowe na ten cel, powodują atrakcyjność tego kierunku.
 - Działania w celu ukierunkowania produkcji mają szansę powodzenia pod warunkiem wzrostu opłacalności.
5. Radykalnego podniesienia poziomu wykształcenia rolników i mieszkańców wsi. Jest to warunek transformacji rolnictwa, unowocześnienia gospodarstw i rozwoju działalności pozarolniczej. Gospodarstwa rolne powinny być prowadzone przez ludzi młodych w wieku produkcyjnym z wykształceniem co najmniej średnim rolniczym.
6. Ochrony gleb wysokiej jakości. Do produkcji rolnej powinny być przeznaczone tylko gleby dobrej jakości produkcyjnej w klasach I – IV. Obszary gleb podlegających ochronie powinny być oznaczone jako wolne od zabudowy. Ochrona gleb najlepszych powinna być prowadzona przez właściwą agrotechnikę, przez zahamowanie procesów degradacji,

przez przywrócenie właściwych stosunków wodnych (usprawnienie systemu melioracyjnego) a także ekologicznego zagospodarowania nieużytków poprzez zalesienie.

7. Poprawy cywilizacyjnych standardów jakości życia mieszkańców poprzez wyposażenie obszarów wiejskich w kompleks urządzeń infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, reelektryfikacja, gazyfikacja, telefonizacja) oraz poprawę stanu usług społecznych (oświata, zdrowie, kultura)

Kierunki rozwoju rolnictwa.

Przyjmując ustalenia planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego zakłada się, że rolnictwo nadal będzie głównym kierunkiem rozwoju gminy. Gospodarka rolna powinna być objęta ochroną. Rozwój funkcji rolniczych winien spowodować odnowę wsi. Wieś współczesna nie może być monofunkcyjna. Powszechnym działaniem powinno być wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich. Podejmowane w jego ramach działania winny obejmować i zaspokajać wszystkie potrzeby mieszkańców wsi, nie traktując produktywności jako najwyższej wartości.

Wiodącym kierunkiem rozwoju rolnictwa będzie gruntowna jego przebudowa i rozwój obszarów wiejskich.

W szczególności w kategoriach gospodarczych wskazana jest:

- bezwzględna ochrona gleb najlepszej jakości (kl. II – IV), gdzie inne formy zagospodarowania poza rolnictwem nie powinny być prowadzone,
- poprawa struktury agrarnej gospodarstw przez powiększenie areалу indywidualnych gospodarstw rolnych,
- poprawa efektywności sektora rolno – spożywczego,
- utworzenie rolnictwa ekonomicznie efektywnego, zdolnego do konkurencji na rynkach żywnościowych Unii Europejskiej,
- wspieranie powstających wysokotowarowych, specjalistycznych gospodarstw rolnych,
- wykorzystanie naturalnych walorów do czerpania dodatkowych dochodów przez mieszkańców wsi – turystyka pobytowa, agroturystyka, tradycja i kultura wiejska,
- rozwój funkcji pozarolniczych; wymaga to wzbogacenia gminy o funkcje alternatywne lub komplementarne względem rolnictwa,
- drobne przetwórstwo rolno – spożywcze, rzemiosło, usługi,
- edukacja i aktywizacja mieszkańców wsi,
- zorganizowanie kompleksowego systemu obsługi rolnictwa, tworzenie warunków prawno – systemowych, pomocy w kształtowaniu rynkowych form obsługi i otoczenia rolnictwa, w tym systemu informacji rynkowej i pomocy w eksporcie towarów i usług,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, prowadzący do zmniejszenia przeludnienia agrarnego,
- poprawa jakości życia ludności wiejskiej poprzez rozwój infrastruktury technicznej, ekonomicznej i społecznej.

Przestrzenne ukierunkowanie produkcji rolnej.

Obszar gminy leży w IV rejonie chełmsko – łączyńsko – włodawskim Północnego Obszaru Rolniczego Województwa Lubelskiego. Rejon IV grupuje gminy o niezbyt wysokich (średni słabych) warunkach przyrodniczych dla rozwoju rolnictwa. W gminie proponuje się rozwój rolnictwa integrowanego (zrównoważonego, harmonijnego). Jest to w zasadzie rolnictwo konwencjonalne, które różni się od rolnictwa intensywnego tym, że dopuszcza stosowanie tylko niektórych środków ochrony roślin, ograniczając je do minimum. Do produkcji rolnej należy przeznaczyć tylko gleby najlepsze (kl. II – IV), natomiast gleby słabe (kl. V – VI) proponuje się przeznaczyć pod rozwój innych funkcji (rekreacyjnej, leśnej) lub zainwestowanie zgodne z zakładanym rozwojem terenów (lokalizacja działalności gospodarczych, infrastrukturalnych i usługowych).

Gmina jest objęta priorytetem zalesień w celu zapobiegania powstawaniu gruntów marginalnych. Na obszarach prawnie chronionych należy promować i wspierać rozwój rolnictwa ekologicznego – w I etapie w południowej i północno – zachodniej części gminy.

W studium określa się:

Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:

1. Obszary gleb objętych ochroną prawną:
 - gleby o najwyższych wartościach produkcyjnych (kl. III),
 - gleby pochodzenia organicznego (glejowe, torfowe i murszowe).
2. Grunty przeznaczone pod priorytetowe zalesienia
Na wszystkich obszarach przewidzianych pod zalesienia, zgodnie z PN-E-05100-1 należy pozostawić pod istniejącymi liniami elektroenergetycznymi SN -15 kV i nn pas bez zalesienia o szerokości min. 20 m, a pod liniami SN i NN pas o szerokości min 9,3 m, umożliwiając dogodny dostęp w celach eksploatacji linii. Dopuszcza się w pozostawionych pasach prowadzenie gospodarki leśnej pod warunkiem utrzymania pod linią drzew, nie przekraczających wys. 2 m, oraz pozostawienia wokół każdego słupa powierzchni nie zalesionej w odległości co najmniej 4 m od słupa.
3. Tereny wyłączone spod zabudowy.
4. Tereny przeznaczone do scaleń.
Na terenach rolnych zakłada się przeprowadzenie scaleń i wymiany gruntów.
W obszarach wyznaczonych do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ustala się wykonanie podziałów nieruchomości w I etapie. Na terenach pozostałych - w miarę posiadanych przez gminę zasobów finansowych i potrzeb poszczególnych miejscowości.
5. Obszary rozwoju rolnictwa ekologicznego w I etapie.

5.4. Rozwój funkcji produkcyjnych – pozarolniczych.

Ustala się rozwój funkcji produkcyjnych w gminie w zakresie przemysłu, drobnej wytwórczości, składów, budownictwa, w miejscowości gminnej Ruda-Huta, oraz w ośrodkach wspomagających w miejscowościach: Ruda, Leśniczówka i Żalin, a w siedzibach pozostałych sołectw w zależności od potrzeb społeczności lokalnej.

Preferuje się rozwój usług produkcyjnych, przemysłu rolno – spożywczego w Leśniczówce – Zakład Przetwórstwa Mięsnego, Ruda-Huta – przemysł rolno – spożywczy, działalność produkcyjna w oparciu o zainwestowanie GS „SCH” i usług rolniczych, Ruda-Opalin – tereny i zainwestowanie poprzemysłowe „Huty Szkła” na działalność przemysłu materiałów budow-

lanych i nawozów mineralnych, Iłowa – przemysł drzewny – tartak i Karolinowie – przemysł spożywczy i działalność produkcyjna (młyn).

Należy kontynuować dalszy rozwój podmiotów gospodarczych i zakładów osób fizycznych w branżach produkcyjnych – pozarolniczych.

Dopuszcza się możliwość zmiany przeznaczenia i użytkowania terenów i obiektów na funkcje produkcyjne i przemysłowe w zależności od potrzeb lokalnych z zachowaniem warunków technicznych oraz przepisów ustawy – „Prawo ochrony środowiska”.

Dopuszcza się przekształcanie obiektów po byłych usługach rolniczych na cele przemysłu, składów, budownictwa, baz i usług nieuciążliwych dla środowiska – po opracowaniu oceny ich oddziaływania na środowisko.

Do efektywniejszego wykorzystania dla potrzeb usług w gminie przeznaczają się teren i zainwestowanie bazy Gminnej Spółdzielni „SCH” w Rudzie-Hucie na centrum kultury i usługi nieuciążliwe oraz po Spółdzielni Kółek Rolniczych w Rudce na działalność produkcyjną i usługi nieuciążliwe.

Tereny rozwoju funkcji przemysłowych i produkcyjnych winny stanowić strefy potencjalnej aktywności gospodarczej nieuciążliwej dla środowiska przyrodniczego.

5.5 Rozwój funkcji wypoczynku i turystyki.

Nasylenie gminy w bogate walory przyrodnicze oraz położenie jej północno – wschodnich terenów przy trasie komunikacyjnej Terespol – Hrubieszów – predestynują gminę do rozwijania bazy obsługi wypoczynku i turystyki

Chodzi tu nie tylko o agroturystykę i ekoturystykę, które oczywiście powinny być w gminie rozwijane, lecz także o cały zespół działań mogący ściągnąć na teren gminy ludzi szukających miejsca do czynnego wypoczynku, rekreacji, turystyki i rozrywki.

Z tego względu przedsięwzięcia przestrzenne w tym zakresie powinny wiązać się z programowaną równoległą działalnością kulturalną – imprezową.

Rozwój funkcji wypoczynku i turystyki winien następować poprzez wykorzystanie możliwości terenowych podanych w „Studium” :

- rozwój turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych – szczególnie w rejonie Hniszowa,
- w oparciu o tereny leśne, istniejące i projektowane zbiorniki wodne w miejscowościach: Ruda, Rudka, Żalin, Karolinów, Gdola – jako inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

W celu rozwoju turystyki i wypoczynku należy podjąć następujące działania:

- promocję walorów gminy w mediach powiatowych i wojewódzkich,
- opracowanie kompleksowej oferty dla powszechnej turystyki i wypoczynku.

6. Kierunki i zasady komunikacji.

6.1. Układ drogowy.

Głównym zadaniem w zakresie komunikacji drogowej jest zbudowanie układu komunikacyjnego zapewniającego zaspokojenie narastających potrzeb transportowych z jednoczesnym uporządkowaniem ruchu i ograniczeniem jego uciążliwości.

Dla wszystkich dróg należy zapewnić odpowiednie parametry techniczne:

- szerokość pasa drogowego w liniach rozgraniczających,
- właściwe skrzyżowania z innymi drogami,
- wyposażenie w infrastrukturę techniczną,

Powiązania zewnętrzne gminy są realizowane przez drogę wojewódzką nr 816 oraz układ dróg powiatowych.

Droga wojewódzka nr 816 relacji: Terespol – Kodeń – Sławatycze – Włodawa – Dorohusk – Horodło – Zosin tzw. „nadbużanka” o dużych walorach widokowych (widoki rzeki Bug), łączy przejścia graniczne na wschodniej części granicy. Docelowo projektowana jest jako droga klasy „G” (główna).

Drogi powiatowe łączą wszystkie ważniejsze miejscowości gminne ze sobą oraz głównymi relacjami kierunkowymi województwa i powiatu.

Dla prawidłowego rozwoju gminy potrzebny jest dobrze rozwinięty układ komunikacyjny uzupełniający, który tworzą drogi gminne. Drogi te są ogólnodostępne, przeznaczone dla wszystkich użytkowników. Zapewniają połączenie zewnętrzne i wewnętrzne oraz dojazdy do pól i łąk. Należy dążyć do sukcesywnego utwardzania tych dróg.

6.2. Komunikacja zbiorowa.

Zakłada się obsługę komunikacji zbiorowej przez dotychczasowych przewoźników i ewentualnie przez tworzące się nowe firmy przewozowe.

Władze gminne powinny prowadzić odpowiednią politykę w zakresie przewozów pasażerskich przez wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności lub wspieranie działań tych przedsiębiorstw

6.3. Zaplecze motoryzacji.

W zakresie zaplecza motoryzacji przewiduje się budowę odpowiedniej ilości stacji paliw oraz zakładów obsługowo – naprawczych.

Dla poprawy jakości obsługi postuluje się lokalizację stacji paliw, szczególnie przy głównych trasach komunikacyjnych.

Stacje obsługi jako obiekty realizowane przez różne podmioty gospodarcze, nie powinny być ściśle programowane, a ich ilość będzie wynikiem popytu na usługi motoryzacyjne.

Usługi te powinny być realizowane na terenach o funkcjach odpowiadających ich charakterowi.

6.4. Układ kolejowy

Zachowuje się istniejącą linię kolejową nr 81 relacji Chełm – Włodawa o znaczeniu lokalnym przebiegającą przez teren gminy. Postuluje się wykorzystanie jej w celach rekreacyjno – turystycznych (bogate kompleksy leśne, dolina Bugu).

6.5. System ścieżek rowerowych.

Na terenie gminy Ruda-Huta wyznacza się ścieżkę rowerową wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 816 (tzw. „nadbużanki”). Trasa ta zapewni dogodne połączenie obiektów i terenów rekreacji.

6.6. Tereny i urządzenia związane z komunikacją.

W celu usprawnienia obsługi komunikacyjnej gminy Ruda-Huta i usprawnienia jej dostępności oraz zminimalizowania uciążliwości określa się następujące zasady i kierunki działalności:

w zakresie dróg wojewódzkich

modernizacja drogi nr 816 w celu zapewnienia parametrów odpowiadających dla klasy „G” – głównej,

- minimalna szerokość w liniach rozgraniczających 25 ÷ 35 m,
- oddzielenie ruchu pieszego i rowerowego od kołowego,
- ochrona drogi poprzez prawidłowe sytuowanie zabudowy,
- wyłączenie z ruchu ciężkiego drogi Nr 816, ze względu na przebieg wzdłuż chronionej doliny Bugu.

w zakresie dróg powiatowych:

pierwszoplanowym zadaniem jest modernizacja oraz budowa nowych odcinków. W celu zapewnienia parametrów odpowiadających dla klasy „Z” – zbiorczej, wyjątkowo klasy „L” – lokalnej – należy zachować:

- minimalną szerokość w liniach rozgraniczających - 20 m, poza terenem zabudowanym – 15 ÷ 20 m,
- urządzenie dróg w przekroju ulicznym lub półulicznym w terenach zabudowy zwartej,
- realizacja miejsc postojowych w liniach rozgraniczających przy ważniejszych ciągach dróg powiatowych,
- oddzielenie ruchu pieszego od kołowego,
- ochrona dróg poprzez prawidłowe usytuowanie zabudowy.

w zakresie dróg gminnych :

funkcja dominująca tych dróg to obsługa przyległego zagospodarowania bez ograniczeń oraz zapewnienie parametrów odpowiadających dla klasy „L” – lokalnej lub „D” – dojazdowej.

- minimalna szerokość w liniach rozgraniczających – 10 ÷ 15 m, poza terenem zabudowanym – 15 m,
- ochrona drogi poprzez prawidłowe usytuowanie zabudowy.

w zakresie układu kolejowego:

- modernizacja linii kolejowej,
- ochrona linii kolejowej poprzez prawidłowe sytuowanie zabudowy.

7. Tereny i urządzenia związane z infrastrukturą techniczną.

7.1. Tereny urządzeń i uzdatniania wody.

Ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę z wodociągu grupowego Ruda-Huta korzysta 78,5 % mieszkańców gminy:

- wodociąg grupowy w Rudzie-Hucie zaopatruje w wodę mieszkańców niżej wymienionych miejscowości:
Ruda-Huta, Ruda- Opalin, Ruda, Ruda Kol., Karolinów, Gotówka, Poczekajka, Leśniczówka, Zarudnie, Gdola, Iłowa, Chromówka, Marynin oraz Rudka

Projektowana jest dalsza rozbudowa sieci wodociągowych dla pozostałych miejscowości w gminie, oraz do obszarów zabudowy usługowej: Marysin, Hniszów, Hniszów Kol. Miłosław, Jazików, Żalin, Dobryłów, Tarnówka, Rudka Kol.

Woda z wodociągu grupowego pokrywać będzie potrzeby mieszkańców na cele bytowo – gospodarcze oraz w gospodarstwach domowych na cele hodowlane.

Potrzeby w zakresie potrzeb wodnych w zabudowie rozproszonej pokrywane mogą być z lokalnych ujęć wody.

Dla istniejącego ujęcia wody należy wyznaczyć strefy ochronne, których obowiązek ustalenia wynika z rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5.XI.1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz. U. z 1991 r. Nr 116, poz. 504).

Ponadto zgodnie z wytycznymi Departamentu Obrony Cywilnej miejscowość gminna Ruda-Huta oprócz ujęcia istniejącego należy wyznaczyć awaryjne ujęcie wody, zlokalizowane w etapie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy wyznacza się dodatkowe ujęcia wody – w miejscowościach: Rudka, Żalin i Leśniczówka.

Na mapie rysunku „Studium” w skali 1:25 000 ujęcia wody oznaczono „WZ”.

7.2. Tereny urządzeń oczyszczania ścieków

Z uwagi na stan środowiska naturalnego i jego ochronę problemem jest powstawanie i unieszkodliwianie ścieków sanitarnych.

Powstałe ścieki winny być oczyszczone i odprowadzone do odbiorników (cieki wodne, rowy melioracyjne), przy zachowaniu warunków sanitarnych oraz ochrony środowiska.

Istniejąca oczyszczalnia ścieków w Rudzie-Hucie o przepustowości $Q_{\max d} = 104,0 \text{ m}^3/\text{d}$ do zachowania.

Z sieci kanalizacyjnej obecnie korzysta około 350 osób, co stanowi około 8 % mieszkańców gminy.

Ponadto na terenie gminy Ruda-Huta działają 22 oczyszczalnie ścieków przydomowe – również do zachowania.

Z uwagi na wysoki stopień zwodociągowania, niezbędne będzie przystąpienie na tych obszarach do realizacji zadań związanych z budową oczyszczalni ścieków i kanałów sanitarnych.

Założenie to pozwoli utrzymać czystość środowiska na obszarze gminy.

Dla całego obszaru gminy należy opracować program kanalizacji sanitarnej.

Na rysunku „Studium” wskazano zalecane rejony lokalizacji ścieków jako „NO”

Zakłada się likwidację szamb, osadników w miejscowościach, gdzie będą zorganizowane systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Dla potrzeb zabudowy rozproszonej dopuszcza się rozwiązania indywidualne:

- małe oczyszczalnie przydomowe
- osadniki bezodpływowe z wywożeniem ścieków i osadów do najbliższej oczyszczalni ścieków.

7.3. Tereny urządzeń składowania odpadów stałych.

Istniejące wysypisko odpadów stałych w Rudce Kol. (NU) do zachowania.

Powierzchnia wysypiska 0,8 ha z możliwością rozbudowy do pow. 3,0 ha (istniejąca rezerwa)

Objętość napełnienia na około 30 tys. m³.

Na obszarze gminy odpady gromadzone będą w kontenerach lub pojemnikach.

Ponadto należy prowadzić selektywną zbiórkę odpadów.

7.4. Tereny urządzeń zaopatrzenia w ciepło.

Nie projektuje się zorganizowanego systemu zaopatrzenia mieszkańców z centralnego źródła ciepła. Potrzeby cieplne pokrywane będą z lokalnych źródeł ciepła.

Wskazane w miarę możliwości wykorzystanie paliw ekologicznych.

7.5. Tereny urządzeń związanych z zaopatrzeniem w gaz przewodowy.

Obecnie gmina Ruda-Huta nie posiada sieci gazowej, ani urządzeń do wytwarzania gazu.

Docelowo zgodnie z programem gazyfikacji (dawnego województwa chełmskiego), oraz planem województwa lubelskiego, przez obszar gminy realizowany będzie gazociąg wysokiego ciśnienia, relacji Kamień – Ruda-Huta – Wola Uhruska.

Na obszarze gminy ponadto projektowana jest stacja gazowa pierwszego stopnia, redukująca ciśnienie wysokie na średnie.

Zaopatrzenie mieszkańców w gaz przewodowy siecią średniego ciśnienia, w oparciu o opracowaną przez Gminę Ruda-Huta „Programową Koncepcję Gazyfikacji Gminy Ruda-Huta”.

7.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Istniejący układ sieci napowietrznych średniego napięcia (SN 15 kV) zapewnia wielostronne zasilanie podstawowe i rezerwowe głównych ciągów liniowych (tzw. sieci magistralnych) z Głównych Punktów Zasilania zlokalizowanych na terenie gminy Ruda-Huta - 3 szt. i

jeden na terenie gminy Sawin (Bukowa). Utrzymuje się istniejący układ sieci SN i nn z możliwością rozbudowy, dobudowy, modernizacji w zależności od potrzeb.

Nowe sieci elektroenergetyczne budowane będą wg. technologii i standardów obowiązujących w elektroenergetyce.

Realizacja zbiornika wodnego w Iłowie wymaga przebudowy linii 15 kV na warunkach określonych przez Rejonowy Zakład Energetyczny w Chełmie na koszt inwestora zbiornika.

Na wszystkich obszarach przewidzianych pod zalesienia, zgodnie z PN-E-05100-1 należy pozostawić pod istniejącymi liniami elektroenergetycznymi SN -15 kV i nn pas bez zalesienia o szerokości min. 20 m, a pod liniami SN i NN pas o szerokości min 9,3 m, umożliwiający dogodny dostęp w celach eksploatacji linii. Dopuszcza się w pozostawionych pasach prowadzenie gospodarki leśnej pod warunkiem utrzymania pod linią drzew, nie przekraczających wys. 2 m, oraz pozostawienia wokół każdego słupa powierzchni nie zalesionej w odległości co najmniej 4 m od słupa.

7.7. Telekomunikacja.

Działające w obszarze województwa i gminy firmy telekomunikacyjne posiadają potencjał dla zabezpieczenia wymaganego przez mieszkańców wyposażenia w urządzenia telekomunikacyjne.

Poziom wyposażenia i liczba abonentów telefonicznych uzależnione są od aktualnego zapotrzebowania mieszkańców gminy.

W obszarze gminy nie występują przestrzenne ograniczenia możliwości rozwoju telefonizacji. Aktualnie została wydana decyzja o warunkach zabudowy na realizację stacji bazowej telefonii komórkowej w Rudzie-Hucie.

Przewiduje się dalszy wzrost liczby abonentów telefonicznych (ok. 500), co wpłynie na zwiększenie wskaźnika telefonizacji terenu gminy w stosunku do innych regionów.

7.8. Zieleń, cmentarze.

Zieleń na terenie gminy stanowią lasy, parki podworskie, zieleń śródpolna, zieleń cmentarna.

Ustala się następujące kierunki i zasady rozwoju i zachowania terenów zielonych:

- lasy i zadrzewienia stanowią 18,6 % ogólnej powierzchni terenu gminy, zakłada się zwiększenie powierzchni lasów przez zalesienie do około 25 % powierzchni gminy,
- park podworski w Hniszowie wpisany do rejestru zabytków - do zachowania,
- zieleń występująca wokół obiektów sakralnych - do zachowania,
- zieleń śródpolna, ze względu na ważną rolę w krajobrazie i w łagodzeniu klimatu – do zachowania,
- cmentarze jak i istniejąca na nich cenna i urozmaicona wysoka zieleń – do zachowania.
- istniejąca na terenie miejscowości Ruda-Huta zieleń wysoka – do zachowania.

Wszystkie istniejące na terenie gminy cmentarze objęte ewidencją prowadzoną przez Urząd Gminy Ruda-Huta winny być objęte opieką i chronione.

V. KIERUNKI ROZWOJU GMINY – POLITYKA PRZESTRZENNA.

1. Cele polityki przestrzennej.

Treścią „Studium” jest wyrażona w nim polityka przestrzenna określająca zadania wiążące się w istotny sposób z zagospodarowaniem gminy, ustaleniem funkcji terenów i warunków użytkowania obszaru.

Jako podstawową zasadę polityki przestrzennej przyjmuje się ustalone w Strategii Rozwoju Gminy **dążenie do poprawy warunków życia mieszkańców** z ustaleniem następujących priorytetów:

- poprawa warunków życia,
- promocja gminy,
- pozyskiwanie zewnętrznych środków pomocowych.

Wiązanie poprawy warunków życia z promocją gminy i pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych świadczy o gospodarności i zapobiegliwości zespołu formułującego Strategię.

Bez promocji gminy (strona internetowa, foldery, tablice informacyjne od strony Chełma drogi wojewódzkiej „Nadbużanki” itp.) nie ma możliwości zaistnienia w świadomości potencjalnych inwestorów, czy gości korzystających z uroków przyrodniczych gminy.

Aktywność samorządu, kreatywność jego urzędników, wiedza i umiejętności pozwolą na prawidłowe i atrakcyjne przygotowanie oferty dla potencjalnych inwestorów, a także poprawi skuteczność wykorzystania zewnętrznych środków finansowych.

Strategia ustaliła następujące obszary rozwoju:

1. Infrastruktura społeczna.
2. Rolnictwo.
3. Doradztwo i szkolenie.
4. Infrastruktura techniczna.

Wynikowy zapis Strategii zawiera załączona tabela 2a – **Analiza celów** / wg Strategii rozwoju Gminy Ruda-Huta – Lublin, 2001 – Fundacja Akademii Rolniczej w Lublinie im. Wincen- tego Witosa).

2. Zasady realizacji polityki przestrzennej w ustalonych obszarach strategicznych.

W systemie planowania przestrzennego Studium jest dokumentem, który jest podstawą do prowadzenia gospodarki przestrzennej w gminie.

Kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego ustalone w Studium są podstawą ustaleń przestrzennych wprowadzanych i uszczegóławianych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Materiały zawarte w rozdziałach I – IV oraz w Strategii Rozwoju Gminy Ruda-Huta pozwalają na ustalenie kierunków rozwoju przestrzennego gminy i przypisaniu im odpowiednich pól realizacji.

Naczelną misją strategii jest:

DAŻENIE DO POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Misja ta, programy i zadania niezbędne do jej realizacji zostały zapisane w Strategii i niniejszym Studium.

W części analitycznej Strategii, w czasie warsztatów zwrócono m. in. uwagę na „brak dostosowania planu przestrzennego do potrzeb” oraz na problem zalesień. Świadczy to o świadomości i wrażliwości społecznej na problemy przestrzenne, które ujawniły się przy rozważaniu działań zmierzających do poprawy jakości życia w gminie.

Obszar strategiczny
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA
Priorytet:
Poprawa warunków kulturalno –
oświatowych i zdrowotnych gminy

Komfort mieszkańców i przybyszów do gminy zależy w wysokim stopniu od poziomu rozwoju infrastruktury społecznej

W tym celu wskazano:

- główny ośrodek usługowy Ruda-Huta,
- ośrodki wspomagające wsie Ruda, Leśniczówka, Żalin.

Realizacji w tym obszarze strategicznym służyć będą działania w dziedzinach:

- kultury i sportu, poprzez organizację ośrodka kultury, sportu i rekreacji oraz usług nieuciążliwych na terenach po byłym GS w Rudzie-Hucie;
- oświaty, poprzez budowę gimnazjum w Rudzie-Hucie, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli, poprawę organizacji i modernizację istniejących szkół,
- zdrowie, poprzez zmianę organizacji, modernizację istniejącej przychodni tak, by można w niej zatrudnić lekarzy specjalistów.

Obszar strategiczny
ROLNICTWO
Priorytet:
Dążenie do osiągnięcia opłacalności
rolnictwa

Rolnictwo jest podstawową funkcją gminy i słusznie Strategia uznała to za obszar strategiczny.

Z obszarem tym wiąże się wskazanie terenów rozwojowych osadnictwa (głównie zagrodowego), obsługi produkcji rolnej, usług oraz terenów komunikacji i infrastruktury komunalnej.

Wszystkie te zapisy umożliwiają powstawanie alternatywnych miejsc pracy poza rolnictwem, co umożliwi jego restrukturyzację. Celowi temu służy także wskazanie obszarów do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w I etapie: proponuje się objąć planami tereny związane z centrum usługowym miejscowości – Ruda-Huta, Żalin, Rudka, Ruda, Leśniczówka oraz tereny rekreacji nad zbiornikiem wodnym w Rudzie Kolonii.

Atutem gminy jest jej różnorodność przyrodnicza stanowiąca szansę rozwoju turystyki, rekreacji głównie w formie gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych lokowanych w obrębie zabudowy mieszkaniowej.

Ustalono lokalizację obszarów zagospodarowania turystycznego w rejonie Rudy i Iłowy oraz w Ruda Kol. w oparciu o istniejące i projektowane zbiorniki wodne.

Szczególnie interesujący jest obszar doliny Bugu, gdzie ze względu na unikatowe walory przyrodnicze należałoby ograniczyć inwestowanie do terenów wskazanych w Studium.

Studium preferuje rozwój przemysłu rolno – spożywczego (Leśniczówka, Ruda-Huta, ośrodki wspomagające Ruda, Żalin), rozwój usług dla rolnictwa, składów itp. na bazie istniejących obiektów (tereny po Hucie Szklą, tereny byłych kółek rolniczych, spółdzielni produkcyjnych, szkół), przemysłu drzewnego (Karolinówka) i spożywczego (Iłowa – młyn).

Przez przemysł rolno – spożywczy rozumie się także organizowane przez grupy producenckie: skup, przechowanie, chłodnie, konfekcjonowanie i wstępne przetwórstwo płodów rolnych.

Obszar strategiczny
DORADZTWO I SZKOLENIA
Priorytet:
Podniesienie poziomu wykształcenia rolników

Ten obszar strategiczny wiąże się bezpośrednio z poprzednio omówionym obszarem strategicznym ROLNICTWO.

Strategia w tym zakresie mówi o przygotowaniu samorządu i rolników zarówno w dziedzinie profesjonalnego prowadzenia racjonalnej produkcji rolnej jak i przygotowania do działalności komercyjnej poprzez wdrażanie zasad marketingu i zarządzania a także promowania swojej działalności.

Ułatwi to z jednej strony aktywizację i podniesienie materialnego poziomu gospodarstw rolnych a z drugiej strony pozwoli na korzystanie z funduszy i dotacji zewnętrznych (w tym Unii Europejskiej)

Na bazie istniejących szkół i ich Kadry należałoby tworzyć zespoły kształcenia dorosłych rolników i urzędników samorządowych.

Obszar strategiczny
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
Priorytet:
Gazyfikacja gminy,
rozbudowa kanalizacji i oczyszczalni

Z tym obszarem strategicznym wiążą się ważne zadania:

- modernizacja techniczna sieci drogowej,
- wyłączenie tranzytu ciężkich pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 816 „Nadbużanka” z zakazem przewozów substancji szkodliwych,
- rozwój kanalizacji sanitarnej proporcjonalny do stanu sieci wodociągowej, prawidłowa gospodarka odpadami,
- gazyfikacja gminy w oparciu o przygotowane programy.

VI. UZASADNIENIE.

1. Objaśnienie przyjętych rozwiązań.

Zadaniem Studium jest zapis przestrzenny działań w kierunku uzyskania poprawy życia mieszkańców i wizerunku gminy tak, by nic nie ujmując z walorów przestrzennych gminy wzbogacić jej ofertę dla inwestorów, poprawić gospodarowanie zasobami.

Celowi temu posłużyły materiały zawarte w:

- inwentaryzacji terenowej;
- przestrzennej i ekonomicznej ocenie jakości zagospodarowania gminy, zakresu działania i funkcjonowania poszczególnych dziedzin, ich wpływ na jakość życia mieszkańców, jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- identyfikacji obszarów problemowych i konfliktów.

W oparciu o te materiały Studium sformułowało następujące zasady rozwoju przestrzennego gminy i ustaliło politykę ich realizacji:

- ustaliło lokalizację obszaru usług, mieszkalnictwa, rekreacji, wypoczynku, turystyki,
- wprowadziło zapis o obowiązku i warunkach zachowania dóbr kultury;
- sformułowało zasady zachowania terenów cennych przyrodniczo i podlegających różnym formom ochrony,
- stworzyło warunki przestrzenne do rozwoju rolnictwa, przedsiębiorczości,
- wskazało drogę do uzyskania prawidłowych standardów wyposażenia w infrastrukturę komunalną,
- wprowadziło rozwiązania komunikacyjne poprawiające powiązania zewnętrzne i wewnętrzne gminy,
- przyjęło jako zasadę zachowanie ładu przestrzennego, lokalizowanie nowej zabudowy w istniejących zespołach osadniczych, w formie architektonicznej, nawiązującej skalą i materiałami do otoczenia.

2. Synteza ustaleń studium.

Głównymi atutami gminy są:

- położenie jej północnej części w dolinie rz. Bug i przy ważnej dla turystyki drodze wojewódzkiej łączącej przejścia graniczne na granicy wschodniej,
- duże obszary gminy na wschodzie i południu objęte strefą chronionego krajobrazu,
- rezerwy terenowe i materialne tkwiące w terenach przemysłowych (huta szkła, tereny gminnej spółdzielni) oparte o linię kolejową.

Głównymi problemami rozwoju są:

- słabe gleby,
- wyludnianie się obszaru,
- starzenie się ludności,
- pogorszenie warunków życia mieszkańców.

Przy tych uwarunkowaniach Studium ustala kierunki rozwoju gminy polegające na wykorzystaniu jej atutów dla poprawy warunków życia mieszkańców.

Dla osiągnięcia tak sformułowanego celu Studium ustala:

- przypisanie funkcji turystycznej terenom chronionego krajobrazu w dolinie rz. Bug (miejscowości: Hniszów, Rudka),
- ustalenie funkcji rekreacyjno – wypoczynkowej na obszarach południowo – wschodnich gminy w oparciu o tereny leśne, istniejące i projektowane zbiorniki wodne (miejscowości: Żalin, Karolinów, Gdola),
- zabezpieczenie rozwoju osadnictwa, sieci osadniczej, usług, w oparciu o miejscowość gminną Ruda-Huta, ośrodki wspomagające Ruda, leśniczówka, Żalin oraz pozostałe ukształtowane wsie,
- funkcją wiodącą rolnictwo i leśnictwo na obszarach nie wymienionych wyżej; w istniejących tu jednostkach osadniczych przewiduje się możliwość rozwoju agroturystyki, na obszarach tych wybrano tereny głównie dolinne, łąkowe i o wyższej bonitacji gleb, gdzie obowiązuje zakaz zabudowy.

VII. TOK FORMALNO – PRAWNY OPRACOWANIA „STUDIUM”.

1. Uchwała Nr VII/31/2003 Rady Gminy Ruda-Huta z dnia 17 marca 2003 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”.
2. Obwieszczenie w prasie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania studium i terminie składania wniosków dotyczących „Studium” – Dziennik Wschodni z dnia 11 czerwca 2003 r.
3. Zawiadomienia Wójta Gminy Ruda-Huta z dnia 2 czerwca 2003 r. o przystąpieniu do sporządzania „Studium”, celem zgłoszenia wniosków i zamierzeń przez organy i instytucje, właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium.
4. Opinia miejskiej komisji urbanistyczno – architektonicznej w Chełmie z dnia 16 sierpnia 2004 r. dot. projektu „Studium”.
5. Zawiadomienie Wójta Gminy Ruda - Huta z dnia 10 sierpnia 2004 r. w sprawie udostępnienia projektu „Studium” do uzgodnień i opinii w dniach od 19 sierpnia do 16 września 2004 r.
6. Obwieszczenie Wójta Gminy Ruda - Huta o wyłożeniu do publicznego wglądu projektu „Studium” w dniach 20 września do 2 listopada 2004 r. i terminie składania uwag do projektu „Studium” do 1 grudnia 2004 r.; dyskusja publiczna 29 października 2004 r. - Dziennik Wschodnia z dnia 10 września 2004 r.
7. Uchwalenie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ruda - Huta” przez Radę Gminy w Ruda - Huta Uchwałą Nr XXXII/116/ 2005 z dnia 31 stycznia 2005 r.

Ustalenia końcowe

W toku opracowania „Studium” zgromadzone zostały następujące materiały:

- dokumentacja procesu sporządzania „Studium” niezbędna dla władz gminy odpowiedzialnych za przebieg czynności formalno – prawnych;
- dokumentacja inwentaryzacyjna „Studium” – zbiór informacji o gminie, początkujący systematyczne gromadzenie i tworzenie zorganizowanej bazy danych o gminie.

Zbiór tych materiałów wymaga systematycznego uzupełniania i aktualizacji, służąc gminie do rozpoznania i kontroli zmian przestrzennych, jako materiał wyjściowy do sporządzania planów miejscowych, a także jako niezbędna baza danych dla budowy programów, promocji i ofert lokalizacyjnych.